

โรงเรียนพุทธนิคม

หลักสูตรวิชาพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

(สำหรับเด็ก อายุ ๑๑ - ๑๕ ปี)

เวลาเรียน ๓ ปี ปีละ ๒๐ ชั่วโมง รวมทั้งหมด ๖๐ ชั่วโมง

คำนำ. หลักสำคัญของพุทธศาสนา คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์.

พระพุทธ

- พระสัทธตถะ ประสูติที่สวนลุมพินี, พระบิดา พระมารดา.
- พระสัทธตถะ เมื่อยังเป็นเด็ก, คำทำนายของฤๅษี.
- พระสัทธตถะ เมื่อเป็นหนุ่ม ได้รับการบำรุงอย่างสูง.
- พระสัทธตถะ ประพาสาอุทยาน ได้เห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช.
- พระสัทธตถะ ออกผนวช จีวร่าชื้อกัณฐกะ มีนายฉันนะตามไปส่ง.
- การศึกษาในสำนักดาบส และการทรงศึกษาของพระองค์เอง.
- ทำความเพียร ทดลองทรมานพระองค์ และความเพียรทางใจ.
- ได้ตรัสรู้หรือริยสัจ บนแท่นหญ้าคา ใต้ต้นโพธิ์.
- มีความอิมใจ สำราญพระอิริยาบถ ๔๕ วัน.
- ทรงสอนพระธรรมตลอดเวลา ๔๕ ปี. (โดยย่อ).
- ปรินิพพาน.

(มีต่อปกหลังด้านใน)

ขอบพระคุณ
ท่านผู้ให้พระไตรปิฎกสยามรัฐ
แก่คณะธรรมทาน

ด้วยความชวนช่วยช่วยเหลือ ของ นายทองสืบ สุขุมารค ผู้
แทนราษฎรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการติดต่อและเจรจากับผู้รับ
ปลงบริวาร ของเจ้าคุณพระอมราภิกขิต วัดเทพศิรินทราวาส ผู้มรณภาพ,
ผู้ได้รับปลงบริวาร ได้มีสัทธา ให้หนังสือพระไตรปิฎกสยามรัฐ
ฉบับพิมพ์ครั้งหลัง แก่ห้องสมุดคณะธรรมทานฉบับหนึ่ง เป็นจำนวน
หนังสือครบถ้วน ๔๕ เล่ม. คณะธรรมทานขออนุโมทนา และขอบ
พระคุณในท่านทั้งสอง เป็นอย่างยิ่ง.

คณะธรรมทาน ไม่มีทุนพอที่จะซื้อหาพระไตรปิฎก หรือหนังสือ
อื่นๆที่มีราคาสูงเช่นนี้ แต่มีความจำเป็นที่วงการการค้นคว้าหาความ
รู้ขึ้นเผยแพร่ เกี่ยวกับการส่งเสริมปฏิบัติธรรม ต้องการใช้นี้
ประเภทนี้. เมื่อมีผู้ให้เช่นนี้ ย่อมเป็นการช่วยปลดเปลื้องภาระ
หนัก และแก้ไขอุปสรรคให้แก่คณะที่กำลังขาดแคลนนี้ อย่างมากมาย.

พระไตรปิฎกชุดนี้ จะได้ใช้สำหรับทั้งการค้นคว้าของแพนทที่มี
หน้าที่ค้นคว้า, และสำหรับการศึกษาของสามเณรชุดพิเศษ ที่กำลัง
ศึกษาอบรมอยู่อีกแพนทหนึ่ง ในสวนโมกข์ด้วย ขอท่านผู้มีสัทธา
ทั้งในการชวนช่วยและการให้ จงมีความเชื่อมั่นเถิดว่า ถ้าคณะนี้
ยังไม่ประสบอุบัติเหตุ อันจะทำให้กิจการต้องชะงักเสียในเวลา อัน
เร็วเกินไปแล้ว หนังสือชุดนี้จะถูกใช้ในการทำประโยชน์อย่างเกิน
ค่า อันสูงของหนังสือทีเดียว

ในที่สุดนี้ ของงพร้อมกันอุทิศปัดติทานมัยกุศล เป็นที่ระลึก
แต่ท่านเจ้าคุณผู้เป็นเจ้าของหนังสือเดิม ผู้มรณภาพไปแล้ว. และ
ภิกษุสามเณรในสวนโมกข์ ขอนุโมทนา ด้วยอนุโมทนาคา
ดังต่อไปนี้ :-

อนุโมทนาคา

ยถา วาริวหา ปุรา ปารีปุเรนฺติ สาคริ

เมื่อฝนตกหนักนาน ในฤดูฝน สายน้ำใหญ่น้อยย่อมเต็มล้น
แล้วไหลมาเป็นลำดับๆ กระทั่งทำท้องทะเลหลวงให้ล้นเอ่อขึ้น ฉนั้นใด.

เอวเมว อิตฺ ทินฺนํ เปตานํ อุกกปฺปติ

ทานมัยกุศลที่ท่านถวายแล้วอุทิศจากโลกนี้ เพื่อเปตชนในโลกอื่น,
ย่อมสำเร็จแก่เปตชนเหล่านั้นอย่างเต็มเปี่ยม โดยลำดับๆ จนถ้วนทั่ว ฉนั้นนั่น.

อิจฺฉิตํ ปตฺติตํ ตุมฺหํ จิปปเมว สมิชฺชตุ

สิ่งที่ตั้งงามอันท่านประสงค์แล้วปรารถนาแล้ว จงผลิผลอย่างเต็มเปี่ยมโดยพลัน.

สพฺเพ ปุเรนฺตุ สงฺกปฺปา จนฺโท ปญฺณโรโส ยถา

ความดำริที่ตั้งงามของท่านทุกๆประการ จงเกิดเป็นของจริงปรากฏขึ้น อย่างสมบูรณ์ ดังจันทร์เพ็ญ

มณฺชิชฺติโรโส ยถา

และประสพความอุมใจให้แก่ท่าน เทียบดังเพชรเม็ดเอก

ทำความอุมอกให้แก่เจ้าของผู้มีไว้ ฉะนั้น.

สพฺพิติโย วิวชฺชนตุ สพฺพโรโค วินสฺสตุ

เสนียดจัญไร ทุกๆประการจงเหินห่าง โรคภัยทุกอย่าง จงเหือดหายไป

มาเต ภวตฺวนฺตรายो สุชี ธิมาโยโก ภว

นานาภยันตราย จงอย่ามีแต่ท่าน จงเป็นผู้ประสพแต่ความสุข มีอายุยืนนาน

อภิวาทนสฺสิลิสฺส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน

เพราะว่าผู้ที่มีปกติ ทำการกราบไหว้ นอบน้อมต่อท่านผู้เจริญกว่าตนอยู่เนื่องกันนั้น

จตฺตารो ฐมฺมา วุฑฺฒนฺติ อายุ วรฺุโณ สุขํ พลํ

ธรรมที่เป็นพรสี่ประการ ย่อมเจริญแก่เขา คือ อายุ วรรณะ สุข และความมีกำลังพล้ง.

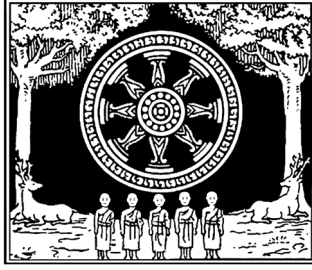
คณะธรรมทาน

๑ สิงหาคม ๒๕๕๑

วิหารโพธิ์พุทธะ ในชะวา

คอนกรีตล้อมรอบของวิหารโพธิ์พุทธะ (Borobudur) ประเทศชะวา, มีพระเจดีย์รูประฆังล้อมอยู่โดยเรียงรอบ. ในภายในมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ๆ นั้นอยู่ ผู้ดูคล้ายกับอยู่ในป่าครอบครัว. องค์หนึ่งในภาพนี้ “เผ่าครอบครัว” ที่หายไป จึงปรากฏสิ่งที่เห็น.

พระพุทธศาสนา

ภาคความรู้ทั่วไป

ดูก่อนอานนท์! ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา ใดๆ, ประพฤติ
ธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมอยู่, ผู้นั้นย่อม
ชื่อว่า สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ตถาคต ด้วยการบูชาอันสูงสุด.

มหาปริณิพพาน. มหา. ที

ปีที่ ๖

พฤศจิกายน ๘๑

เล่ม ๓

ถ้าคนเราตั้งใจฟังข้อกฏอันตั้งขึ้นโดยพระ牟尼 ผู้ได้
ตรัสรู้แล้ว, เขาก็ดำเนินไปตามทางแห่งวิมุติอันประเสริฐ.
แม้ว่าเราถูกกหนดโทษด้วยบาปกรรมที่ทำมาแล้ว ก็
ขอให้เรากลับใจต่อสู้อ เพื่อรักษาบรรดาข้อกฏแห่ง
อนันตสุขไว้ให้ได้เถิด !

บทเพลงของชาวมงโกเลีย

กฎเกี่ยวกับสวนโมกข์

[เพิ่มเติมครั้งที่สอง]

เพื่อชักชวนความเข้าใจกับผู้ที่จะอยู่ในสวนโมกข์ และเพื่อน พุทธบริษัทผู้สนใจ และคอยเอื้อเฟื้อในกิจการของสวนโมกข์ ให้เป็นที่เข้าใจ แจ่มแจ้งกันยิ่งขึ้นกว่าเก่า, คณะกรรมการขอประกาศเพิ่มเติมเป็นครั้งที่สอง ดังต่อไปนี้.

(๑) ภิกษุสามเณรที่อยู่ในสวนโมกข์ ในความอุปถัมภ์ของคณะ กรรมการนั้น จะเพาะภิกษุสามเณรที่สนใจและพยายามในการปฏิบัติ ธรรมโดยตรง. ถ้าเป็นที่ปรากฏว่ารูปใดทำผิดความประสงค์อันนี้ คณะ กรรมการจะงดการบำรุงทุกๆประการต่อท่านผู้นั้นทันที, และไม่มีการ เกรงจะถูกหาว่าดูตายแต่อย่างใด ; ทั้งจะนิมนต์ออกทันทีด้วย เมื่อเห็น สมควร. [โปรดทราบว่ามีภิกษุสามเณรอีกชุดหนึ่งในสวนโมกข์ ซึ่งอยู่ใน ความอุปถัมภ์ของเอกชนโดยจะเพาะ กำลังฝึกฝนวิชาธรรมและวิชาการรอบตัวโดย ทั่วไป ซึ่งเป็นบุรพภาพของการเรียนธรรม การปฏิบัติธรรม และเผยแผ่ธรรม พวกนี้ มีกฎเป็นพิเศษอย่างอื่น]

(๒) ผู้จะไปอยู่ในสวนโมกข์ จะต้องมิจดหมายล่วงหน้าติดต่อทำ ความเข้าใจ และตกลงกันให้เป็นที่เรียบร้อยเสียก่อน จึงไป เพราะมี เหตุการณ์บางประการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มิฉะนั้น ท่านจะผิดคาด และไม่สะดวกในบางประการ เช่น เผลอใจไม่มีที่พัก เต็มหมด เป็นต้น ซึ่ง คณะกรรมการไม่สามารถรับผิดชอบแต่อย่างใด.

ผู้ไปอยู่ต้องมีหนังสือสุทธิประจำตัว และมีใบฝากหรือใบอนุญาติ ของเจ้าอาวาสที่ตนย้ายมา (หรือของเจ้าคณะแขวง) อย่างเรียบร้อย

ต้องเป็นคนไม่มีโรคจิตตัว ไม่มีความมัวหมองอย่างใดเกี่ยวพันอยู่ มิฉะนั้นคณะกรรมการไม่ยอมรับไว้.

(๓) คณะกรรมการไม่รับผิดชอบเรื่องการเงิน และไม่ติดต่อทางการเงินกับภิกษุสามเณรรูปใดโดยตรง. ทั้งไม่รับจัดการการเงินติดต่อกับทายกของภิกษุสามเณรรูปใด ซึ่งเป็นทายกที่คณะไม่รู้จัก และทั้งไม่แน่ใจว่าจะทำกันอย่างไรตรงไปตรงมาได้. คณะเคยเจียดเสียหายร้ายแรงอยู่เสมอ ในเมื่อผู้ไม่พอใจ แกล้งพูดใส่ร้ายบางอย่างเกี่ยวกับเงินๆ ทองๆ. แต่ไม่มีใครเชื่อ.

(๔) ที่แล้วๆมา มีภิกษุที่เคยจำพรรษาและที่พักชั่วคราวมาแล้วในสวนโมกข์ บางรูปได้รับความสุขความพอใจ, บางรูปตรงกันข้าม. สวนโมกข์ได้รับคำกล่าวขวัญทั้งที่เป็นกุศล และอกุศลอย่างร้ายแรงอยู่เสมอ. บางท่านเคยใช้นามสวนโมกข์ในการแสวงประโยชน์ส่วนตัว ฉะนั้น คณะกรรมการจึงไม่สามารถรับผิดชอบการกระทำ การขอความช่วยเหลือ และอื่นๆใด ของผู้ที่สักว่าอ้างนามคณะกรรมการหรือสวนโมกข์ นอกจากรายที่ท่านได้ติดต่อกับคณะกรรมการโดยตรงเท่านั้น.

อีกประการหนึ่ง ซึ่งควรกล่าวไว้เสียในที่นี้ด้วย, คณะกรรมการไม่มีการรับรองข้อความในบทประพันธ์ใดๆ ที่ผู้เขียนอ้างนามสวนโมกข์เป็นที่เขียน หรือเคยเขียน, ว่าเป็นข้อความที่ถูกต้องกับหลักอันแท้จริงของพุทธศาสนา หรือเป็นหลักที่คณะกรรมการยอมรับถือ ไม่ว่าจะบทประพันธ์นั้น จะพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ของคณะ หรือจัดพิมพ์เป็นเล่มส่วนตัว. ทั้งนี้ เพราะสวนโมกข์เป็นสถานที่ที่พักอาศัยได้ทั่วไป สำหรับผู้ที่ยอมประพฤติตามกติกานั้น ไม่เกี่ยวกับทฤษฎีสามัญญตา ซึ่งเป็นของยากที่จะตรงกันได้ และมักเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ. ทั้งหนังสือพิมพ์พุทธศาสนาก็มีจุดเป็นเสมือนสนาม ที่ประจันหน้าของความ

คิดเห็น ทั้งที่เป็นฝ่าย ธรรมวาที และ อธรรมวาที, เพื่อผู้อ่านจะได้มีโอกาสได้รู้ได้ฟัง และรู้จัก ธรรมที่ถูกต้องแท้จริงยิ่งขึ้น จากการเปรียบเทียบ นั่นเอง.

(๔) การเงินทุกราย ที่ฝากฝังกันไป จะเป็นการแน่นอนว่าคณะที่ได้รับ ก็ต่อเมื่อได้ออกใบเสร็จให้อย่างถูกต้อง หรือประกาศในหน้าหนังสือพิมพ์ของตนเอง. ไม่มีการรับเจียด ซึ่งเป็นการมัวหมองแก่เกียรติยศเลย ทุกๆ รายไป. คณะไม่รับผิดชอบไปถึงที่อาจมีผู้ใช้กลโกงอย่างใด ล่อลวงท่านผู้ใด ในนามคณะธรรมทาน หรือสวนโมกข์ [เช่น บอกเรียไร หรือขอเงินค่ารถไฟไปสวนโมกข์ จากท่านที่พอใจในกิจการของสวนโมกข์].

(๕) การเพนอยู่ในสวนโมกข์ คณะธรรมทานจะรับบำรุงเฉพาะภิกษุสามเณรที่รักษารูปะพฤติธรรม ชูดเกล้าตน ตามธรรมวินัยของพระผู้มีพระภาคท่านนั้น, และบำรุงด้วยปัจจัย ฉะเพาะที่สมควรและจำเป็นจริงๆ ทั้งในคราวสบายและป่วยไข้, ไม่บำรุงด้วยของเหลือเฟือและไม่ประสงค์ให้ใครส่งของเหลือเฟือ เข้าไปถวายภิกษุที่ตนชอบพอในนั้น. ภิกษุสามเณรรูปใด ใช้สิ่งของชะนิดหรูหราเหลือเฟือไม่จำเป็น เช่น สะปู้หอม ยาสีฟันหอม จีวรสวย ฯลฯ หรือมีของสมควรแต่มากเกินไป คณะจะถือเสมือนว่า มิได้มีภิกษุสามเณรรูปนั้น อยู่ในสวนโมกข์เลย.

การกินอยู่ในสวนโมกข์ถือหลักที่สรุปได้ว่า “กินอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง” (Plain Living High Thinking), หรือเรียกกันในที่นี้ว่า “ชีวิตกลางดิน.” เช่นอาหาร บิณฑบาตได้กับข้าว ๓-๔ ถึง และข้าวพอ พอแก่ความต้องการ, เว้นแต่วันพิเศษ ซึ่งนานๆ ครั้ง, ไม่มีน้ำปานะหรืออัฐฐปานในเวลาเย็น นอกจากน้ำตาลกับน้ำร้อนในบางวัน, เว้นแต่

นานๆมีผู้จัดหาเป็นพิเศษไปถวายเองสักครั้งหนึ่ง. กระทบที่อาศัย
 เป็นกระท่อมขนาดเล็ก พอเหมาะกับนักปฏิบัติธรรม ซึ่งไม่มีทรัพย์
 สมบัติติดตัว. (มีกระท่อมขนาดใหญ่หน่อย สำหรับภิกษุสามเณร
 ประเภทของเอกชนอีกคณะหนึ่ง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพราะยังเกี่ยว
 กับการศึกษาอย่างมีวงกว้าง). มีเครื่องใช้ต่างๆเล็กๆน้อยๆ ฆะนิคที่ทิ้งไว้
 ได้โดยไม่ต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ แต่เรามุ่งการกระทำอย่างสูง คือการ
 จัดให้ตัวเองได้รับการชูดเกล้า ด้วย ลีลา ชูตงค์ การอดทน การข่ม
 จิตต์ อยู่เสมอ และพยายามเผยแพร่ความรู้เหล่านี้ตามควร. ส่วน
 อีกแผนกหนึ่ง ก็ทำการค้นคว้าประกอบกับตำราที่หอสมุด สำหรับเผยแพร่
 แพร่หลักวิชาโดยตรง โดยถือหลักว่า จะเผยแพร่พระพุทธวจนะที่ยัง
 ไม่เคยมีใครเผยแพร่, ทำของยากหรือดิ้นรนให้เข้าใจง่าย, ค้นคว้า
 หลักวิชามาตอบคำถามที่สมควรตอบ ซึ่งมีผู้ส่งไป. ผู้ที่ไม่รังเกียจ
 ต่อ “การกินอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง” ดังตัวอย่าง เช่นนี้เป็นผู้
 เหมาะที่จะอยู่ในสวนโมกข์โดยประการทั้งปวง และโปรดทราบว่าจะ
 ต้องใช้เวลานาน (แรมปี) จึงจะลุล่วงประโยชน์ตามที่กล่าว. ไม่มีการ
 เทียนอกวัด ในพรรษา.

(๖) กติกาบางอย่างเช่นที่เกี่ยวกับชูตงค์เป็นต้น ตามธรรมดาจะ
 ต้องถือเคร่งครัด แต่มียกเว้นเฉพาะกาลเฉพาะบุคคล เช่นกาลเป็น
 วันพิเศษนอกพรรษาบางวัน หรือมีแขกชั้นพิเศษ ที่ทายกประสงค์ทำเป็น
 พิเศษจริงๆ, และบางรูปที่รับภาระหนักฝ่ายโยธาธิการ ต้องทำงาน
 เหน็ดเหนื่อยกว่าธรรมดาตลอดวัน หรือเป็นส่วนมาก, จะได้รับการ
 ผ่อนผันหรือยกเว้น ในส่วนเอกาสนิกังคชูตงค์เป็นต้น.

ผู้ทำผิดกติกา จะได้ถูกขอร้องให้ออกไปเสียจากสวนโมกข์.
 หรือในบางราย จะได้รับคำตักเตือนก่อน แล้วแต่จะสมควรแก่กรณี

เช่นเห็นว่าท่านอาจกลับตัวได้เป็นต้น. การนิมนต์ออก มีได้แม้กลางพรรษา. การขาดจาก “สมาชิภาพแห่งสวนโมกข์” ย่อมมีเองทันที ในเมื่อผู้นั้นประพฤติผิดกติกา ไม่ว่าจะกำลังอยู่นอกสวนโมกข์ หรือในสวนโมกข์, ไม่ต้องมีใครตั้งใครถอด. ภิกษุสามเณรรูปใดประพฤติ นอกเนวกติกาของสวนโมกข์ ผู้พบเห็นโปรดอย่าเข้าใจว่า เป็นสมาชิกสวนโมกข์ แม้กำลังพักอยู่ในสวนโมกข์ อย่าว่าถึงที่ได้จากสวนโมกข์ไปแล้ว. คณะกรรมการยอมรับรองจะเพาะท่านที่ประพฤติเคร่งครัดตามธรรมวินัย พร้อมทั้งกติกาบางอย่าง ที่ตั้งขึ้นเป็นพิเศษสำหรับคณะนี้ เพื่อเลือกเฟ้นเพาะผู้ที่มีกำลังใจแรงกล้า เท่านั้น.

(๓) พุดจริงๆอย่างตรงไปตรงมาเท่าที่แล้วมา, เคยมีภิกษุ (ยังไม่เคยมีสามเณร) บางรูป ประพฤติตนไม่สมกับเกียรติของนักธรรม และเปรียญที่ท่านมี คิดว่าชาวคณะจะรู้ไม่ทัน วางแผนการฉ้อตบตาแสวงประโยชน์ส่วนตน เมื่อชาวคณะตามทันก็โกรธจัด และพยายามใส่ร้ายตลอดทางที่กลับไป. บางรูปก็เป็นผู้ที่มีความประพฤติหละหลวมเป็นนิสัย, บางรูปเข้าใจคำว่า “ดี” ว่า “ถูก” ว่า “ตรง” หรือ “พอสมควร” ไม่ตรงกับคณะเราถือปฏิบัติกันอยู่ เมื่อไม่ได้อย่างใจก็ไม่พอใจ. การเห็นว่าควรมีหอสุมุดหรือไม่ควรมี ควรมีความรู้รอบตัวหรือไม่ควรมีเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ไม่เคยเห็นพ้องกันเลย เนื่องจากพื้นความคิดเดิมต่างกัน, ซึ่งในที่สุดต่างก็พุดไปตามความเห็นตน. ฉะนั้น ขอท่านบางท่าน **อย่าได้ปลาใจ** ในการที่คณะนี้ได้รับคำอูกุสลดบ่อยๆ. จริงอยู่ คณะอื่นอาจไม่ได้รับการกระทบกระเทือนเช่นนี้โดยมาก. ทั้งนี้ เพราะคณะนี้ไม่กลัวคำอูกุสลดถึงกับยอมเสียกติกา, ย่อมถือกติกาตรงไปตรงมา เลือกเอาแต่ผู้ที่มีกำลังใจแรงเท่านั้น และมีผู้ชำนาญ

สังเกตการณ์ จับเล่ห์เหลี่ยมของผู้ตบตา (บางครั้งเคยมีจริงๆ) อยู่อย่างระมัดระวังเสมอ ทั้งทางบ้านและทางวัด. รวมความว่า เราต้องการเฉพาะที่สามารถดำเนินตนไปอย่างเข้มแข็งและบริสุทธิ์, และทำานเหล่านี้เท่านั้น ที่จะอยู่ได้อย่างผาสุก และทำประโยชน์แก่โลก และศาสนาได้จริงๆ.

(๘) คณะธรรมทานไม่ตื่นข่าว. ไม่ยอมออกค่าเดินทางให้แก่ภิกษุสามเณรรูปใด ทั้งขาไปและขากลับ, (เว้นแต่บางราย หรือบางกรณี ที่ชาวคณะพอใจจะออกเอง), ทั้งนี้โดยที่คณะถือว่าการไปนั้นเป็นความตั้งใจของท่านผู้นั้น ที่ตั้งใจทำไปเพื่อธรรมหรือพระศาสนา ถ้าตั้งใจจริง เมื่อไม่มีใครเลื่อมใสออกให้ ก็เดินไปได้ เดินกลับได้. ในรายที่เจ็บป่วยต้องการกลับ ก็ให้เป็นหน้าที่ของญาติหรือทายกส่วนตัวของท่านผู้นั้น. (เว้นแต่บางราย หรือบางกรณี ที่ชาวคณะพอใจจะจัดการเอง), ทั้งนี้เพื่อไม่เป็นช่องทางให้มีการทำเล่นอย่างหละหลวม หรือเอาเปรียบกันได้บางอย่าง ซึ่งเคยมีมาแล้ว.

(๙) ภิกษุสามเณรในสวนโมกข์ ไม่มีเวลาไปสวดมนต์เย็น บังสกุส หัตถบาธ ในการต่างๆที่ทายกนิมนต์ ทั้งนี้มิใช่เพราะรังเกียจ แต่เป็นเพราะมีการงานประจำวัน อันกำหนดเวลาตายตัวลงไป เกี่ยวกับการศึกษา การสุขภาพ และการปฏิบัติธรรมทั้งสิ้น. มีที่ผ่อนผันไปเฉพาะที่เป็นหน้าที่ เช่นการแสดงธรรม (แต่ก็เป็นการแสดงชนิดที่เป็นธรรมทานจริงๆ) เท่านั้น. ผู้หวังรายได้จากทางนี้มาจนเจือความเป็นอยู่ของตนดังที่ทำกันอยู่ในที่อื่นๆ ไม่มีหวังจะทำได้ที่สวนโมกข์. อนึ่ง ภิกษุสามเณรที่วัดอื่น ก็ยังมีว่างพอที่จะทำหน้าที่นั้นๆ ตามที่ทายกต้องการ ภิกษุสามเณรในที่นี้ จึงขอตัวทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ จนกว่าจะพอใจหรือเสร็จกิจในส่วนนี้ ก็สามารที่จะทำได้อย่างที่ทำกันทั่วไป, ในบัดนี้

หรือเมื่อยังอยู่ในสถานที่นี้ ยังต้องการทำอะไรบางอย่างที่ยังบกพร่องอยู่ เพื่อ
วงการพระศาสนาของเรา จะได้มีกิจการสมบูรณ์ครบทุกอย่างได้.
[แต่ข้อนี้มีได้หมายครอบคลุมไปถึงรายพิเศษและจำเอน. เช่นกิจการที่เป็นของ
สวนโมกข์เอง หรือบุคคลที่เนื่องกับสวนโมกข์โดยตรง, และภิกษุสามเณรผู้รับ
ภาระฝ่ายโยธาธิการ ซึ่งมักมีเวลาว่างพอที่จะไป ก็ไปได้].

(๑๐) คณะเราถือหลักว่า สถานที่รกร้างว่างเปล่าเสียดีกว่าให้มี
สิ่งที่น่าอึดหนาระอาใจอยู่ในที่นั้น. และจะเพาะในสถานที่นี้ เราถือว่า
เรายินดีแสวงบุญแต่สายเดียว คือแสวงจาก **การส่งเสริมผู้
ปฏิบัติธรรม**, ไม่ใช่การบำเพ็ญทานทั่วไป หรือมีการสงเคราะห์
ผู้ขัดสน หรืออื่นๆ อันนอกจุดประสงค์ไป. เพราะฉะนั้น สิ่งใดหรือ
อาการอันใด อันเป็นข้าศึกต่อวัตถุประสงค์ คณะเราไม่สามารถทำได้,
และไม่สามารถทำงานหลายอย่างคละปนกัน ต้องแยกเปนแผนกๆ
เด็ดขาด จึงจะได้ผลดีและง่ายต่อการทำ. เราจึงต้อง ขอถือตามกติกา
เสมอ!

(๑๑) ข้อกฎและคำอธิบายเหล่านี้ ให้ถือว่าเป็นข้อกฎเพิ่มเติม
แก่ข้อกฎที่ประกาศไปแล้วครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑ เดือนธันวาคม พ. ศ.
๒๔๙๓, ในหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา เล่ม ๑-๒ ปีที่ ๓ หน้า ๕๒๘
ซึ่งเป็นข้อความผนวกอยู่ที่ท้ายเรื่อง การปฏิบัติธรรม. ถ้าหากในครั้ง
นั้น มีข้อความข้อใดขัดต่อข้อความบางข้อในครั้งนี้ ให้ยกเสีย. ข้อ
ใดไม่ชัดเจน ให้ถือเอาความชัดเจน จากข้อความครั้งนี้.

ส่วนข้อกฎพิเศษโดยละเอียดจะเพาะเรื่องๆ ถ้ามี ก็มีประกาศ
อยู่ที่สวนโมกข์.

การยกเว้นกติกาบางข้อ เป็นพิเศษแก่บางคน อาจมิได้เป็นส่วนพิเศษ ตามความเห็นชอบเห็นควร ของผู้มีหน้าที่สังเกตการณ์ หรือแม่ที่สุดแต่ตามความพอใจ ของภิกษุสามเณรรูปหนึ่งรูปใดที่คณะมอบหมายให้ดูแลแทน. ทั้งนี้ไม่ถือว่า เป็นการไม่ยุติธรรมแต่อย่างใด เพราะต่างคนต่างมีหน้าที่การงานต่างกันในส่วนย่อย. คณะเราเคยเจริญมาได้ ก็โดยใช้ลัทธิเผด็จการณ์ ในกรณีเล็กน้อยบางอย่างเช่นนี้.

(๑๒) เท่าที่กล่าวมานี้ ฟังดู อาจ เป็นที่แสดงร้ายแรง ต่อบางท่านที่คิดจะไปอาศัย แล้วกลับรังเกียจเสียก็เป็นได้. แต่ขอท่านจงพิจารณาให้เห็นความจำเป็น ที่คณะจะต้องทำดังนี้ เพราะคณะธรรมทานประสงค์จะทำเอาผลดีจริงๆ มิใช่ทำ“เล่นโก้” และก็มีนักบวชเหลวไหลบางท่านจริงๆ ที่เคยประสบมาแล้ว. คณะธรรมทานกล้ากล่าวได้ว่า ถ้าท่านเป็นผู้หนักในธรรมวินัยจริงๆแล้ว ไม่มีอะไรกีดขวางรบกวนท่านเลย. ตามธรรมดา รัวมิได้มีไว้กีดกันคนผู้บริสุทธ์ แต่เพื่อผู้ทำเทียมผู้บริสุทธ์ หรือผู้ไม่บริสุทธ์เท่านั้น. มือที่ไม่มีแผลย่อมจุ่มลงไปแม้ในยาพิษก็ได้ และนี่เป็นเพียง “ยารักษาโรค” มิใช่เป็นยาพิษอะไร. พวกเราดำเนินงานมาได้ ก็ด้วยหลักที่บางท่านอาจเห็นว่าแรงไป.

คณะธรรมทานประสบกับความยุ่งยาก **ไม่ราบรื่นมา ๖ ปีแล้ว.** นั่นเป็นตัวอย่างและเหตุผลอันล้นเหลือ และจำเป็นที่จะต้องสร้างรั้ว อันล้ำเรืองประโยชน์ยิ่งขึ้นเป็นธรรมดา. โปรดเห็นใจ !

คณะกรรมการจะพยายามในการแก้ไขข้ออุปสรรคสืบไป จนกว่าจะเห็นว่า
 ผู้ไม่ไหวจริงๆ ก็จะได้บอกเลิกไม่รับอย่างเด็ดขาด ในเมื่อวิกฤติกาล
 อันนั้นมาถึง.

ด้วยความเคารพ และหวังอนอมเกียรติ แห่งพระบวรพุทธศาสนา

คณะกรรมการ

วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

เครื่องมือของคนบาป

“..... มั่นอวดโอ้ยกัมภีร์เพนเหมาะมั่น
 เหมือนปีศาจ อ่างพระสูตร อันเที่ยงธรรม เพื่อป้องกันคนด่าว่าอัปรีดิ์
 อันหยาบคาย บาปชั่ว กลั้วสันดาน อ่างนักบุญ เพนพะยานไอ้อิ่งมี
 เหมือนผู้ร้าย หมายมอง ของดีๆ ยืมไว้ที่ เพื่อลวง ปวงนักธรรม.”

บทเพลงของชาวมงโกเลีย

โดย “ทูลโรดการมณิจิตต์”

ท่านศาสตราจารย์ นิโคลาส โรริช กล่าวว่า บทเพลงย่อมแสดงถึงความรู้สึกแห่งหัวใจ ของบุคคลผู้เป็นเจ้าของ. เพราะฉะนั้น เราควรฟังบทเพลงของผู้ที่เราควรรู้จักหรือเข้าใจเขาทั่วไป. ชาวมงโกเลีย อยู่ถึงใจกลางของทวีปเอเชีย ไม่ค่อยเป็นที่คุ้นเคยกับพวกเรานัก แต่เขาก็เป็นพุทธศาสนิก ที่ได้รับพุทธศาสนาจากอินเดีย โดยผ่านทางทิเบต ถ้าหากเราจะฟังและใคร่ครวญบทเพลงที่เขาร้องกันทั่วไป ซึ่งได้นำมาสู่กันฟังข้างล่างต่อไปนี้แล้ว เราจะเห็นได้ว่า เขาค่อนข้างคุ้นเคยกับพุทธศาสนาไม่น้อยเพียงไร. ทั้งยังไม่ปรากฏว่า เมืองเรามีบทเพลงที่เกี่ยวกับศาสนาของตนเองโดยตรงเช่นนี้, ก็น่าคิดอยู่บ้าง. คำแปลต่อไปนี้ แปลจากคำแปลภาษาอังกฤษของท่านศาสตราจารย์ ที่กล่าวนามมาแล้ว อีกต่อหนึ่งเป็นคำแปลร้อยแก้ว. ส่วนบทเพลงของเดิมนั้น เข้าใจว่าเป็นกาพย์กลอน. ละเพาะในที่นี้เลือกคัดมาแต่บางบท.

◎

◎

◎ บุษบาชาติแห่งต้นพอนโดรวะ ซึ่งงอกงามอยู่บนภูเขาพุกทละนั้น, แม้ฝนยังโปรยปรายอยู่, มันก็ยังเหี่ยวแห้งไปได้!

◎ แม้ว่าพระโยคจารย์^๑ จะเป็นเหมือนพुरुชานแล้ว แต่ถ้าท่านหมุนตัวออกไปเสียจากสังฆกรรม, ท่านก็จะจมลงในความมืด.

◎ กลีบแห่งดอกบัควีต, บานครั้งแรกครั้งเดียว, เมื่อถูกลมพัด ก็ร่วงกระจัดกระจายไป.

๑. พระโยคจารย์ คืออาจารย์ผู้ประกอบโยคะ ได้แก่กาวนา.

๐ แม้ว่าพระโยคจารย์จะเป็นผู้เชื่อกับเทพารักษ์อันสูงสุดแล้วก็ตาม แต่ถ้าท่านหมุนตัวออกไปเสียจากสังขารธรรม, ท่านก็จะฉิบหาย !

๐

๐

๐ “มั่งมีและชาวฟ่อง” — นั้นเป็นโลกทอง. “กว้างขวางและบริสุทธิ์” — นั้นเป็นบ้านเกิดเมืองมารดรพวกเรา.

๐ ที่งอกงามอยู่บนภูเขานั้นๆนะ, คือต้นองุ่น ; โดยทางที่คนเราจะได้รับสักการบูชา นั้นนะ, คือบทเพลงที่บันลือลั่น.

๐ ที่เกลียวฟ่องแห่งน้ำพุ, มีโคลนบ้างหรือ ท่านจะสามารถค้นให้พบคำสั่งสอนที่ไม่จริง ของท่านผู้บริสุทธิ์ ได้เจียวหรือ?

๐ น้ำในบ่อเป็นน้ำที่ดีโดยแท้. ท่านสามารถระบุพระโอวาทของพระผู้มีพระภาค ที่เป็นคำเหลวไหล ได้ไหม?

๐

๐

๐ นกยางจะหยุดอยู่กับปลาในทะเลแก้วหรือ? มันเป็นการง่ายอยู่หรือ ที่จะก้าวล่วงความทุกข์ของตน, — ความทุกข์ซึ่งเป็นผลของการสร้างสมในภพก่อน?

๐ เขาจะหวังให้นกดอกบัว กลืนปลาทุกๆตัว ในหนองบัวได้หรือ? มันเป็นการง่ายอยู่หรือ ที่จะหลบลมหลิกมวลทุกข์อันเกิดขึ้น — ทุกข์ซึ่งเป็นผลแห่งกรรมเก่า !

๐ เมื่อท่านอยากจะโค่นต้นไม้ที่มีปุ่มมีตามาก จงระวังอย่าให้ตัดถูกขาของท่านเองเข้า. จงระวัง, เมื่อปรารถนาจะปราบอาณาจักรของผู้อื่น ก็จงอย่าต้องให้เสียไพร่ฟ้าของตนที่มีอยู่แล้ว ไปเสีย.

๐

๐

๐ ด้วยอำนาจพระบารมีและกรุณาของพระองค์, พวกเราจึงได้พบความสุขอันสูงสุดอยู่เรื่อยๆ : ครองชีพอยู่อย่างसानตีสุข. ก็

ในระยะกึ่งกลาง ระหว่างความทะเยอทะยาน ร้อยแปดประการ และชีวิตอันปราศจากความมุ่งจำนองอย่างใดๆหมด นี้แหละ, คนเราควรมีความระมัดระวัง เพื่อจะไม่ให้สานติสุขอันสูงสุด หลุดมือไป.

๐ ถ้าคนเราตั้งอกตั้งใจฟัง ข้อกฏอันตั้งขึ้นโดยพระมุนี ผู้ได้ตรัสรู้แล้ว, เขาก็ดำเนินไปตามทางแห่งวิมุติ, อันประเสริฐ. แม้ว่าเราถูกกหนดหน้าอยู่ด้วยบาปกรรมที่ทำมาแล้ว ก็ขอให้เรา ดิ้นรนต่อสู้ เพื่อรักษำบันดาข้อกฏแห่งอนันตสุข (สุขไม่มีที่สิ้นสุด) ไว้ให้ได้เถิด!

๐ ข้อที่เขาขบยอมเราด้วยการให้กำลัง ; — นั่นเป็นบุญของเขา! ขอบคุณมาก ที่ได้เกิดมาเป็นคน, เราเป็นคนดี; — นี้จะต้องพยายามรักษากฏแห่งการเคารพนับถือ ไว้ให้ได้.

๐ ถ้าเราครุ่นคิดเพื่อความตั้งมั่นแห่งสัทธา, และถ้าคนเราจะปฏิเสธความโง่งมาเป็นพาล ซึ่งไม่ควรประกอบไว้ในตน, ให้เสมอไป, และถ้าคนเราจะคล้อยตามศีลบัญญัติของท่านผู้บริสุทธิ์ทั้งหลายแล้ว, มันก็คือความบันเทิงสุขอย่างฉันทเหลือเท่านั้น ที่เราจะจัดให้เป็นคำแปลของคำว่า “อริยมรรคา.”

๐ มันเป็นที่น่าอึ้งใจว่า เขาผู้บังจู่เอารากเง้าของความพุดมาก, ความอาฆาตและความโง่งหลงไว้ในตน, แต่เมื่อได้เห็นธรรมอย่างแจ่มแจ้งแล้ว, แลเมื่อชำระสันดานของตนให้บริสุทธิ์อยู่ ย่อมเป็นผู้ตรัสรู้แล้วทวิคุณความสุข และความประเสริฐของตน ให้เพิ่มขึ้นๆ.

๐ ถ้าเขาจะมอบตนให้แก่การพิจารณา และการฟัง และศึกษา
รู้ลัทธิกรรมของสัตว์ในอดีต และความไม่เที่ยงของจักรวาลแล้ว,
นั่นจะเป็นสักขีพยานว่าเขาควรต้องศึกษาอย่างจริงจัง บัดนี้จะ!

๐

๐

ขออย่าต่อต้านผู้อ่านอีกว่า บทเพลงย่อมส่อถึงน้ำใจของเจ้าของ!
เราจะรู้ว่า ชาวมงโกเลียมีความรู้สึกต่อศาสนาอย่างไร -- ผู้แปล.

สมบัติ!

~~~~~

อะไรเล่า เปล่าแท้ เปนแต่ลม
อย่าหวังชม สมบัติบ้า คุนนำขัน - นำขัน!
อันสมบัติ ภายนอก ท่านบอกไข
ว่ามีไซ้ ของใคร ที่ไหนนั่น
เห็นก็เห็น รู้ก็รู้ อยู่ด้วยกัน
ดับชีวัน ร่างทิ้ง นอนกลิ้งเอย!

นายชุ่ม ช่วยชู ผู้ประกาศศาสนา.

พงศาวดารของพระวิหารพุทธคยา

(จากเรื่อง History of the Buddhagaya Temple by “A Buddhist”
ในหนังสือพิมพ์รายเดือน “The Buddhist” ซึ่งออกที่เมืองโคลัมโบ ในเกาะ
ลังกา ประจำเดือน มีนาคม ค. ศ. ๑๙๓๘)

“สามเณรไทยในสารนาถ” แปล

(ปัญหาเรื่องพระวิหารพุทธคยา เป็นปัญหาที่กำลังถูกถกกันอยู่ทั่วไป ในพุทธ-
ประเทศต่างๆ พุทธคยาเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างยิ่ง สำหรับชาวพุทธบริษัททั่วโลก
แต่น่าเศร้าใจอย่างที่สุด ที่พุทธศาสนิกชน ไม่มีสิทธิอะไรในการครอบครองพระวิหารนี้
เลย ตรงกันข้ามพวกอินดู ไชไวท์ กลับเป็นเจ้าของสถานที่นี้เสีย, พุทธบริษัท
ชาวพม่าและลังกา ได้พยายามกันมาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้วที่จะนำเอากรรมสิทธิ์ของ
พระวิหารนี้ กลับคืนมาให้พุทธศาสนิกชนดั้งเดิม เงินจำนวนมากมาได้ถูกหุ่บเทไป
แล้ว ถึงกระนั้นผลสำเร็จก็ยังไม่เกิดขึ้น ในเรื่องข้างล่างนี้ ผู้อ่านจะได้ทราบประวัติ
ย่อๆของพระวิหารนี้ โดยจะเพาะแง่ที่สำคัญๆ และจะเห็นได้ว่า พวกอินดูมหันต์ไม่มี
สิทธิอะไร ที่จะเข้าครอบครองสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นี้เลย เมกจะอยู่ในมือของพวก
มุสลิม, เยรูซาเลมอยู่ในอำนาจของชาวคริสเตียน และพาราณสีก็เป็นสมบัติของพวก
อินดู แต่พุทธคยา –พุทธคยาสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธองค์ของเราเท่านั้น ที่กำลัง
ตกอยู่ในอุ้งมือของศาสนิกชนอื่นเขา ! เราชาวพุทธมามกะทั้งหลายจะไม่นึกสะอิด
จิตต์สะกิดใจในเรื่องนี้บ้างหรือ ? พุทธศาสนาเป็นศาสนาชนิด “เลือดเย็น”
แม้แต่เลือดหยดเดียวก็ไม่เคยเกิดขึ้นในการเผยแผ่ศาสนา นี้ แต่การ “อูติธรรม” เป็น
สิ่งซึ่งพุทธศาสนาไม่เคยพึงปรารถนาเลย เหตุฉะนั้น เราทั้งหลายผู้ได้ชื่อว่าเป็นสาวก
ของพระพุทธองค์ จะพากันนั่ง “ปนทองไม่รู้ร้อน” ทนดูการอูติธรรมในเรื่อง
สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของเรา นี้ ไปอีกสักกี่ปีก็ชาติกันแล้ว ? -- ผู้แปล)

๑. สถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งพุทธคยา เป็นสถานที่ซึ่งสมเด็จพระ
โคตมะพุทธเจ้า — พระมหาครูแห่งพุทธศาสนิกชน จำนวน ๕๐๐
ล้านคนในโลก — ได้ทรงตรัสรู้ภายใต้ดวงต้นพระศรีมหาโพธิ์ เมื่อ

วันเพ็ญปุณณมาสี แห่งเดือนวิสาขะ (เดือน ๖ หรือเดือนพฤษภาคม) ๒๕๑๐ ปีมาแล้ว.

๒. นับตั้งแต่วันนั้นเรื่อยมา พุทธคยา ก็เป็น สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ยิ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก. พระพุทธองค์เอง เมื่อเวลาจะทรงดับขันธปรินิพพานภายใต้ต้นรัง ณะเมืองกุสินารา ยังได้ทรงดักเตือนเหล่าสาวกของพระองค์ มีภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก และอุบาสิกาทั้งหลาย ให้พยายามพากันเดินทางไปนมัสการสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นี้ด้วยความรักและเคารพ เพราะเหตุว่าณะสถานที่นี้พระองค์ได้ทรงรับแสงสว่าง คือ วิชชา มาเป็นเครื่องส่องทางให้สัตว์โลกทั้งหลายเดินไปสู่จุดหมายขั้นสุดท้าย คือพระนิพพานโดยสำเร็จ.

๓. พระอโศกมหารाจักรพรรดิเจ้า ได้ทรงสร้างวิหารขึ้นไว้ณะสถานที่นี้ เมื่อเวลา ๒๓๖ ปีภายหลังจากการเสด็จปรินิพพาน ของพระพุทธองค์ และได้ทรงรับสั่งให้สร้างลูกกรงหินขึ้นไว้ล้อมรอบ เพื่อเป็นเครื่องป้องกันพระวิหารด้วย.

๔. หลวงจีนหวนฉ่าง นักท่องเที่ยวโบราณซึ่งมีชื่อเสียงโด่งดังของจีน เมื่อเวลาเดินทางไปถึงพุทธคยา ได้กล่าวไว้ในหนังสือจดหมายเหตุของตนว่า ในเวลานั้นสถานที่นี้เต็มไปด้วยภิกขุทั้งหลาย และได้ชมเชยความสวยงามของวัด ที่พระเจ้าแผ่นดินลังกาได้ทรงสร้างไว้ณะที่นั่นด้วย.

๕. พระวิหารพุทธคยา ได้ตกอยู่ภายใต้ความอารักขาของพระเจ้าแผ่นดินแคว้นมคธและเบงกอล เรื่อยมาจนกระทั่งถึงสมัยที่พวกมุสลิม พากันเข้าเหยียบยบอาณาเขตต์มคธ.

๖. ตามความในจดหมายเหตุ ของพุทธศาสนิกชนชาวธิเบต พระวิหารได้ถูกทำลายลงด้วยน้ำมือของชาวมุสลิม เมื่อ ค.ศ. ๑๒๐๐.

๙. นับตั้งแต่นั้นมา พระวิหารก็ได้ถูกทอดทิ้งลง เพราะเหตุว่า พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ได้ถูกฆ่าโดยพระเจ้าแผ่นดินมุสลิมอย่างปราศจากความปราณี และสถานที่ก็เริ่มเสื่อมทรามลงทุกทีๆ.

๑๐. ในปี ค.ศ. ๑๗๒๗ หมู่บ้านมาสติปุระและตาระทีได้ถูกยกให้เป็นสมบัติของนักบรพชิตอินดู ชื่อ มหันต์ ลาด เฮอร์ เวลานั้น หมู่บ้านทั้งสองนี้อยู่ติดกับพระวิหาร แต่พระวิหารยังอยู่ในหมู่บ้าน และพื้นดินอีกต่างหากชื่อมหาโพธิ ซึ่งเป้นสมบัติของเจ้าแห่งติการิ (เจ้าแห่งติการินี้ เป้นผู้ร่ำรวยมาก มีวังอยู่ใกล้ๆเมืองคยา —ผู้แปล).

๑๑. ในราวปี ค.ศ. ๑๘๔๒ พระวิหารซึ่งเวลานั้นกำลังอยู่ในสภาพอันทรุดโทรมยิ่ง ได้ตกไปอยู่ในแผ่นดินของหมู่บ้านตาระที (จากพื้นดินของหมู่บ้านมหาโพธิ) โดยความตกลงชนิดใดชนิดหนึ่ง ของบุคคลในสมัยนั้น เวลานั้นหมู่บ้านมหาโพธิก็ยังคงอยู่ในเขตต์แดนของเจ้าแห่งติการิ แต่น่าแปลกใจที่พระวิหารไม่ยกอยู่ในหมู่บ้านนี้ ถึงแม้ว่าชื่อของหมู่บ้านนี้ จะได้ถูกตั้งขึ้นจากชื่อของพระวิหารก็ตาม.

๑๒. ในปี ค.ศ. ๑๘๓๓ คณะราชทูตของพระเจ้าแผ่นดินพม่า ได้เดินทางไปเยี่ยมสถานที่พุทศคยา เวลานั้นพระศรีมหาโพธิ์ก็ยังมีชีวิตอยู่ แต่ตัวพระวิหารได้ทรุดโทรมลงมากแล้ว.

๑๓. ในปี ค.ศ. ๑๘๖๕ พระเจ้าแผ่นดินพม่า ได้ทรงส่งบุคคลคณะหนึ่งของพระองค์ ไปทำการตรวจสอบสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นี้ และการตกลงเรื่องงานปฏิสังขรณ์พระวิหาร ก็ได้เริ่มขึ้นระหว่างรัฐบาลพม่ากับรัฐบาลอินเดีย.

๑๔. ในจดหมายลงวันที่ ๑๘ มกราคม ค.ศ. ๑๘๖๕ มหันต์ เหมะ นาราย เฮอร์ ได้ตกลงใจยอมยกสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งพุทศคยา

ให้ไปอยู่ในความอารักขา ของพระเจ้าแผ่นดินพม่า.

๑๓. ในจดหมายฉบับ ๑๑๗๗ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ค.ศ. ๑๘๗๕ นาย F. M. Halliday Collector แห่งเมืองคยา (พุทธคยาอยู่ในอาณาเขตต์เมืองนี้ เวลานี้ เมืองคยาอยู่ห่างจากพุทธคยาประมาณ ๗ ไมล์-ผู้แปล) ได้แจ้งไปยังข้าหลวงประจำเมืองปัตตะ ถึงการที่มหันต์ได้ตกลงใจยอมยกสถานที่พุทธคยา ให้ไปอยู่ในความอารักขาของพระเจ้าแผ่นดินพม่า.

๑๔. ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๘๗๗ เมื่อพวกอินดูมหันต์กำลังเตรียมตัวจะเริ่มลงมือปฏิสังขรณ์พระวิหาร (โดยทุนทรัพย์ของพระเจ้าแผ่นดินพม่า) นาย C. J. Odonell ผู้พิพากษาเมืองคยา ได้มีจดหมายไปห้ามพวกมหันต์ ไม่ให้ลงมือทำงานนี้ (จุดหมายของผู้พิพากษาถึงพวกมหันต์ ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๗๗).

๑๕. พระเจ้าแผ่นดินพม่า ได้เริ่มลงมือปฏิสังขรณ์พระวิหารในปี ค.ศ. ๑๘๗๗ ตามจดหมายอนุญาตซึ่งนาย Halliday, Collector แห่งเมืองคยา ได้มีไปถึงพวกมหันต์ ในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๘๗๗.

๑๖. ในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๘๗๘ รัฐบาลอินเดียได้มีจดหมายไปถึงรัฐบาลประจำมณฑล เบงกอล ให้ห้ามคนงานพม่าไม่ให้ทำงานอะไรใหม่ขึ้น นอกจากโปรแกรมที่ได้วางไว้ในปี ค.ศ. ๑๘๗๕.

๑๗. ในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. ๑๘๗๗ ดร. ราชนทร ลาลมิตร ได้ไปพุทธคยา เพื่อตรวจการงานของชาวพม่า.

๑๘. ในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๘๗๘ งานปฏิสังขรณ์พระวิหารของชาวพม่า ได้ถูกปิดลงโดยคำสั่งของรัฐบาลอินเดีย.

๑๙. วันที่ ๔ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๗๘ รัฐบาลอินเดีย ได้มีจดหมายไปบอกรัฐบาลประจำมณฑล เบงกอล ว่าพระเจ้าแผ่นดินพม่า

เต็มใจจะมอบคนงานของพระองค์ ให้อยู่ในความควบคุมของชาวอังกฤษ.

๒๐. ใน จ.ม. ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๗๘ รัฐบาลเบงกอลได้ตั้งให้ นาย C. A. Mills ไปเป็นผู้ควบคุมดูแลงานปฏิสังขรณ์ของชาวพม่า ณะพุทธคยา.

๒๑. วันที่ ๒ มกราคม ค.ศ. ๑๘๗๕ นายเบ็กลาร์ได้มีจดหมายไปถึงผู้รักษาโบราณวัตถุแห่งเมืองคยา แนะนำในเรื่องงานซ่อมแซมพระวิหาร.

๒๒. ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๘๗๕ ผู้รักษาโบราณวัตถุแห่งเมืองคยา ได้มีจดหมายไปยังนายเบ็กลาร์ต่อว่า ว่าคนงานพม่าได้ทำลายวัตถุโบราณบางอย่าง ณะบริเวณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นั้น.

๒๓. ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๘๗๕ รัฐบาลเบงกอลได้เป็นธุระในงานปฏิสังขรณ์พระวิหารเสียเอง ค่าใช้สอยในงานปฏิสังขรณ์ครั้งนี้ กะว่าใช้สิ้นไปประมาณ ๑ แสนรูปี.

๒๔. วันที่ ๒ เดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๘๗๔ งานปฏิสังขรณ์พระวิหารพุทธคยา ได้สิ้นสุดลงตามแนวแห่งคำแนะนำของนายเบ็กลาร์ ที่ได้ส่งไปยังผู้รักษาโบราณวัตถุแห่งเมืองคยา. ในจดหมายฉบับนี้ นายเบ็กลาร์มิได้กล่าวขวัญถึงเรื่องมหันต์เป็นเจ้าของพระวิหาร แต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย เป็นแต่ขอร้องให้รัฐบาลเบงกอลเป็นธุระในงานซ่อมแซมพระวิหารเท่านั้น.

๒๕. พระวิหาร ได้ถูกทอดทิ้งจากความเอาใจใส่ ของพุทธบริษัทชาวพม่า เมื่อการสงครามระหว่างพระเจ้าแผ่นดินพม่า และ รัฐบาลอินเดีย ได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. ๑๘๗๕.

๒๖. ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๗๕ พระวิหารได้ถูกทอดทิ้งลง โดย

ทั้งรัฐบาลอินเดีย และมหันต์อย่างปราศจากความเหลียวแล แม้แต่น้อยเลย.

๒๗. ในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๘๘๕ นายเกรียชัน ผู้รักษาโบราณวัตถุ แห่งเมืองคยา ได้มีจดหมายแจ้งไปห่มหันต์ทราบว่า นักท่องเที่ยวที่ไปพุทศคยาได้พากันเก็บเอาพระพุทศรูป และหินสลัก ลวดลายต่างๆ ออกไปจากบริเวณสถานที่ และแนะนำให้เขา (มหันต์) เก็บเอาวัตถุโบราณต่างๆ เหล่านั้น มารวมกันไว้แห่งเดียวกัน ณสถานทีที่ปลอดภัยแห่งหนึ่งแห่งใดเสีย.

๒๘. วันที่ ๒๐ เมษายน ค.ศ. ๑๘๘๕ มหันต์ได้มีจดหมายตอบไปยังผู้รักษาโบราณวัตถุแห่งเมืองคยาว่า ตนได้เก็บเอาพระพุทศรูป และวัตถุโบราณอื่นๆ มารวมกันไว้ในวัดของตนแล้ว (วัดของมหันต์นี้อยู่ห่างจากวิหารพุทศคยาประมาณ ๗—๘ วาเท่านั้น—ผู้แปล) และขอให้ออกคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร เรื่องการเก็บสิ่งของเหล่านั้นให้ตน เพื่อเป็นเครื่องป้องกันความยุ่งยาก ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ในกาลข้างหน้า. นายเกรียชันได้มีจดหมายตอบไปยังมหันต์ว่า เขาจะไปเยี่ยมพุทศคยา ภายหลังฤดูร้อนที่จะถึงลงนี้.

๒๙. วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๕ นายเกรียชันแห่งเมืองคยา ได้มีจดหมายไปถึงคนเฝ้ายามประจำวิหารว่า ห้ามมิให้ผู้มาเที่ยวพุทศคยา ผู้หนึ่งผู้ใดนำเอาพระพุทศรูปโบราณ ออกจากบริเวณสถานทีนั้นเป็นอันขาด.

๓๐. วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๘๕ ผู้รักษาโบราณวัตถุแห่งเมืองคยาได้ส่งคำสั่งไปยังมหันต์ ให้จัดการซ่อมแซมบังกะโลพมาเสีย (บังกะโลพมานี้อยู่ติดกับฐานพระวิหาร ทางทิศตะวันตก—ผู้แปล) (ถ้าบังกะโลพมานีนี้เป็นสมบัติส่วนตัวของมหันต์แล้ว ผู้รักษาจะไม่ออกคำสั่งไปเป็นอันขาด).

๓๑. วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๘๕ ผู้รักษาโบราณวัตถุแห่งเมืองคยา ได้ตั้งให้นายแม็คดอกซ์เป็นผู้ดูแลพระวิหาร, และได้มีจดหมายแจ้งไปให้หัวหน้าผู้ควบคุมงานเอ็นนิเนียร์ ประจำจังหวัดทราบ ว่า พระวิหารกำลังทรุดโทรมลงอีก และชาวหมู่บ้านก็กำลังอพยพเข้าไปอยู่ในบริเวณพระวิหารด้วย.

๓๒. โดยจดหมายที่ ๔๗๘ A. Y. ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๘๐ รัฐบาลเบ็งกอลได้แจ้งไปยังหัวหน้าผู้ควบคุมงานเอ็นนิเนียร์ ว่า ได้ตั้งผู้ดูแลพระวิหารขึ้นคนหนึ่ง โดยจ่ายเงินให้เดือนละ ๔๐ รูปี.

๓๓. วันที่ ๑ เมษายน ค.ศ. ๑๘๘๐ คณะบริหารฝ่ายเอ็นนิเนียร์ ประจำจังหวัด ได้เริ่มเข้าควบคุมพระวิหาร ในเวลานั้น ผู้รักษาโบราณวัตถุแห่งเมืองคยา มิได้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรไปให้ มหันต์เข้าควบคุมพระวิหารแต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย.

๓๔. โดยจดหมายฉบับ ๒๗๕ G. ลงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๐ ข้าหลวงแห่งเมืองปัตนะ ได้มีจดหมายไปถึงรัฐบาลเบ็งกอลว่า ไม่มีหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดในสำนักงานของตน หรือในสำนักงานของผู้รักษาโบราณวัตถุแห่งเมืองคยา ซึ่งสามารถจะนำมาอ้างเป็นพยานว่า พระวิหารพุทศคยา เป็นสมบัติของรัฐบาล โดยวิธีหนึ่งวิธีใดได้เลย.

๓๕. โดยจดหมายฉบับนี้ ๒๔๗๘ ลงวันที่ ๔ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๘๑ ผู้รักษาโบราณวัตถุแห่งเมืองคยา ได้มีไปถึงข้าหลวงแห่งเมืองปัตนะว่า มันไม่เป็นการเหมาะที่จะคิดทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดในเวลานี้ขึ้น ซึ่งอาจจะกระทบกระเทือนไปถึงการควบคุมพระวิหารของรัฐบาลได้.

ตามลายลักษณ์อักษรซึ่งมีหลักฐานต่างๆนี้ เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า พระวิหารพุทธคยาเป็นสมบัติของพระเจ้าแผ่นดินพม่าอย่างเด็ดขาด โดยการจัดแจงด้วยคำพูดพล่อยๆเท่านั้น ที่รัฐบาลและพวกมหันต์กำลังควบคุมพระวิหารอยู่ในเวลานี้.

พระเจ้าแผ่นดินพม่า ได้ทรงจ่ายเงินค่าใช้สอยในการขุดบริเวณสถานที่โบราณ และในการปฏิสังขรณ์พระวิหารทั้งสิ้น ต่อมาภายหลังเท่านั้น ที่รัฐบาลเบ็งกอลยอมเป็นผู้จ่ายให้.

บรรดาเครื่องสักการบูชาต่างๆ ที่พุทธศาสนิกชนทั่วโลกได้นำไป ถวายแก่ ต้น พระศรีมหาโพธิ์ และ พระวิหาร ก็ได้ถูกริบ ไปเป็นสมบัติของพวกไซไวก์ อินดู มหันต์ ทั้งสิ้น ทุกๆวันนี้ไม่มีพุทธศาสนิกชนคนใดนำสิ่งของอะไรไปถวายเลย พระเจ้าแผ่นดินพม่าได้ทรงสิ่งของมีค่าหลายอย่างไปถวายต้นพระศรีมหาโพธิ์ โดยเข้าใจเสียว่า สิ่งของเหล่านั้นจะถูกเก็บรักษาไว้อย่างดี ตามจดหมายของพระองค์ที่ได้ทรงมีไปถึงรัฐบาลอินเดีย ในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๘๗๕.

“ ถึงเวลาแล้ว ที่พุทธบริษัทชาว ญี่ปุ่น, จีน, พม่า, สยาม, ลังกา, เขมร, เกาหลี, ชิบต, เนปาล, อาร์กัน, และจิตตอง ควรจะร่วมมือกันเข้ากุ้สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งพระบรมศาสดาของเราได้ทรงตรัสรู้ อนุตตรสมุทสาสมุโพธิ์.”

..... พุทธบริษัทชาวเอเชียทั้งหลาย! จงตื่นจากการนอนอย่างหลับใหลเสียเดี๋ยวนี้เถิด! จงรีบลุกขึ้นช่วยกันกู้เอาอิสสระภาพของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันยอดเยี่ยมของตน กลับคืนมาเสียเดี๋ยวนี้!!!” — อนาคติก ธรรมปาละ.

สจจ๋ เว อมตา วาจา
สจจ๋ ธาเรนฺติ ปญฺทิตา,
เอเตน สจจวฺชเชน
ปลาญนตุ อธฺมมิกา.

เรื่องนำของเล่มนี้

ศาสนศึกษาของเรา เจริญแน่หรือ ?

ยาพิชเมื่อเคลือบน้ำตาลแล้ว อาจหลงคิมได้โดยง่าย, และไปรู้ตัวว่าเป็นยาพิชก็ต่อเมื่อสายเสียแล้ว. เสี่ยงสรรเสริญเยินยอแข็งแเช่นว่า เรามีพุทธศาสนาเจริญแล้วนั้น อาจกลายเป็นพิษขึ้นวันหนึ่งก็ได้. เพื่อเป็นการไม่ประมาท เรามาลองพิจารณา และวินิจฉัยเรื่องนี้กันโดยละเอียดเถิด. หากมันจะมีไชยาพิชที่เคลือบหุ้ม ก็ไม่เสียเวลาอะไร เท่ากับเป็นการระวังตัวและหาทางให้ปลอดภัยยิ่งขึ้นไว้เสมอ. ข้าพเจ้าขอเสนอข้อคิดแก่ท่านทั้งหลายดังต่อไปนี้ ะ-

การศึกษาทางศาสนา นี้ เมื่อเฟื่องแต่เฟินๆแล้ว อาจเห็นไปว่าเจริญแล้วจริง เพราะตามชนบทหรือหัวเมืองต่างๆ มีสถานที่ศึกษาพุทธศาสนาอย่างเพียบพร้อม แม้จะไม่เดินทางไปศึกษาในกรุง ซึ่งนับว่าเป็นสถานที่ศึกษาสูงสุดของประเทศ ก็อาจหาสถานที่ศึกษาตามบ้านนอกก็ได้. แต่ถ้าใช้วิจารณ์ญาณเฟ่งให้ถี่ถ้วน หรือลึกเข้าไปกว่านี้สักหน่อยแล้วจะเห็นได้ว่า การศึกษาทางพระศาสนาที่สูงขึ้น ตลอดถึงการศึกษาวีธีเปรียบเทียบกับศาสตร์

อื่นๆเช่นวิทยาศาสตร์เป็นต้น และการเผยแพร่ออกนอกประเทศของประเทศเรานั้น ยังล้าหลังต่างประเทศอยู่มากนัก. เมื่อเปรียบเทียบการศึกษาของต่างประเทศกับประเทศเราแล้วจะเห็นได้ทันทีว่า ประเทศเรายังล้าหลังอยู่หรือยังไม่สูงพอ ในส่วนคุณภาพบางอย่าง. เมื่อมองไปยังจำนวนผู้ที่ควรศึกษาแล้ว ก็มีไม่น้อยกว่าต่างประเทศเขาเลย หรือต่างประเทศอาจจะมีน้อยกว่าก็เป็นไปได้ แต่ถึงแม้ว่ามีจำนวนน้อยคนก็จริง แต่คนนั้นๆเป็นผู้ขวนขวายจริง, รู้จริง, พลีชีวิตเพื่อการศึกษาจริง, ทำงานให้แก่ศาสนาอย่างไม่คิดถึงชีวิตของตน ; จึงเขาได้รับความเจริญเร็ว และกำลังก้าวหน้าไปสู่ผลสำเร็จอันสูงได้อย่างรวดเร็ว โดยเผยแพร่ศาสนาไปทั่วโลกได้. ในประเทศของเราในจำนวนนักบวชของศาสนาเกือบทั้งสองแสนเศษ อาจทำให้พระศาสนาเจริญได้เป็นอย่างดีทีเดียว แต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ ! นี่เป็นเพราะเหตุไร ? ก็เพราะเหตุว่า ในจำนวนนักบวชและนักศาสนาตั้งแสนๆนั้น จะเอนักศึกษาที่อุทิศชีวิตอย่างแท้จริงเพียง ๑ ใน ๑๐๐ ก็ยากเต็มที มีแต่นักศึกษาตามประเพณีเสียเป็นจำนวนมาก. เมื่อไม่มีการพลีชีวิตเพื่อศาสนาศึกษาที่แท้จริงแล้ว พุทธศาสนาในประเทศเรา ก็ยังไม่เจริญสูงขึ้นสามารถขยายตัวครอบงำสากลโลก และมีผู้สามารถเทียบทันต่างประเทศเขาได้.

แท้จริง พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อยู่ในหัวใจของคน เกือบทั้งโลกรากฐานว่าเกือบหนึ่งในสามของพลโลกเวลานี้ และทุกๆมุมของโลกย่อมมีพุทธศาสนาประจำอยู่ กับทั้งยังมีผู้นำไปเผยแพร่ในที่ต่างๆอีก เป็นจำนวนมาก. แต่นั่นเป็นฝีมือของชาวต่างประเทศทั้งนั้น. ในต่างประเทศมีสมาคมพุทธศาสนาเกือบทุกๆแห่ง ที่มีคนรับถือพุทธศาสนาแล้ว เช่นเวลานี้ประเทศญี่ปุ่นมีสมาคมยุวพุทธใหญ่ที่สุดในโลก และมีนักศึกษาชั้นสูง ที่รับทำงานติดต่อเรื่องทางพุทธปรัชญาทั่วโลก ยังมีที่พม่าและลังกาอีก. นี่เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า พุทธศาสนาในต่างประเทศเจริญสูงในทางคุณภาพเพียงไร ?

ถ้าประเทศเราคิดตั้งสมาคมที่มีสมรรถภาพเช่นนั้นบ้างแล้ว ศาสนาในประเทศเราก็จะไม่ย่อหน้าต่ำตาไปกว่าต่างประเทศเลย. แต่ประเทศเราไม่มี. เพราะเหตุไร ? เพราะประเทศเรา มิได้มีนักศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาทันสมัย และประชาคมเป็นจำนวนมาก ไม่ได้เอาใจใส่ต่อพุทธศาสนาให้สูงเป็นพิเศษมากไปกว่าการงานอย่างอื่น ! เราไม่มีพวกที่รักศาสนาอย่างชีวิตจิตใจ [ถึงกับเรียกว่า Religionist] มากกว่าพวกพม่าและลังกา จึงไม่สามารถตั้งสมาคมเช่นนั้นขึ้นได้ มีแต่นักศึกษาชั้นสามัญ หรือนักศึกษาฝ่ายวัตถุเสียโดยมาก. แม้แสดงตัวหรือเปล่งวาจาเป็นพุทธ-มามกะแล้วก็จริง แต่ก็ยังมี “Some thing wrong” แฝงอยู่ข้างหลังอีก. เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การศาสนาศึกษาของประเทศเราจะเจริญสูงสุดพิเศษอย่างไรได้. แม้ว่าประเทศเรามีจำนวนพลเมืองที่เป็นนักบวชและศึกษาศาสนา เกือบสามแสนก็ดี แต่ยังทำให้พุทธศาสนารุ่งโรจน์ไม่ได้. นี้ก็เพราะเรายังขาดอะไรบางอย่างอยู่ เช่นขาดความเอาจริง, ขาดหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสม, หรือยังมีหลักสูตรไม่เพียงพอ และไม่ปลื้มชีวิตเพื่อการศึกษาจริงๆ ฯลฯ. เรามาพิจารณาคุเหตุการณ์กันสัก ๒-๓ ข้อดังต่อไปนี้ :-

๑. ถ้าจะลองนึกถึงการที่มหาวิทยาลัย เคมบริดจ์ ลอนดอน ลังดิกรีสูงสุด [Ph. D] ของมหาวิทยาลัย มาถวายพระภิกษุนักศึกษารูปในลังกา เช่นท่าน ป. วชิรญาณ เป็นต้นแล้ว ย่อมทำให้เราเห็นว่า เรายังไม่มีนักศึกษาชนิดนั้น ถ้ามีก็มีไปอย่างอื่น ที่ไม่สามารถเขียนหนังสือเรื่องพุทธปรัชญา เป็นภาษาอังกฤษให้โลกอ่านได้. อังกฤษอยากเอาออกเอาใจ หรือไม่อยากเอาออกเอาใจต่อเราและลังกา ซึ่งเป็นปัญหาทางการเมืองนั้น อาจมีเท่าๆกันระหว่างเรากับลังกา. ในส่วนนี้ จึงไม่ควรระแวงไปว่าเป็นแง่ของการเมือง.

๒. เราควรคิดว่า ทำไมชาวยุโรปและอเมริกาที่เป็นนักศึกษาเมื่อต้องการจะบวชเป็นพระภิกษุ หรือแม้แต่ศึกษาหลักพุทธศาสนา ย่อมพากันมาศึกษาที่พม่า หรือลังกา, หรือมีฉะนั้นก็ผ่านเมืองไทย ตรงไปญี่ปุ่น. นี่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้หรือไม่ว่า เขาชอบเราเพียงลมๆแล้งๆเท่านั้น ว่าเรามีพุทธศาสนาเจริญ หรือคำว่าเจริญของเรา หมายถึงปริมาณ [quantity] มิใช่โดยคุณภาพ [quality]. ปราชญ์ทางพุทธศาสนา ในพม่า ลังกา และญี่ปุ่น เคยเขียนตำราพุทธศาสนา เป็นภาษากลางของโลก (คือภาษาอังกฤษ) เป็นเล่มๆ แม้แต่พระลามาในธิเบตก็ทำได้เช่นนี้, แต่พระภิกษุไทยเรายังไม่ปรากฏ. เรื่องนี้ถ้าเป็นเพียงเพราะเราไม่มีความรู้ภาษาอังกฤษก็พอทำเนา, แต่ถ้ากลายเป็นว่า เราไม่มีความรู้ทางพุทธปรัชญา ที่จะอธิบายได้อย่างสบลัทธิวิทยาศาสตร์ และทันสมัยด้วยแล้ว ก็ต้องเป็นอันว่า เรายังล้าหลังเขาอยู่กระมัง!

๓. เท่าที่เราเห็นกันอยู่อย่างประจักษ์เวลานี้ หนังสือเรื่องเดียวกัน เช่นเรื่องพุทธประวัติ ฝรั่งแต่งได้เรื่องสมบูรณ์จริงๆ กว้านเอาข้อความในบาฬีอรรถกถามาหมดแล้ว ยังรวบเอาฝ่ายมหายานมาประกอบไว้ให้ และเทียบเคียงกับประวัติศาสตร์สากลของโลก ซึ่งเขาได้แตกฉานดีไว้ทุกตอน เป็นหนังสือเล่มโตกว่าของเราหลายเท่าตัว. และซ้ายังมีหลายคนทำ มีหลายฉบับด้วยกัน. เรามีเช่นนี้หรือ? เราก็สามารถ แต่เราไม่ยอมทำ หรือว่าการศาสนาศึกษาของเรายังล้าหลังอยู่? และ

๔. หนังสือพิมพ์ทางพุทธศาสนา ที่จัดออกโดยสถานศึกษาสูงสุดของประเทศ คือหนังสือพิมพ์ธรรมจักร ของมหาจุฬาราชวิทยาลัย เวลานี้ มีสมาชิกเพียงจำนวนร้อยเท่านั้น ไม่ถึงพัน นี้

ยอมเป็นเครื่องแสดงว่า เรายังมีนักศึกษาน้อยเหลือเกิน. ยิ่งถ้าจะคัดเอาเฉพาะที่เป็นนักศึกษาจริงๆ จากจำนวนร้อยๆ นั้นแล้ว คงเหลือเพียงจำนวนไม่กี่คนเท่านั้น. นี่ยอมเป็นเครื่องแสดงอยู่ในตัวแล้วว่า เรายังไม่มี “นักศึกษานาหนดหนัก” ที่จะสามารถกู้เกียรติยศของชาติ ให้ทันสมัยในสมัยนี้.

ถ้าเพิ่งจะเพาะหลักสูตรที่ศึกษาอยู่ในเวลานี้แล้ว นับว่ายังไม่เพียงพอ หรือยังไม่ทันสมัยพอ ประกอบกับทั้งผู้ที่ศึกษานั้น ไม่ได้ได้รับความรู้เต็มหลักสูตรเสียด้วยซ้ำ เพราะการสอบไล่ยังไม่รัดกุมพอ ! ไม่เชื่อลองจับนักธรรมเอกบางคนมาสอบความรู้นักธรรมเอกใหม่ดู จะปรากฏว่ามีความรู้ไม่ได้หนึ่งในสิบของหลักสูตรก็มี ! เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ยิ่งทำให้มีความรู้ไม่พอลงไปอีก. และบางคนเสียคนเพราะถูกบังคับก็มี เรียนเพื่ออย่าให้อยู่ว่างๆ ก็มี เรียนตามเพื่อนก็มี หรือเรียนพอให้สอบได้ประกาศนียบัตร เพื่อให้เขารู้ว่าตนสอบได้ชั้นนั้นชั้นนี้, แต่หาได้นึกถึงความรู้ที่ตนได้นั้น สมกับที่แสดงตนให้ชาวโลกเห็นว่าได้ชั้นนั้นชั้นนี้ไม่ ! เมื่อยังมีการศึกษาอยู่อย่างนี้แล้ว เข้าใจว่าต่อให้สักร้อยชาติพันชาติ ศาสนาก็จะเจริญยิ่งขึ้นมาได้เลย ! และทำให้อนุชนผู้ตามมาหลังๆ ยิ่งเข้าใจผิดต่อพุทธศาสนามากขึ้นเสมอ จนผลที่สุดไม่มีความนิยมในศาสนาศึกษาเหลืออยู่แม้แต่สักนิด. เมื่อคนเช่นนี้มีมากขึ้นเท่าใด ความเสื่อมศูนย์ของศาสนาก็มีมากขึ้นเท่านั้น. เพราะพวกนี้ไม่ได้ทำประโยชน์อะไรให้แก่ศาสนา มีแต่การทำงานบนหลังศาสนาอย่างเดียว. เพราะฉะนั้น มีคนที่ตั้งใจทำงานให้ศาสนาจริงๆ คนเดียว ย่อมดีกว่ามีคนที่ไม่ทำงานให้ศาสนาตั้งร้อย ; ดูพระจันทรค์ดวงเดียวยอมกำจัดความมืดให้หายไปได้, แต่ดวงดาวตั้ง ๑๐๐ ย่อมไม่ได้เลย.

ส่วนบางคนมีความรู้พอที่จะทำงานให้ศาสนาได้บ้าง หรือพอที่จะทำประโยชน์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้บ้าง แต่ก็ไม่ได้นำมาใช้ หรือกลับ

นำเอาไปใช้ในสิ่งที่เป่นไปแคบๆ ทางโลก, เท่ากับไม่ได้นำมาใช้, ซึ่งไม่คุ้มค่ากับเวลาที่ได้ลงทุนศึกษาไป. นี่เช่นเดียวกับที่ท่านเปรียบไว้ว่า “ความรู้เป่นเหมือนยาพิษ ในเพราะการที่ไม่ใช้, อาหารเป่นเหมือนยาพิษ ในเพราะไม่ย่อย.”

ที่นี้มาพ่งไปในทางหลักวิชาที่ศึกษากันอีก. หลักวิชาที่ศึกษาอยู่เวลานี้ตามสถานที่ต่างๆ, นับว่ายังไม่บริบูรณ์พอ ที่จะสามารถนำผู้ศึกษาให้เชี่ยวชาญทางศาสนาได้. เรามีหลักศึกษาที่สำคัญแล้วก็จริง แต่ยังไม่สามารถยังผลสำเร็จให้เกิดขึ้นได้เต็มที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่า เวลานี้มีนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาฝ่ายพุทธศาสนาชั้นสูงสุดของประเทศเรา ผู้ใดบ้างที่สามารถทำงานให้ศาสนาจริงๆ หรือบรรลุผลสำเร็จในทางปฏิบัติธรรมได้บ้างสักกี่คน แม้ว่าถ้าจะนับเกือบนับตัวถ้วนเป่นแน่ ! ข้อนี้ดูการสร้างเรือน แม้เมื่อเรามีเสาพร้อมบริบูรณ์แล้ว ก็ยังเป็นเรือนให้อยู่ไม่ได้ ยังจะต้องอาศัยเครื่องทัพบัฒนภาระอื่นๆอีก จึงจะกลายเป็นเรือนที่สมบูรณ์ขึ้นได้ จะทำผู้อยู่ให้สบาย ; การศาสนศึกษาก็เช่นเดียวกัน จะมุ่งศึกษาแต่อย่างเดียว ย่อมไม่พอ ยังจะต้องอาศัยหลักวิชาอื่นๆอีก จึงจะสมหรือทันสมัยได้อย่างดี. วิชาเบ็ดเตล็ดหรือเรียกว่าความรู้รอบตัว เช่นอักษรศาสตร์, วิทยาศาสตร์, ประวัติศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ฯลฯ. วิชาเหล่านี้เป่นบุพพภาคหรือเป่นเบื้องต้นในขั้นแรก ของผู้ที่ศึกษาธรรมะเบื้องสูงขึ้นไป. เมื่อได้ผ่านวิชาเหล่านี้ไปหมดแล้ว การศึกษาหลักธรรมะขั้นสูงๆต่อไป ย่อมเป่นของไม่ยากเลย เพราะเรามีพื้นแข็งแรงดีแล้ว ; เช่นเดียวกับการขึ้นบันได ขั้นแรกจะก้าวขึ้นขั้นสุดไม่ได้ จำเป่นจะต้องก้าวขึ้นไปทีละขั้นๆ จนถึงขั้นที่สุด ; การศึกษาพุทธศาสนาก็เช่นนั้น ขั้นแรกจะเรียนเอาเบื้องสูงทีเดียวย่อมไม่เป่นผลสำเร็จ ดังท่านผู้รู้คนหนึ่งกล่าวว่า “การศึกษาของพระ ท่านขึ้นทางปลายลงมหาโคน, ส่วนเราต้องการขึ้นจากโคนไปหาปลาย. นี่หมายถึงไม่มี

ความรู้สามัญเป็นพื้นฐานเพียงพอ จับเข้าก็ศึกษาและสอนพุทธปรัชญา เลยกลายเป็นนกแก้วที่เทศน์ได้จ้อเท่านั้น.” วิชาเหล่านี้ เป็นเครื่องมืออันดี ในอนาคต ในการคิดค้นพุทธปรัชญาด้วยวิปัสสนา หรือในการประกาศศาสนา สั่งสอนประชาชน เพื่อจะได้พิสูจน์ทางเหตุผลให้เขาเห็นได้อย่างแจ่มแจ้ง. ยิ่งการสอนศาสนาแก่นักศึกษาหนุ่มแล้ว สิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอ่าสิ่งต่างๆให้เขาเห็นง่ายๆ หากปราศจากสิ่งเหล่านี้เสียแล้ว นับว่าเป็นการยากอยู่ไม่น้อย. ในเมืองไทยเวลานี้ สมมติว่าถ้ามีฝรั่งนักศึกษาหนุ่มจากมหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญต่อหลักวิทยาศาสตร์ ตรรกวิทยาและอื่นๆ มาขอศึกษาหลักพุทธปรัชญา โดยจะต้องเปิดโอกาสให้เขาถามอย่างไม่อั้นประตูแล้ว เวลานี้เรามีภิกษุหรือเจ้าหน้าที่ทางศาสนาคนไหนบ้าง ที่สามารถรับหน้านักศึกษาหนุ่มชนิดนั้น ? ก็คน ?

แม้พระพุทธองค์ ก็ยังทรงศึกษาวิชาพื้นสามัญเหล่านี้. ซึ่งปรากฏว่าเมื่อพระองค์ยังทรงพระเยาว์อยู่ พระองค์ได้ทรงศึกษาวิชาเหล่านี้ครบบริบูรณ์จากสำนักอาจารย์ จนหมดความรู้ของอาจารย์ผู้สอนในสมัยนั้น และวิชาอันนี้ เป็นเครื่องมืออันสำคัญในการค้นหาธรรมะเบื้องสูง ของพระองค์โดยฉะเพาะ, จึงพระองค์ได้ประกาศศาสนาของพระองค์ได้คล่องแคล่ว โดยไม่ติดขัดอะไร เพราะพระองค์มีหลักวิชาอันดี ในการที่จะสั่งสอนประชาชน. และทุกๆ สิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ ย่อมเป็นสิ่งที่มีความหมายเพียงพอ พระองค์สามารถหมุนคนซึ่งเป็นศาสนาอื่น ให้มารับถือพุทธศาสนาได้ เช่นคราวพระองค์ทรงทรมานพวกชฎิลเป็นอาทิ. ในเวลานั้น ศาสนาพราหมณ์กำลังเจริญรุ่งเรือง พระองค์สามารถทรมานพวกเหล่านั้น ให้ละศาสนานั้นเสีย กลับมารับถือพุทธศาสนาได้ นี้ก็ไม่ใช่ผลของการมีความรอบรู้ในสิ่งต่างๆหรือ ! นับว่าพระองค์เป็นนักปฏิบัติอย่างเลิศในสมัยนั้น.

นี่หากว่าประเทศเรายังมีवलงศึกษากันอยู่เพียงแค่นี้แล้ว พุทธศาสนา จะเจริญขึ้นไปกว่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้ไม่ได้. เมื่อไรได้ปรับปรุงการศึกษา ให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เมื่อนั้นแหละพุทธศาสนาประเทศเราจะเจริญรุ่งเรือง ต่างประเทศที่เขาเจริญไปแล้ว. หรือตราบใดที่ยังมีนักศึกษาฝ่ายวัตถุมาก อยู่เพียงไร ตราบนั้นความเสื่อมศูนย์ของพุทธศาสนาน่าจะมีมากขึ้นเพียงนั้น !

ตามที่เขียนมาทั้งนี้ มิใช่เพื่อแกล้งคิดตัวเองหรือชาติเราเอง. ต้องการ เพียงให้ทราบว่ การงานแผนกนี้ของเรายังล่าหลังอยู่มาก. ถ้าเรามีवलง ทะนงอยู่ จะกลายเป็นเรื่องกระต่ายวิ่งแข่งกับเต่าในนิทานสุภายิตไป ผลสุดท้ายเราก็ออยู่ปลายแถว แล้วจะรู้สึกเสียดายเกียรติอันหอมหวล ที่บรรพบุรุษ ของเราได้สร้างไว้ให้ และมาหลุดมือไปเสีย, - นั่นคือเกียรติแห่ง การเป็น ประเทศที่มีพุทธศาสนาเจริญที่สุดในโลก !

ถ้าเข้าไปในแง่ธรรม เราก็อาจกล่าวได้ว่า เรายังมีการศึกษาเจริญ เพียงใด ก็ยังเป็นอุปกรณอันวิเศษแก่การปฏิบัติธรรมมากเพียงนั้น. เราจะมีผู้บรรลุดุคคุณวิเศษเบื้องสูงได้ง่าย และมากเข้า.

ฉะนั้นจึงจะสรุปความได้ว่า การจะมักจะมีนชวนชวายให้งานแผนก ศึกษาศึกษของเราเจริญขึ้นนั้น ย่อมเป็นความดีความถูกโดยประการทั้งปวง. ขอพวกเราจง ตื่นให้ทันกาล เสียโดยเร็วเถิด ! ขอท่านผู้มีอำนาจอิทธิหาร ในการบริหารพระศาสนา ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ได้โปรดหยิบเรื่องนี้ขึ้น พิจารณาเถิด !

ศาสนสิริ

วันที่ ๘ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑

ปฤศนาโคลงททย

เปนนปัญหาเกี่ยวกับมรรคผลนิพพานโดยตรง, มีอยู่ในพระไตรปิฎก นาคิดอย่างอิ่ง!
“สิริวิยาส” แปลเปนนโคลง

<u>มีจอม</u> <u>ปลวกหนึ่งนั้น</u>	อัศจรรยั	(๑. จอมปลวก)
<u>ยามค้ำ</u> <u>บังหวนควัน</u>	อัดไว้	(๒. กลางคีนมีด)
<u>กลางวัน</u> <u>ลูกโพลงครัน</u>	รุ่งโรจน์ แรงแล	(๓. กลางวันโพลง)
<u>พราหมณ์</u> บอกศิษย์ตนให้	<u>ขุดคั่น</u> อย่าเขลา.	(๔. พราหมณ์)
		(๕. ศิษย์)

<u>เอาเหล็กคม</u> <u>ขุดคั่น</u>	หาไป	(๖. เหล็กมีคม)
<u>บ่เนิ่น</u> <u>นานเท่าใด</u>	พบไม้	(๗. การขุดหา)
<u>เปนนลูกสลัก</u> , <u>ไย</u>	มาอยู่ <u>นี่นอ</u>	(๘. ไม้ล้มสลัก)
<u>ศิษย์</u> บอกอาจารย์ให้	ทราบด้วยจิตต์ฉงน.	

<u>พลาจอาจารย์</u> <u>กล่าวถ้อย</u>	สาชก
<u>ว่าพบอะไร</u> <u>จูงยก</u>	<u>ขึ้นไว้</u>
<u>แล้วขุดต่อไป</u> <u>ตก</u>	<u>ถึงที่</u> <u>สุดแล</u>
<u>ได้ก็อย่าง</u> <u>บอกให้</u>	<u>เพื่อนรู้ดูกัน.</u>

<u>ศิษย์</u> ทำตามท่าน <u>ด้วย</u>	เคารพ	
<u>ขุดต่อ</u> <u>ไปก็พบ</u>	<u>อิ่งน้อย</u>	(๙. ตัวอิ่ง)
<u>ยกแล้ว</u> <u>ขุดประสพ</u>	<u>ต่อรัต</u> — <u>ยาแล</u>	
<u>มีแพรง</u> <u>สองแพรง</u> <u>ข้อย</u>	<u>อกอันตัน</u> เหลือ.	(๑๐. ถนนสองแพรง)

ยกแล้ว ขุดต่อได้, ได้	<u>ฝัก</u> รอง <u>แป้ง</u> แล	(๑๑. ฝักรองแป้ง)
ขุดต่อ <u>พบ</u> เต่า <u>มอง</u>	<u>น้ำ</u> สะ <u>ดุ้ง</u>	(๑๒. เต่า)
ต่อมา <u>พบ</u> เข <u>ียง</u> รอง-	<u>เนื้อ</u> สับ	(๑๓. เขียงรองสับ)
ยกออก ขุดต่อ <u>คุ้ง</u>	<u>พบ</u> ซ <u>ิ่น</u> เนื้อ <u>กอง</u> .	(๑๔. ซิ่นเนื้อ)

ยก <u>ซิ่น</u> เนื้อแล้ว <u>ขุด</u>	<u>ต่อ</u> ไป	
<u>พบ</u> พ <u>ญาน</u> าค <u>ใหญ่</u> <u>ไย</u>	<u>อยู่</u> นี้	(๑๕. พระยานาค)
<u>ทึ่ง</u> เส <u>ียม</u> จ <u>อบ</u> <u>วัง</u> ไ <u>ว</u>	<u>บ่</u> ห <u>ยุ</u> ด	
<u>บอก</u> ท่าน <u>อา</u> จ <u>าร</u> ย์ <u>ชี</u>	<u>จ</u> ุด <u>ี</u> ให้ <u>มา</u> เห็น	

จึง <u>ท่าน</u> อา <u>จ</u> าร <u>ย์</u> <u>ห</u> ำ <u>ม</u> :	“ <u>สุ</u> เม <u>ธ</u> เอ <u>ย</u> ๑
<u>สุ</u> ป <u>ล</u> ่ <u>อ</u> ย <u>พ</u> ญ <u>าน</u> าค <u>เจ</u> ย	<u>อยู่</u> น <u>ั้น</u>
<u>อย่า</u> ไป <u>กระ</u> ท <u>บ</u> <u>กระ</u> ท <u>ง</u> ล <u>ย</u>	<u>จง</u> น <u>อบ</u> <u>น</u> ้อ <u>ม</u> ล <u>แ</u>
<u>น</u> ้อ <u>ม</u> น <u>อบ</u> <u>อย่า</u> ด <u>ื้อ</u> ร <u>ัน</u>	<u>นะ</u> เจ้า <u>เร</u> า <u>ส</u> อน.”

.....

.....

.....

ขอ <u>เช</u> ิญ <u>ท่าน</u> ข <u>บ</u> ข <u>้อ</u>	<u>ป</u> ฤ <u>ศ</u> นา
<u>เร</u> ียง <u>อย่าง</u> <u>ทาง</u> ด <u>้าน</u> ข <u>ว</u>	<u>ระ</u> บ <u>ุ</u> ไ <u>ว</u>
<u>ส</u> ิบ <u>ห</u> ำ <u>อย่าง</u> <u>วาง</u> ห <u>ล</u> ้น <u>มา</u>	<u>จน</u> ส <u>ุด</u>
<u>ได้</u> แ <u>ก</u> ่ <u>อะ</u> ไร, <u>ได้</u>	<u>ไป</u> ร <u>ด</u> ช <u>ื่อ</u> ร <u>ร</u> ด <u>แ</u> ล <u>ง</u> .

(เชิญท่านผู้ใคร่จะเข้าใจวรรณอันลึกซึ่งด้วยตนเองทุกท่าน คิดและตอบปัญหาว่า
ของทั้ง ๑๕ อย่างนั้นได้แก่อะไร แล้วส่งคำตอบไปลงสู่กันฟัง. ท่านจะเรียง
คำตอบเป็นร้อยแก้วธรรมดาก็ได้ หรือจะแต่งเป็นโคลงกลอนก็ยังดี. ถ้าคนเดียว
คิดไม่สะดวก รวมหลายคิดเป็นพวก ก็คงสนุกแน่. - สิริวิยาส)

---

๑. สุเมธ เป็นชื่อของศิษย์ผู้นั้น

ภาพจิตรกรรมที่ฐานวิหารโพธิ์พญาระโนชะวา

ภาพจิตรกรรมสลักที่กिला ซึ่งประกอบด้วยเป็นฐานองค์วิหารโพธิ์พญาระโนชะวา อันเป็นพุทธมรดกเจดีย์สำคัญที่สุด ซึ่งแสดง ความรุ่งเรืองของพุทธศาสนา, ในประเทศชะวา. ภาพเหล่านี้เป็นภาพเรื่องชาดกบ้าง เรื่องรามเกียรติ์บ้าง.

จุดสงสัย ของข้าพเจ้า

อินทวงโส นวกภิกขุ

องค์พระพุทธรูปหรือพระปฏิมากรทั้งหลายเหล่านี้ เป็นเครื่องหมายถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า ในฐานะเป็นพุทธานุสาวรีย์ เรียกตามภาษาบาลีว่า อุตเทสิกเจดีย์. พวกพุทธรูปแต่ปางบรรพ์และปัจจุบันนี้ ได้ประดิษฐานก่อสร้างขึ้นไว้ตามวัดวาอารามต่างๆโดยทั่วไป ทั้งเล็กและใหญ่ ทั้งในสยามและต่างประเทศ ก็เพื่อว่า จะได้เป็นเครื่องสะกดเตือนใจ ให้พวกเราเหล่าพุทธรูปบริษัถมาระลึกถึงพระองค์ ผู้เป็นศาสดาเอก ซึ่งได้ค้นพบวิธีทางดับทุกข์อันเป็นพระธรรมที่ยอดเยี่ยมในโลก และทรงพระคุณไว้อย่างประเสริฐสุด ซึ่งถ้ามนุษย์เราทุกคนมีความพยายามแล้ว ก็สามารถเอาชนะความทุกข์ทั้งมวลได้ เช่นเดียวกับพระองค์ผู้เป็นตัวอย่างมาแล้ว. เมื่อผู้ที่เกิดมาภายหลังอยากจะได้ใคร่เห็นพระรูปโฉมของพระองค์ ก็จะได้ดูพระพุทธรูปแทน และรู้สึกได้ว่า พระองค์เป็นผู้ที่ประกอบด้วยพระลักษณะอันถูกต้อง ตามมหาปริสลักษณะสามสิบสองประการ สมควรแก่การเป็นผู้ตรัสรู้ และสั่งสอนธรรม ซึ่งทุกคนควรรับเอามาปฏิบัติประจำตนจริงๆ ก็จะได้เกิดศัทธาเลื่อมใส ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ละความชั่วตามอย่างพระองค์บ้าง.

แต่ทำไมพุทธบริษัทบางพวก มีความเห็นและเข้าใจไปว่า พระพุทธรูป และเจดีย์ มีไว้เพื่อบูชากราบไหว้ อ้อนวอนอย่างศักดิ์สิทธิ์ ยิ่งไปกว่าการอ้อนวอนพระเป็นเจ้าของพวกชนที่ถือพระเป็นเจ้าของในสวรรค์เสียอีก และยิ่งกว่านั้น พวกนั้นให้คำมั่นสัญญาปิดทองเป็นเครื่องตอบแทน หรือเป็นค่าจ้าง ถ้าตนหายจากความเจ็บไข้ หรือได้สิ่งของที่หายคืนมา....! และยังมีบางพวก ที่เมื่อไปไหนมาไหน ก็มีพระองค์เล็กๆประจำติดไปด้วยเสมอ ด้วยความเข้าใจว่าพระอยู่ตรงที่ก้อนเหล็กหรือทองเหลือง ที่ตนใส่กระเป๋าหรือแขวนคอไปด้วยนั้น หากมีความเข้าใจว่าพระอยู่ในที่ทั่วไปไม่ และมีความเชื่อมั่นว่า พระเครื่องนั้นอาจบันดาลความยังไม่ออกฟันไม่เข้าให้แก่ตน และคุ้มภัยอันตรายต่างๆได้ในเวลาที่ตนเที่ยวไป แม้เพื่อปล้นเพื่อย่องเบาเขา....!

นี่หรือเป็นจุดมุ่งหมายของการสร้างพระพุทธรูปขึ้น และมีไว้?

สงสัย ว่า ต่อเมื่อไรและด้วยวิธีไร พวกพุทธบริษัทที่มีความเห็นเช่นนั้น จะคลายจากความเข้าใจที่เขวๆเช่นนั้นเสียได้ โดยทั่วถึงกัน? ใครทราบโปรดบอก.

ธรรม ! — ยาระงับพิษร้อน

เสียดลาก เสียดยศ, ลิ่น
ทั้งอีก ๓๓ นินทา
วิบัติทุกข์ พะเอินมา
โถมนี้ส อย่างนี้

สุขหา
ป็นปี
เกิดแก่ ตน นอ
ดับได้ โดยธรรม!

กรมพระยาเทววงศ์.

อตุตา กับ อนตุตา

โดย จันทโชโตนามภิกขุ

คณะบรรณาธิการ ได้รับบทประพันธ์ของท่านผู้นี้ ซึ่งนำฟังในฝ่ายยืนยันว่า อตุตา มีจริง และเป็นอตุตาที่แท้จริง ; จัดว่าเป็นฝ่ายอตุตวาที อนุโลมเป็นฝ่าย พระมหาเปรม เปมจุกโร ตรงกันข้ามกับฝ่ายอนตุตวาที คือ ท่าน บ. ช. เขมาภิรโต และพระมหาแจ่ม อภิบาลศรี. คณะเรายินดีนำบทประพันธ์นี้ลง โดยไม่จำเป็นต้องเห็นพ้อง หรือเห็นขัดแต่ประการใด เพื่อว่าท่านผู้อ่าน จะได้มีโอกาสฟังความเห็นของท่านทั้งสองฝ่าย ให้ทั่วถึงและมากพอทุกๆมติเสียก่อน แล้วท่านจะตัดสินเอาเองได้ตามพอใจ. หนังสือพิมพ์พุทธศาสนา จะทำตนเป็นเพียง “สนามที่ประลองความคิดเห็น” ของท่านผู้เป็นนักคิดค้นเท่านั้น. ท่านผู้ใดมีความเห็นไปทางฝ่ายไหน จะเขียนมาส่งเสริมฝ่ายใดก็ได้, คณะเรายินดีนำลง เมื่อเห็นสมควร — คณะ บ. พ.

ข้าพเจ้าได้อ่านเรื่องอตุตา กับอนตุตา ของพระมหาเปรม พระมหาแจ่ม และท่าน บ. ช. เขมาภิรโต. ซึ่งท่านเหล่านี้ได้บรรยายใจความแสดงความรู้ความเห็น, ไปตามแนวทางหลักธรรมประเภทอตุตากับอนตุตา นำลงเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา. แต่ความเห็นในเรื่องอตุตากับอนตุตา

นั้นไม่ร่วมลงเป็นเรือลำเดียวกันได้, บางท่านมีความเห็นยืนยันรับรองอย่างแข็งแรงว่า อตฺตาทัวตน เป็นของมีจริงๆ พร้อมทั้งได้อธิบายหยิบยกอ้างเหตุผลขึ้นชี้แจงสนับสนุนประกอบกับมติของคนທີ່เห็นว่า อตฺตาทัวตน เป็นของมีจริงๆ ให้เด่นชัดมั่นคงแน่นอนยิ่งขึ้น, แต่บางท่านได้แย้งคัดค้านว่าอตฺตาทัวตนไม่มี, ถ้าใครอยากหาอตฺตาให้เป็นที่พึงแก่ตน ต้องไปหาที่ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธไม่มีอตฺตาที่จะให้เป็นที่พึ่งได้, และเห็นว่าธรรมทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอนตฺตาไม่ใช่ตัวตนทั้งสิ้น, พร้อมทั้งได้อธิบายหยิบยกเหตุผลโดยอ้างตามหลักฐานที่มีมาในคัมภีร์บ้าง, ตามแนวความคิดเห็นส่วนอัตโนมัตติบ้าง, ขึ้นคัดค้านกับฝ่ายที่เห็นว่า อตฺตาทัวตนเป็นของมีจริงๆ, แต่ลงท้ายที่สุดเรื่องอตฺตากับอนตฺตา, ที่ทุ่มเถียงโต้แย้งคัดค้านกันอยู่อย่างโจ่งครึมนั้น, ก็ยังคงเป็นปัญหาที่เคลือบคลุมมีดมัว, ซึ่งไม่มีใครคนใดคนหนึ่งที่จะเป็นผู้ชี้ขาดวินิจฉัยตัดสินลงไปให้เห็นเด็ดขาดแน่นอนได้ว่า ความเห็นของใครเป็นฝ่ายผิด, ของใครเป็นฝ่ายถูกกันแน่ : เพราะในยุคนี้สมัยนี้, ไม่มีพระพุทฺธเจ้าเป็นเจ้าของบัญญัติธรรมคำสอนที่จะช่วยชี้ขาดตัดสิน ให้หายสงสัยเหมือนอย่างสมัยครั้งพุทฺธกาลเสียได้แล้ว.

แต่จะอย่างไรก็ตามสำหรับส่วนตัวของข้าพเจ้าเอง ในเมื่อได้อ่านได้ฟังได้ตรึกตรองพิจารณาเรื่องอตฺตากับอนตฺตา ซึ่งมีปรากฏเนื้อความอยู่ในหนังสือพิมพ์พุทธศาสนานั้นแล้ว, ข้าพเจ้าฟังความเห็นทั้งสองฝ่ายนั้น เป็นกลางๆ คือไม่ค้านว่าฝ่ายใดผิดและก็ไม่สนับสนุนว่าฝ่ายใดถูก, แต่รู้สึกมีความยินดีพลอยอนุโมทนา, แก่บัณฑิตท่านผู้ซึ่งอุส่าห์พยายามสละเวลาเขียนแสดงความคิดเห็นเรื่องอตฺตากับอนตฺตาขึ้นอุทิศให้เปนกุศลส่วนธรรมทาน, ซึ่งข้าพเจ้าเข้าใจว่า ท่านผู้ที่มีความเห็นว่าอตฺตาทัวตนเป็นของมีอยู่จริงๆก็ดี, หรือท่านผู้ที่เป็นอนตฺตาไม่ใช่ตัวตน ทั้งสิ้นก็ดี, ทั้งสองฝ่ายย่อมมีเจตนาจุดประสงค์ตั้งใจช่วยกันยกย่องเชิดชู เผยแพร่รัศมีกระจายคำสอนของ

พุทธศาสนา เพื่อประกาศหลักของความจริงในส่วนธรรมคำสอน ให้มีความเจริญรุ่งเรืองแผ่ไพศาลยิ่งขึ้นด้วยกันทั้งสองฝ่าย ไม่มีเจตนาร้ายที่จะแก่งกั่นเสกสรรค์ ให้ความรู้ความเห็นนั้นๆ ของตนผิดพลาดจากความจริงเลย แม้แต่น้อย, ทั้งเป็นอันประสงค์คุณค่าประโยชน์, ที่เป็นไปในกุศลกิจส่วนธัมมัส ส ว น มัง, อันเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลบำรุงเพิ่มพูน สติ ปัญญา ให้ความรู้ความฉลาดในหลักธรรมคำสอนแก่เหล่าท่านพุทธศาสนิกชน, ที่ได้อ่านได้ฟัง, อีกโสดหนึ่งด้วย. ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้เป็นผู้มีส่วนเป็นพุทธมามกะคนหนึ่งในพุทธศาสนา, จึงใคร่ขอแสดงความคิดเห็นแนวทางหลักธรรมประเภทอตุตากับอนตุตาดำลงเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา, เพื่อให้ท่านทั้งหลายผู้เป็นธมฺมกาโม ชอบตริกตรองพิจารณาหลักของคำสอนประเภทนี้. นำเอาเนื้อความไปวินิจฉัยใคร่ครวญพิจารณาดูบ้าง, ซึ่งบางทีอาจเกิดเป็นประโยชน์, ช่วยให้เป็นเครื่องอุปกรรม หนทางดำเนินในส่วนข้อปฏิบัติธรรมได้บ้างสักเล็กน้อย; ก็อาจเป็นไปได้.

ก่อนที่จะอธิบายเนื้อความเรื่อง **อตุตากับอนตุตา**, จำเป็นต้องยกหลักข้อพุทธภาสิตขึ้นตั้งเป็นประธาน, พอเป็นเค้ามูลของข้อความ ซึ่งจะอธิบายต่อไปสักเล็กน้อย, ความว่า **อตุตาทิปรมฺปิโย**, ตนนั้นแหละเป็นที่รักอย่างยิ่ง, **นตุตฺติตตสมฺเปมฺ**, ความรักอะไรที่จะเสมอด้วยตนไม่มี, **อตุตานุญจนมาเตสิ**, ท่านอย่าฆ่าตนเสียเลย, **อตุตาทิอตุตนาโถ**, ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งของตน, **อตุตาวอตุตโนคติ**, ตนเที่ยวเป็นคติของตน, **อตุตาทุทฺตํ**, ชำระตนนั้นแหละเป็นดี, **อตุตานามจิตฺตํ**, จิตต์นั้นแหละชื่อว่าตน, **อตุตสธมฺมมฺสธมฺมา** ให้มีตนเป็นที่ระลึกให้มีธรรมะเป็นที่ระลึก.

พุทธภาสิตทุกๆ ข้อ ตามที่ได้ยกขึ้นมากล่าวแปลใจความโดยย่อๆ นี้, เมื่อพิจารณาใคร่ครวญดูอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว ส่องความให้มองเห็นได้ว่า ทุกๆ ข้อล้วนรับรองยืนยันว่าอตุตาดัวตนเป็นของมีจริงๆ, แต่พุทธภาสิต

ในแบบแผนตำราที่มาจากแห่งที่คัดค้านแย้งขัดกันกับข้อพุทธภาสิต ที่กล่าวยืนยันว่าอตุตาตัวตนเปนของมีจริง, ก็มี, เช่นพุทธภาสิตที่มาในธรรมบท ความว่า **อตุตาหิ อตุตโนนตุถิกุโต ปตุตตากุโตชนั**, แต่ตัวของตัวเองยังไม่มี บุตรจะมีที่ไหน ทรัพย์จะมีที่ไหน, มาในธรรมนิยามสูตร ความว่า **สพฺเพ-ธมฺมาอนตุตาทิ**, แปลว่าธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตน, แลในอนัตตลักขณสูตรที่ทรงเทศนาสอนภิกษุปัญจวัคคีย์ทั้งห้า, ความว่า **รูป อนตุตา เวทนา อนตุตา สญฺญา อนตุตา สังขาร อนตุตา วิญฺญาณํ อนตุตา** แปลว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาน ไม่ใช่ตน และมาในปรายนวรรค สุตตนิบาตที่ทรงเทศนาแกโมฆราชมาณพ ความว่า **สฺสูญฺญโต โลกํ อเวกฺขสฺสุ โมฆ-ราชสทา สโต อตุตานุทิกฺขุ อโหจฺจ เหว มจฺจตุตโรสสิยา เหว โลกํ อเวก-ขนฺตํ มจฺจุราชนปฺสฺสตี ฯ** แปลความว่า โมฆราชท่านจงมีสติทุกเมื่อ เล็งเห็นโลกโดยความเป็นของสูญเปล่า ถอนอัตตานุทิกฺขุ ความตามเห็นว่าเปนตัวตนเสียเช่นนี้ ท่านพึงเป็นผู้ข้ามพ้นมฤตยูราชเสียได้ มฤตยูราชย่อมไม่แลเห็นชนผู้มองเห็นโลกอยู่อย่างนี้ ฯ

ในเมื่อข้อความของพุทธภาสิตที่มีอยู่ในตำราแบบแผน, มีขัดแย้งคัดค้านกันอยู่อย่างนี้, ย่อมยังผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนพิจารณาตรึกตรองในธรรม, ให้บังเกิดความกระอักกระอ่วนใจ อย่างที่เรียกว่าจะกลืนก็ไม่เข้า, จะคายก็ไม่ออก, พุดไม่ออกบอกไม่ถูก ได้แต่สั่นหน้าส่ายไปมา, เล่นเองวงงเหมือนไก่ตาแตก ครั้นจะพิจารณาลงความเห็นเชื่อตามลงไปว่า อตุตาตัวตนเปนของมีจริงฯ พุทธภาสิตฝ่ายอนตุตาก็เปนหลักยืนตัวปฏิเสธค้านอยู่อย่างจ้งๆว่า, ธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตน ; หรือจะเห็นความตามลงไปว่า, เปนอนตุตา ไม่ใช่ตนทั้งสิ้น, พุทธภาสิตที่รับว่าเป็นอตุตาตัวตนจริงๆ ก็มียืนยันรับรองอยู่ให้เห็นอีกอย่างจ้งๆเหมือนกัน, สำหรับความเห็นของเอกชนทั่วไป จะเห็นความว่าอย่างไรก็ตาม แต่ส่วนตัวของผู้เขียนเรื่องนี้ เห็นความว่าข้อความ

ในพุทธภาสิต, ฝ่ายที่รับรองว่าอตตาคือตัวตนเป็นของมีจริงก็ดี หรือฝ่ายที่ปฏิเสธว่าไม่ใช่ตัวตนทั้งสิ้นก็ดี เป็นของถูกของจริงด้วยกันทั้งสองฝ่าย, คือเห็นความว่า, อตตาคือตัวตนก็เป็นของมีจริง, อตตาไม่ใช่ตัวตนก็เป็นของมีจริง ถ้าไม่มีจริงแล้ว พระพุทธเจ้าผู้เป็นบรมครู แนะนำสั่งสอนให้พวกเราทั้งหลาย รู้ธรรมเห็นธรรม อันเป็นทางพ้นทุกข์, จะเอาอะไรมาบอกเล่าชี้แจงให้เรา รู้ได้เห็นได้, ที่รู้ได้เห็นได้ว่าอตตาคือตัวตนเป็นของมีจริง หรืออนตตาไม่ใช่ตัวตนทั้งสิ้น, ก็เพราะสภาพของทั้งสองสิ่งนี้ เป็นของมีคู่กันอยู่นั่นเอง, จึงพูดกันได้ บอกกันได้.

ข้อที่ว่าจริงทั้งสองฝ่ายนั้น คือจริงไปคนละท่าคนละอย่าง จริงไม่เหมือนกัน แลลักษณะกิริยาอาการความเป็นอยู่, ที่ว่าจริงคนละท่าคนละอย่างนั้นจะได้อธิบายความสืบต่อไป, และขอให้ฟังเข้าใจเสียก่อนว่า, ผู้แสดงอาการลักษณะของความจริง ของธรรมทั้งสองฝ่ายนั้น, ไม่ได้แสดงขึ้นนอกตัวของบุคคล, ซึ่งลงไปในตัวของเราที่อาศัยใช้นั่งนอนยืนเดินอยู่ทุกๆวันนั้นแหละ, ทั้งนี้ เพราะเชื่อแน่ว่าธรรมที่เป็นฝ่ายอตตาก็ดี หรือธรรมฝ่ายอนตตาก็ดี, เป็นธรรมที่มีอยู่ในตัวของตัวแล้วด้วยกันทุกคน แต่หากเป็นเพราะว่ามัวไปหลงไหลหลับตาเข้าใจกันว่า, พระธรรมมีอยู่ในคัมภีร์ไบเบิล กระดาษ ที่พระภิกษุสามเณรนำเอาออกเทศนาให้ฟังอยู่เสมอๆ เพราะความเข้าใจผิดอันนี้เอง จึงทำให้ขาดการพิจารณาตรวจตรารวมองค์พระธรรม ที่มีจริงเป็นจริงอยู่ในตัวของตัว, เมื่อไม่พิจารณาอยู่ที่ตัวของตัวแล้ว จะเห็นแจ้งเห็นจริงในธรรมฝ่ายอตตากับอนตตาได้อย่างไรเล่า, ความจริงพระธรรมไม่ได้อยู่ในตำราแบบแผน, ตำราที่พรรณานื่อความไว้ในไบเบิลกระดาษนั้น, เป็นตัวสมมติปรุงขึ้น เพื่อชี้ให้เห็นจักลักษณะหน้าตาอาการของธรรมที่มีอยู่ในตัวของเราเท่านั้นเอง, แม้ในธรรมคุณบทที่ว่าโอปนนิโก, แปลว่า ควรน้อมพระธรรมเข้ามาไว้ที่ในตน, ก็มีบอกให้เห็นเป็นพะยานอยู่แล้วว่า, พระธรรม

เป็นของมีอยู่ที่ตน, ถ้าไม่มีอยู่ในตนแล้วจะน้อมใจพิจารณาเห็นได้ที่ตนกัน
อย่างไรเล่า?

เมื่อเข้าใจความหมายลักษณะอาการของการพิจารณาธรรม ให้ถูกต้อง
ตามบทธรรมคุณข้อที่ว่า โอปนยิโก ได้แล้ว, พึงตั้งใจกำหนดพิจารณาดู
หน้าตาอาการของธรรมฝ่ายอตุตาคับอนตุตาคามีอยู่ในตนของตนต่อไป, คือว่า
ในร่างกายตัวของเรตาลอดทั่วไปทุกๆส่วน, ส่วนสภาพสิ่งใดที่ไม่มี
ความรู้สึกว่าสุข ไม่มีความรู้สึกว่าทุกข์ ไม่มีความรู้สึกว่าเฉยๆ ไม่มี
ความรู้สึกว่ารักใคร่ใครๆ ไม่มีความรู้สึกว่าเกลียดชังใครๆ และก็ไม่
มีความรู้สึกว่านิ่งๆเฉยๆกับใครๆ, ไม่มีความรู้สึกว่าเป็นคนรู้ ไม่มี
ความรู้สึกว่าเป็นคนไม่รู้ และก็ไม่มีความรู้สึกว่าเป็นคนไม่รู้ไม่ชี้
ไม่มีความรู้สึกตนว่า เป็นผู้ติดอยู่ในอะไร, และก็ไม่มีความรู้สึก
ตนว่าหลุดจากอะไรๆ ไม่มีอาการเกิดขึ้น, ไม่มีอาการดับไป ไม่มี
อาการตั้งอยู่ แต่เป็นของมีอยู่. สภาพสิ่งนั้นแหละคือ
อตุตาคาตัวตนที่แท้จริง, และคำไวพจน์ที่เรียกแทนอตุตาคาได้ยังมี
อีกเช่นคำว่านิพพาน หรือวิสังขารหรืออสังขตธรรม หรืออมตธรรม คำ
เหล่านี้เรียกชื่อแทนอตุตาคาได้.

และขอให้พึงเข้าใจเข้าใจเสียอีกชั้นหนึ่งด้วยว่า, ที่เรียกชื่อว่าปนอตุตานั้น
ก็เพียงสักแต่ว่าเป็นสมมติโวหารปรุงขึ้น, เพื่อพูดชักบอกให้กำหนดพิจารณา
มองเห็นสภาพสิ่งที่มีอยู่เท่านั้น, แต่ความจริงแท้ๆสภาพสิ่งที่ถูกสมมติเรียกว่า
ปนอตุตาคาหรือนิพพานนั้น, สิ่งนั้นก็ไม่มีความรู้สึกตนว่าเป็นอตุตาคาหรือนิพพาน
เหมือนอย่างทีสมมติขึ้นเรียกร้องกัน คงได้ความว่าสภาพสิ่งใดที่มีอยู่ในตัว
เรา, สภาพสิ่งนั้นไม่มีความรู้สึกว่าเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่เป็นไปตาม
สมมติของใครๆ, สภาพสิ่งนั้นคืออตุตาคา.

ที่ว่าเปนของมีจริงนั้น, คือจริงไม่มีอาการเกิดขึ้น, จริงไม่มีอาการดับสูญหายไป จริงไม่มีอาการตั้งอยู่, แต่จริงเปนของที่มีอยู่, จึงเรียกว่าของจริงฝ่ายอตฺตา.

ส่วนจริงของอนตฺตานั้น คือว่าในตัวของตัวเองทั้งหมดตลอดทั่วร่างกาย ส่วนสภาพสิ่งใดที่มีเจตนา ทำดี ทำชั่ว ทำบุญ ทำบาป รับบุญ รับบาป รับสุข รับทุกข์ ยินดี ยินร้าย ดีใจ เสียใจ หัวเราะ ร้องไห้ หน้าบึ้ง หน้ายิ้ม, หน้าเฉยๆ, คนที่เคยรู้จักประกอบกรรมทำการทำงานทั้งดีทั้งชั่ว ตั้งแต่ครั้งเปนเด็ก ๆ มา ตลอดจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ นั่นแหละคือกรรมฝ่ายอนตฺตา, สังขารก็เรียก สังขตธรรมก็เรียก ขันธ์ ๕ ก็เรียก, ชื่อเรียกท่านตั้งชื่อไว้หลายอย่างเหมือนกัน, ธรรมฝ่ายอนตฺตานี้, เปนธรรมที่เจ้าอวิชชาปรุงแต่งให้เกิดมีขึ้น, ลักษณะกิริยาอาการของกรรมประเภทนี้ แสดงท่าทางให้ดูขมเล่นมากมาย หลายอย่างหลายประการ, เปนต้นว่าถือตัว สำคัญตัวว่าเปนนั่นเปนนี เปนคนดีคนชั่ว สำคัญตนว่า เปนผู้รับบุญ รับบาป รู้คุณ รู้โทษ รู้สุข รู้ทุกข์ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ผิด รู้ถูก รู้น้อมนีกคิดอนุমানสันนิษฐานคาดคะเน ในเรื่องราวเหตุผลต่างๆ รู้จักเล่าเรียนศึกษาศิลปวิทยาวิชาต่างๆอย่างที่เป็นวิชาของโลก ซึ่งเขานิยมเล่าเรียนกันอยู่, เปนผู้เฉลียวฉลาดพลิกแพลง มองหาอุบายที่ทำช่องทาง, ช่วยเหลือให้ตนของตนได้เลื่อนวิทยฐานะขึ้นเปนครูบาอาจารย์ เปนเจ้าคุณ ถานา มหา เปรียญ เปนผู้ดีมีศถาบรรดาศักดิ์ชั้นนั้นชั้นนี้, เปนภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา เปนคนมี เปนคนจน เปนคนสุข คนทุกข์, เดียวเปนครบทั้งนี้เกี่ยจ บัดเดี๋ยวเปนครบขยัน ฯลฯ เปนคนอะไรต่ออะไรอีกมากมาย พรรณาไม่ไหว. เมื่อต้องการทราบอยากรู้เห็นให้ละเอียดครบถ้วน นั่งเจียบๆสงบอารมณ์แล้ว พิจารณามองดูความเป็นอยู่ของคนโลก, ที่เขาเรียกร้องแแต่งตั้งกันอยู่คาดคั้นเกลื่อนกลาดเต็มบ้านเต็มเมือง, ก็คงรู้เห็นได้อย่างพิสดาร รวมความพูดอย่างย่อสั้นลงมา เพื่อให้กำหนดพิจารณาู้เห็น

ขึ้นที่ตัวของตัวเอง คือว่าเจ้าขรัวคนที่ม่เจตนา ทำดี ทำชั่ว ทำบุญ ทำบาป รับบุญ รับบาป รับสุข รับทุกข์ต่างๆ ซึ่งได้สั่งเสพคบค้าสมาคมกันมาตั้งแต่เริ่มเรียนรู้จักภาษาวิชาความรู้ ที่เป็นความหมาย ความเข้าใจ ความนิยมชมชอบยึดถือของชาวโลก, ตลอดมาจนกระทั่งถึงวันนี้ ขณะนี้, หรือคนที่กำลังนั่งอ่านนั่งฟังหนังสือพิมพ์พุทธศาสนาอยู่เดี๋ยวนี้ นี่แหละคือตัวอนาคต ซึ่งเป็นกรรมฝ่ายสังขตกรรม, ที่ว่าเป็นของมีจริงนั้น, คือจริงที่มีลักษณะอาการเกิดขึ้นจริง, ตั้งอยู่ แล้วก็จริงดับสูญไป, เกิดมามากน้อยเท่าไร ต้องดับละลายหายสูญไปเท่านั้น.

จะยกตัวอย่างของกรรมฝ่ายอนาคต ที่เกิดดับพอพิจารณาองแลเห็นง่ายๆ เหมือนอย่างบุคคลเรที่มีควมตั้งใจ เจตนาจะทำกิจการงานอย่างใดอย่างหนึ่ง, ซึ่งจะเปนไปในส่วนกุศลฝ่ายบุญก็ดี, หรืออกุศลฝ่ายบาปก็ดี, เมื่อนึกทำขึ้นมาเวลาใด เจตนาความจงใจก็ปรากฏเป็นฐานขึ้นในเวลานั้น, ครั้นละเลิกหยุดจากกิจการงานนั้นๆลงเวลาใด, เจตนาความตั้งใจที่ปรากฏขึ้นก็ดับสูญหายไป, ตั้งใจทำอะไรต่อไปอีกก็เกิดมีขึ้นอีก แล้วก็ดับหายไปอีก, ตลอดจนกระทั่งความเมตตากรุณาเมตตาอุเบกขา, หรือความสะอึกกลัวละอายต่อบาปทุจริตความชั่ว ที่เป็นคุณกรรมฝ่ายบุญ. เมื่อคุณกรรมนั้นปรากฏขึ้นขณะใด ก็หายไปในขณะที่นั่นเอง หรือแม้กิเลสอย่างละเอียดซึ่งแสดงอาการ ชุนมัวผ่องใส, ยินดียินร้าย, ชอบไม่ชอบที่เกิดขึ้นภายในใจ เพราะอาศัยอายตนะภายในภายนอกกระทบกันเข้า, ก็มีลักษณะอาการเกิดกับดับพร้อมอย่างเดียวกันเหมือนกัน, จะเกิดขึ้นในกาลอดีตล่วงแล้วก็ดี, หรือในอนาคตข้างหน้าก็ดี, ปัจจุบันจะเพาะหน้าเดี๋ยวนี้ขณะนี้ก็ดี, ย่อมมีอาการย่อยยับดับสูญหายไปทั้งหมดทั้งสิ้น, รวมความพุดย้าอีกครั้งหนึ่ง, ความดีความชั่วที่เปนไปในภพของกามาพจร ฐปาพจร อรูปาพจร ทั้งสามภพ, อันนี้เป็นกรรมฝ่ายอนาคตทั้งสิ้น.

พระบรมศาสดา เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศาสดาเอกในโลก, ทรงกำหนดพิจารณาองแลเห็น อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ตัวนี้เอง, ว่าไม่ใช่ตนของพระองค์อย่างแน่นอนชัดใจ, ด้วยกำลังญาณทัสสนะ, จึงสำรอกคืนกาย ตัวอนิจจัง ทุกขัง อนตตา ให้พ้นดับหายสูญไปจากตนของพระองค์ได้, กงมีเหลืออยู่แต่ อตตตา ตัวตนที่แท้จริงของพระองค์ส่วนเดียวเท่านั้น.

แต่สำหรับผู้ที่ยังยินดีเพลินอยู่ในกาม, มีคมนอยู่ในอำนาจของอวิชา, ยังไม่มีวิชาความรู้แจ้งเกิดขึ้น เห็นอตตตาที่เป็นตัวตนอันแท้จริงได้, ย่อมไม่มีโอกาสที่จะมีดวงตา คือปัญญาจักขุขึ้นพิจารณาเห็นสภาพธรรม ฝ่ายอนิจจัง ทุกขัง อนตตา ได้เสียเลย, ถึงหากว่าจะได้ก็เพียงแต่พูดเพื่อพล่อยๆไปแต่ปาก โดยอาศัยที่ได้ท่องบ่นจำทรง, เอาอาการของตัว อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ตามที่ตำราบอกเล่าแนะนำเป็นเครื่องหมายอาการได้เท่านั้น, มิหนำซ้ำยังต้องเกิดความงงงวยหลงไหล เข้าใจผิดยึดถือเอาตัวอนตตานั้นแหละเป็นตัวของตัวเองเสียอย่างวางหน้าตาเฉย, ทำดีก็เราทำ ทำชั่วก็เราทำ, ความไม่สงบฟุ้งสร้านก็เป็นเรา, ความสงบไม่ฟุ้งสร้านก็เป็นเรา, หลงใหลวุ่นวายยุ่งอยู่กับตัวอนตตานั้นเอง. และเพราะเหตุที่หลงกลับตาละปิดเปลี่ยนเอาตัวอนตตานั้นเป็นตัวอตตตา, ซึ่งผิดจากหลักของความจริงที่มีอยู่นั่นเอง, จึงเป็นผู้โง่คร้ายถูกเจ้าตัวอนตตาล่อลวง ชักชวนให้เดินหลงทาง วนเวียนเกิดตายอยู่ในภพทั้งสาม คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ, ตายจากภพนี้, ไปเกิดภพนั้น ตายจากภพนั้นไปเกิดภพโน้น, เกิดๆตายๆซ้ำๆซากๆ ทนทุกข์ทรมานหน้าซีดเขียวเหี่ยวแห้ง, ระทมทุกข์อยู่ในโลกอย่างไม่มีเวลารู้จักจบจักสิ้นลงได้,

ชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลที่หลงใหลยึดถือเอาตัวอนาคตตาเป็นอนาคตนั้น, มองแลดูเหมือนความเป็นอยู่ของบุรุษที่ต้องแหวกว่ายน้ำ อยู่ในท่ามกลางทะเลมหาสมุทรอันกว้างใหญ่อ้างอ้างวังเวงมองแลไม่เห็นทิวฝั่ง, ซึ่งบุรุษนั้นต้องถูกระแสรั้งของคลื่นลมน้อยใหญ่, ชัดสาย, ให้ดิ้นรนกระเสือกกระสนไปตามยถากรรม โดยหาจุดที่หมายไม่ได้ฉะนั้น, ซึ่งมองแลดูแล้วเป็นภาพที่น่าหวาดเสียวสยดสยอง ฟังกลัวอันตรายยิ่งนัก.

ก็อะไรเล่าเป็นเหตุก่อให้เกิดตัว **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** เข้าแอบแฝงอาศัยปลอมตัวเข้ามาเป็นฉากปิดบังตัว อนาคตอันแท้จริงเสีย จนมองแลไม่เห็น, อนาคตตัวจริงของตนได้? เพราะอวิชชาความไม่รู้แน่ชัด. อวิชชาความไม่รู้ลักษณะหน้าตาอาการของเขาเป็นอย่างไร, ยาวหรือสั้น เขียวหรือดำ? หน้าตาของเขาคือความไม่รู้จักอนาคต รู้จักแต่ตัวสมมติต่างๆ ที่โลกเขาปรุงแต่ง ตั้งชื่อเรียกร้องก้องกังวานอยู่ว่า, ตัวๆตนๆเราๆเขาๆหญิงๆชายๆ ฉี่ๆซ้วๆนามๆรูปๆขันธุ์ๆธาตุๆ, ที่ปรุงแต่งสวมใส่หุ้มห่อปกปิดทับฝังแน่นอยู่ที่ในตัวอนาคต. เพราะเหตุมองไม่เห็นตัวอนาคต, มองแลเห็นแต่ตัวสมมติ ดังกล่าวแล้วที่ปิดทับตัวอนาคตอยู่, จึงหลงเข้าใจผิดโมเมทึกทักขี้โกง จี้คู่เอาสมมติของโลกมาเป็นตน, ยึดมั่นถือมั่นว่าสมมตินั้นๆ เป็นของจริง สมมตินั้นฝังแน่นอยู่ในตัว, เชื่อแน่ว่ามีอยู่ในตัวจริงๆ เป็นตัวของเราเสียจริงๆ, โทษที่เป็นคนโง่หลงยึดถือเอาสมมติ ซึ่งเป็นของว่างของเปล่าของไม่มี, เป็นตนนั่นเอง, จึงได้เกิดก่อกรรมทำเข็ญ, ปราภภูมิคนเจตนาทำบุญทำบาปรับบุญรับบาปรับสุขรับทุกข์, ประพฤติดีประพฤติชั่วยินดียินร้ายหลงใหลประกอบกรรม ไปตามตัวอย่างความประพฤติของชาวโลกที่เขาพากันเป็นครูอาจารย์ทำให้ดูเห็นอยู่คาดคั้น เต็มหูเต็มตาเต็มโลก, เมื่อมาพิจารณาเห็นเหตุที่ก่อให้เกิดตัว **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา**, อย่างแน่นอนชัดเจนใจได้อย่างนี้, เรียกว่าเป็นผู้มีปัญญาพิจารณารู้จักต้นเหตุรากเง่า ที่ก่อให้เกิด

เกิด บุญ บาป ดี ชั่ว สังขตธรรมฝ่ายอนตดา, ที่เวียนวนเกิดตายอยู่ในภพทั้งสาม, สมตามพุทธอุทานข้อที่ว่า, “ในกาลใด ธรรมทั้งหลายมาปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีเพียรเพ่งพิจารณาอยู่, ในกาลนั้น ความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นย่อมสิ้นไป, เพราะได้มารู้ชัดว่าสังขตธรรมทั้งปวงเกิดแต่เหตุ.” อวิชาความไม่รู้จักอศตานั้นเอง เป็นตัวต้นเหตุ สังขตธรรมฝ่ายตัณหาสามที่เป็นตัว อนิจจัง ทุกขัง อนตตานั้น เป็นตัวผลของอวิชา, แต่ถ้าหากจะแสดงเนื้อความตามในนิทุเทศแห่งอริยสังข์สี่, กลับเป็นตัวเหตุก่อให้เกิดชาติ ชรามรณะ โสภ ปริเทว ทุกข โทมนสฺ อุปายสฺ ซึ่งเป็นส่วนกองทุกข์ทั้งหลาย.

พึงเข้าใจว่า, เกิดแก่ตายกับตัวทุกข์สังข์นั้น ติดต่อกันเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสังขตธรรมฝ่ายตัณหาสาม ที่เป็นตัวอนตดา, แยกออกจากกันไม่ได้, เปรียบเหมือนไฟกับความร้อนของไฟ, ความร้อนมีอยู่ที่ไหน ไฟก็มีอยู่ที่นั่น, ไฟมีอยู่ที่ไหน ความร้อนของไฟก็มีอยู่ที่นั่น, แยกกันไม่ได้. แต่ไฟไม่ใช่ความร้อนๆไม่ใช่ไฟ, ข้อนี้ฉันใด, แม้สังขตธรรมฝ่ายตัณหาสามซึ่งเป็นตัวอนตดา ก็มีอาการติดต่อกันเนื่องกันอยู่ เหมือนอย่างไฟกับความร้อนของไฟฉันนั้น, แต่ถ้าหากจะกลับแสดงความตามในนิทุเทศ ของปฏิจจสมุปบาท ตัวอนตดาสังขตธรรมฝ่ายตัณหาสามก็ดี หรือกองทุกข์ทั้งหลายก็ดี, กลับเป็นตัวผลของอวิชาไปหมด, อวิชานั้น เป็นตัวการต้นเหตุก่อให้เกิดตัว อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ด้วย แลเป็นผู้อุดหนุนเลี้ยงดูให้ตัว อนิจจัง ทุกขัง อนตตาฝ่ายตัณหาสาม, มีกำลังค้ำจุนประกอบกรรม แสหาความทุกข์ทั้งหลายที่เป็นตัววิบากของกรรม, เข้าสู่เผาตนให้เดือดร้อนวุ่นวายอยู่ไปอีกด้วย, แต่กิริยาอาการที่ก่อให้เกิด, ตัณหาสาม กับกิริยาอาการที่อุดหนุนเลี้ยงดูให้ตัณหาสาม มีอายุยืนทรงตัวเป็นสันตติสืบต่อเกิดตายอยู่เสมอๆได้นั้น, ต่างกัน ไม่เหมือนกัน, ข้อนี้ เปรียบเหมือนบุคคลผู้ก่อไฟให้ลุกติดขึ้น กิริยาอาการที่จัดแจงจุดไฟให้ลุกติดขึ้นนั้นอย่างหนึ่ง เมื่อไฟลุกติดขึ้นแล้ว, กิริยา

อาการ ที่คอยพยายามเอาใจใส่ดูแลบำรุงรักษา ไม่ให้ไฟนั้นดับลง ขาดเชื้อสายได้นั้นอย่างหนึ่ง ไม่เหมือนกัน แต่ว่าผู้ที่ก่อไฟให้ติดขึ้น หรือผู้ที่คอยบำรุงเอาใจใส่ดูแลมองหาอุปายกระทำ ไม่ให้ไฟดับลงขาดเชื้อสายลงได้ ก็คนเดียวกันนั่นแหละ ข้อนี้ฉันใด เมื่อวิชา ซึ่งเป็นตัวต้นเหตุก่อให้เกิดตัวอนาคตสังขตธรรมฝ่ายตัณหาสาม แล้วแลอดหนุนเลี้ยงดูบำรุง ให้ตัณหาสามยืนตัวก่อ ชาติ ชรา มรณะ เกิด ตาย ทนทุกข์ อยู่ในโลกรไป ก็ฉันนั้น.

เมื่อวิชาความรู้แจ้งมองเห็นอนาคตเกิดขึ้น, วิชาความรู้ขาดดับหายหน้าไป, ก็และในเมื่อตัณหาสามสังขตธรรมฝ่ายอนาคต ที่เป็นตัวผลของวิชา และเป็นเหตุให้เกิดกองทุกข์ทั้งหลาย, เมื่อขาดเจ้าวิชาอุดหนุนเลี้ยงดูเสียแล้ว ก็หมดอำนาจสิ้นกำลัง ดับลงสูญสิ้นหายไป เหมือนเพลิงไฟที่ดับสูญหายไปในท่ามกลางอากาศอันว่างเปล่า ฉะนั้น, ข้อนี้ เปรียบความเหมือนอย่างว่า, ดวงไฟที่ลุกติดอยู่ที่ไส้ของตะเกียง, ดวงไฟนั้นจะลุกติดอยู่เสมอไปได้, ก็เพราะอาศัยน้ำมันในตัวตะเกียงคอยเป็นเชื้อหล่อเลี้ยงใ้้อยู่, ถ้าหากน้ำมันที่ตัวตะเกียงแห้งหายหมดไปเมื่อไร, ดวงไฟที่ลุกอยู่นั้น ก็ต้องดับสูญลงเมื่อนั้น, เพราะขาดน้ำมันที่จะเป็นเชื้อก่อให้ลุกติดอยู่อีกต่อไปได้เสียแล้ว, ข้อนี้ฉันใด แม้ตัณหาสามสังขตธรรมฝ่ายอนาคต, เมื่อขาดวิชาอุดหนุนเลี้ยงดูเสียแล้ว, ก็ต้องดับสูญสิ้นเชื้อลงหายไปเหมือนกัน ฉะนั้น, เมื่อวิชาดับลงตัวเดียว, สังขตธรรมตัณหาสามตัวอนาคต, ที่เป็นอาการของวิชาทั้งสิบสองประการ คือ สังขาร วิญญาณ นามรูป आयตนะ ฯลฯ ภพ ชาติ ชรา มรณะ, ที่เป็นตัวผลเป็นอาการของวิชา, ซึ่งเป็นเหตุผลของกันแลกัน เกี่ยวเนื่องคล้องโยงกันอยู่จุดดั่งห่วงลูกโซ่, ก็พลอยดับละลายหายสูญไปหมดไม่มีส่วนเหลือ สมกับข้อพุทธภาษิตที่กล่าวว่า **อวิชชาตเวอเสสสิวิราคินิโรธา**, แปลว่าความสิ้นกำหนดโดยไม่มีเหลือ, ย่อมมีได้เพราะดับอวิชาความรู้ที่นั่นเทียว ฉะนั้น, เมื่ออาการของวิชาทั้งสิบสองประการ

ที่เป็นเหตุปัจจัยของกันแลกันดับหมดไป, จึงเป็นผู้รู้เห็นว่า ปัจจัยทั้งหลาย ลื่นหายไปจากตน สมตามนิพนธ์พุทธอุทานอีกข้อหนึ่ง ความว่า “ในกาลใด ธรรมทั้งหลายมาปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีเพียรเพ่งพิจารณาอยู่ ในกาลนั้น ความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์, ย่อมลื่นไป, เพราะมารู้แจ้งชัด ความ ลื่นไปแห่งปัจจัยทั้งหลาย.”

เมื่อสังขตธรรม, ตัวอนตตาที่เป็นอาการของอวิชชาดับหมด, ทุกข์ทั้งหลายที่เป็นตัวผลของสังขตธรรมฝ่ายตัณหาสาม, ก็ดับลงหายไปในขณะที่ เดียวกันนั่นเอง, เมื่อเหตุผลดับหมดเป็นตัวนิโรธ ก็เป็นตัวของฝ่ายวิชา, กำจัดเสียได้ซึ่งกิเลสমন้อยใหญ่ บังเกิดความสว่างไสวปลอดโปร่งใจ เนื่องจากหลุดพ้นจากความมืดมนของกิเลส ได้ปรากฏขึ้นที่ตนสมตามพุทธ-อุทานอีกข้อหนึ่ง ความว่า “ในกาลใดธรรมทั้งหลายมาปรากฏแก่พราหมณ์ ผู้มีเพียรเพ่งพิจารณาอยู่ พราหมณ์นั้น, ย่อมกำจัดพระยามารแลเสนามาร (กิเลสต่าง ๆ) เสียได้ดุจพระอาทิตย์อุทัยกำจัดมืด ทำท้องอากาศให้สว่าง ฉะนั้น,” กำลังของญาณทัสสนะที่บังเกิดขึ้น, ส่องแสงสว่างมองแลเห็น อตตตา เห็นตัว อนิจจัง ทุกขัง อนตตตา เห็นเหตุให้เกิดตัว อนิจจัง ทุกขัง อนตตตา, เห็นตัว อนิจจัง ทุกขัง อนตตตา ดับหายไปจากตน, รู้เห็นอย่างนี้, เรียกว่าเป็นผู้ รู้ตลอดแทงตลอดในอริยสัจสี่ประการ ต้องตามพุทธบรรหารข้อที่ว่า **ทุกขะ-ญาณ, ทุกขสมุทฺทยาณ, ทุกขนิโรธญาณ, ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา-ญาณ, อयฺวจุจฺจติสมฺมาทิฏฺฐิ** ๑ แปลว่ารู้ทุกข์ รู้เหตุให้ทุกข์เกิด รู้ ความดับทุกข์ รู้ข้อปฏิบัติอันเป็นหนทางดำเนินให้เข้าถึงความดับทุกข์ ผู้ที่นั้น แผละเห็นถูกเห็นชอบเห็นตรง, ดังนี้.

---

๑. คำแปลนี้ เมื่อผ่านการตรวจ เราได้เห็นเหมือนกันว่า ผู้เขียนแปลเอาตามชอบใจ ไม่ตรงกับคำบาลี. แต่คงไว้ดั่งนั้น. โปรดอย่าเข้าใจไปว่า ไม่ได้ผ่านการตรวจของคณะ บรรณาธิการ -- คณะ บ. พ.

เมื่อตั้งใจปฏิบัติตามคำสั่งสอน จนเกิดญาณความรู้เห็นผ่านเข้าถึงธรรมประเภทนี้ได้แล้ว, ธรรมฝ่าย อนิจจัง ทุกขัง อนตตตา ฝ่ายสังขตธรรมก็ดับหายไปจากตน, และส่วนญาณความรู้จักโลกรู้จักกรรม, ก็มีอยู่แต่ผู้ที่ จะเข้าไปสำคัญตนว่า เราเป็นผู้รู้ไม่มี คือรู้เป็นกลางๆ ความสิ้นกิเลสหมดกิเลส ก็มีอยู่แต่ผู้ที่ จะเข้าไปสำคัญตนว่า เราเป็นผู้สิ้นกิเลสหมดกิเลส ไม่มี นั่งนอนยืนเดินก็มีอยู่ แต่ผู้ที่ จะเข้าไปสำคัญตนว่า เราเป็นผู้นั่งนอนยืนเดินไม่มี, การไปที่นั่นมาที่นี้ไปบ้านนั้นเมืองนี้ตำบลโน้น, ก็มีอยู่, แต่ผู้ที่ จะสำคัญตนว่า เราเป็นผู้ไปที่นั่นมาที่นี้ไม่มี การประกอบกิจการงานต่างๆ อันเป็นกิจควรแก่ภาวะความเป็นอยู่ของสมณะเพศ ที่จะพึงทำได้, ก็มีอยู่แต่ผู้ที่ จะสำคัญตนว่า เราเป็นผู้ทำกิจการงานนั้นๆไม่มี การต้อนรับแขกสนทนาปราศัยพูดจาก็มีอยู่, แต่ผู้ที่ จะเข้าไปสำคัญตนว่า เราเป็นผู้พูดผู้รับแขกไม่มี ฯลฯ รวมความพูดโดยย่อๆ อาการของ กาย วาจา ทำทาง ทุกสิ่งทุกอย่าง, ก็ยังคงมีเหมือนกับสามัญชนทั่วไป. แต่หากว่าความสำคัญตนในอาการ กิริยาที่ปรุ้งใช้ขึ้นนั้น ว่าเราเป็นเขาไม่มีเหลือติดอยู่เลย, มีเหลืออยู่แต่ตัวอตุตา อันเป็นสภาพสิ่งที่ไม่เกิดไม่ดับไม่ตั้งอยู่, แต่เป็นของมีอยู่เท่านั้นเอง, ซึ่งนับว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม เดินเข้าถึงพุทธโอวาทข้อที่ว่า **อตุตาหิอตุตโนนาโธ.** ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งของตน ดังนี้, ที่พูดดังออกมาจากปากแจ้ๆว่า อตุตาตัวตน, ก็ไม่มีผู้ยึดถือว่าเป็นตัวตนจริงๆอะไรเลยแม้แต่สักนิดเดียว แต่ ถ้าหากว่าไม่สมมติพูดอย่างนี้, ผู้ที่ยังมีคมนอยู่ในอำนาจของอวิชชา มองไม่เห็นอตุตาที่มีอยู่, จะกำหนดพิจารณารู้ตามเห็นตามได้อย่างไรกันเล่า, อาศัยสมมติพูด พอเป็นเครื่องชี้ให้กำหนดพิจารณารู้เห็นสภาพของจริง ที่มีอยู่เท่านั้นเอง, เมื่อรู้เห็นสภาพที่ถูกสมมติว่า เป็นอตุตาเข้าจริงๆแล้ว ตัณหาอุปาทานตัวกิเลส ที่เป็นเครื่องก่อกองทุกข์ทั้งสิ้น ไม่ต้องเป่าปิดขั้วไล่ อะไร, เขาก็หนีหน้าหายไปเอง.

ตามที่ได้อธิบายความแต่ต้น เมื่อกล่าวสรุปความลงโดยย่อๆ, คงได้ความว่า อตตาเป็นของมีจริง, คือจริงไม่เกิดจริงไม่ดับจริงไม่ตั้งอยู่ แต่จริงเป็นของมีอยู่, อนตตาก็เป็นของมีจริง, คือจริงเกิดขึ้นจริงตั้งอยู่จริงดับไปเป็นของถูกของจริงอยู่คนละท่าละอย่างไม่เหมือนกัน, เพราะเหตุนี้แหละจึงเห็นความว่า อตตาดำตนเป็นของมีจริงก็ถูก คือถูกของ อตตาไม่ใช่ถูกของอนตตา อนตตาไม่ใช่ตัวตนทั้งสิ้น มีจริงก็ถูก คือถูกของ อนตตา ไม่ใช่ถูกของ อตตา, รู้เห็นได้อย่างนี้สบายใจดี ไม่ต้องเกิดกิเลสหน้าดำหน้าแดง เพราะทุ่มเถียงคัดค้านกัน.

และถ้าหากว่า จะมีบางท่านขัดแย้งขึ้นมา โดยอ้างหลักพุทธภาสิตข้อที่ **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ** ขึ้นยืนยันว่าถ้าจริงอตตากับจริง อนตตา ไม่เกี่ยวข้องพาดพิงถึงกันเหมือนอย่างว่า, มีค้ำนพุทธภาสิตข้อนี้ไปหรือ, เพราะคำที่, ธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตนนั้น, ย่อมหมายตลอดถึงพระนิพพานด้วย. ข้อนี้ ขอแก้แลรับว่าจริงอยู่ พุทธภาสิตข้อที่ว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ**, ท่านหมายบอกปฏิเสธตลอดทั้งสังขารและวิสังขาร คือพระนิพพานว่าไม่ใช่ตน ทั้งนี้ก็เพราะโดยเหตุที่ท่านหวาดเกรงว่า, ผู้ที่มีอริยมรรครู้เห็นพระนิพพานได้แล้ว แลกำจัดฆ่าตัวอุปาทาน ที่เคยหลงยึดเอาสังขารโลก คือตัว อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ฝ่ายโลกียธรรมให้ดับสูญหายไปจากตนได้, แต่กำลังของอริยมรรคที่ทำการู้เห็นพระนิพพานอยู่นั้น, ยังมีกำลังอ่อนแอไม่บริบูรณ์เต็มที่, ซึ่งอาจเกิดตัวโมหะอย่างละเอียด ไพล่เข้าไปหลงยึดถือเอาพระนิพพานเป็นอตตาตัวตนเข้าจริงๆ, จะเกิดเป็นกิเลสหน้าฉนวนเข้าอีก ท่านจึงบอกปฏิเสธปิดให้รู้ว่า ธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตน, ข้อนี้หมายความว่า พระนิพพานไม่ใช่ตนของเราไม่ใช่ตนของเขา ถ้าอย่างนั้นเป็นของใครกันเล่า, ไม่ใช่ของใครทั้งสิ้น เป็นของกลางๆอยู่ โดยไม่มีเจ้าของ คล้ายๆกับของสงฆ์หรือของหลวง ฉะนั้น, เพราะเหตุนี้แหละ ท่านจึงบอกปฏิเสธปิดว่า พระนิพพานไม่ใช่ตน

คือเป็นกลางๆอยู่นั่นเอง, อีกประการหนึ่งผู้เขียนเรื่องนี้เห็นว่า, เรื่องชื่อเสียงสมมติที่ปรุ่ดงั้แจ้ว้าออกมาจากปากว่า, นิพพานเป็นอนัตตาหรือนิพพานเป็นตัวอนตตาก็ตาม, เห็นว่าไม่เป็นปัญหาข้อสำคัญอะไรเลย. เรื่องชื่อเสียงเราจะเรียกรื่องแต่งตั้งขึ้นว่าเป็นอะไรก็ได้, ข้อสำคัญในเมื่อเกิดญาณรู้เห็นในสภาพธรรมสิ่งที่ถูกสมมติว่า เป็นอนัตตา หรือถูกสมมติว่าเป็นอนัตตาขึ้นที่ตนอย่างแน่นอนแล้ว, อุปาทานความยึดถือ อาลัยผูกพันติดอยู่ในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงวอดวายหายสูญไปจากตนได้, หมดลึ้นนั้นแหละเป็นถูกทางปฏิบัติ, ข้อนี้พึงพิจารณาองเห็นได้ ดังถ้อยคำที่พระศาสดาทรงกล่าวไว้ว่า, **สพฺเพ_ธมฺมา นาลอภินิเวสย,** ธรรมทั้งปวงไม่ควรถ้อมัน, ดังนี้, หมายควมว่าไม่ควรถ้อมันทั้งสังขารและวิสังขาร, ว่าเป็นตัวตนอย่างจริงจ้ง ให้เพียงสักแต่ว่า สมมติพูดกันไปพอรู้เรื่องเข้าใจในความหมาย ของธรรมประเภทนั้นๆ เท่านั้น.

การท่อมเถียงโต้แย้งคัดค้านกันในเรื่องสมมติชื่อเสียง ที่ปรุ่ดงั้ออกมาจากปากนั้น, ย่อมไม่เกิดประโยชน์ในส่วนข้อปฏิบัติธรรมส่วนตนได้เสียเลย, มิหนำซ้ำกลับช่วยวน, ขวนให้เกิด, ตัวอตุตวาอุปาทาน, ขึ้นหมักหมมชุ่มแฉ่เพิ่มพูนเข้าไว้ที่ในตนให้มากๆยิ่งขึ้น, ซึ่งเปนลูกคุ่มถ่วงข้อปฏิบัติธรรมให้อ่อนแอเนิ่นช้าเสียเวลาโดยใช่เหตุ, เมื่อมาเป็นเสียเช่นนี้แล้วจะพากันปฏิบัติธรรม, โดยมุ่งหวังหลีกเลี่ยงหนีกิเลสเอาตัวรอดพ้นจากกองทุกข์ทั้งหลาย ได้อย่างไรกันเล่า?

และอีกประการหนึ่ง ขอให้พึงเข้าใจเสียอีกชั้นหนึ่งด้วย ว่าการพิจารณารู้เห็นตัวอนตตาคือเป็นธรรมที่เกิดตายหายสูญได้นั้น, ต้องมีอตุตตาหรือพระนิพพาน ซึ่งเป็นธรรมที่ไม่เกิดไม่ตายไม่หายสูญ ปรากฏขึ้นให้เห็นเสียก่อน, จึงจะสามารถรู้เห็นตัวอนตตาได้อย่างแน่ชัด ถ้าหากว่าการพิจารณารู้เห็นอนตตาคือโดยไม่มีอตุตตาปรากฏขึ้นให้เห็นก่อน, การพิจารณาเห็นอนตตาอย่าง

นั่น เป็นความรู้ความเห็นของอนตตา ที่เห็นโดยวิธีน้อมนึกคิดคาดคะเน
 สันนิษฐานไปตามร่องรอย คำเงื่อนของหลักคำรา ที่แสดงบอกเล่าเป็นอาการ
 เข้าใจ, หรือเห็นเป็นแต่เพียงธาตุทั้งสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่ใช่ตัวตนอะไรเลย
 ก็ดี, อนตตาอย่างนี้เป็นอนตตาของสัญญาเห็นสัญญาไปหมด อะไรๆก็ไม่มีทั้งนั้น,
 แม้แต่พระนิพพานหรืออตตาที่เป็นสภาวะธรรมที่พึงอย่างสูง ก็ถูกปิดทึบเห็น
 ว่าสัญญาไม่มีเสียอีกด้วย, ความเห็นอนตตาอย่างนี้ ฟังไม่ได้ ในข้อปฏิบัติธรรม
 ทางวิปัสสนา, อนตตาอย่างนี้ถ้าใครขึ้นไปเห็นเข้า, ชีวิตของผู้เห็นนั้น ไม่
 ต่างอะไรกันกับว่าอึเป่าที่ขาดลม ลอยแว้งกว้างหมุนควงอยู่ในกลางอากาศ,
 โดยขาดสายป่านที่จะยึดเหนี่ยวขณะนั้น, และเป็นความเห็นที่เฉียดใกล้หลุมของ
 มิจฉาทิฏฐิทั้งสอง ก็อนตถิกทิฏฐิ, แลอุจเฉททิฏฐิ ซึ่งเป็นทิฏฐิที่น่ากลัวจะ
 นำผู้รู้ผู้เห็นให้หล่นร่วงลงไปในโลกันต์มหานรกขุมใหญ่ อันเต็มไปด้วย
 ความมืดมน. ส่วนการพิจารณาเห็นตัวอนตตา, ที่มีตัวอตตารธรรมฝ่ายที่
 ไม่เกิดตายหายสูญ, ปรากฏขึ้นให้เห็นก่อนนั้น เป็นความรู้ความเห็นของ
 อริยมรรคข้อปฏิบัติชั้นโลกุตระปัญญาประเภทสันทิฏฐิโก, ซึ่งในเมื่อรู้เห็น
 ขึ้นแล้ว มีอำนาจอิทธิพลอุดหนุนนำผู้รู้ผู้เห็นให้เดินทาง ข้ามผ่านพื้น หลุมของ
 มิจฉาทิฏฐิฝ่ายชั่วร้ายทั้งหลายไปได้, พร้อมทั้งตัวอุปาทานกิเลสตัณหา ที่
 เคยหลงไหลยินดีอาศัยผูกพันยึดถือเกี่ยวเกาะในสรรพสิ่งทั้งปวง, ขาดดับหาย
 สาบสูญไปจากตนได้, อย่างเด็ดขาดเป็นอนุุปธรรม, เข้าถึงวิมุตติสาโร มี
 วิมุตติเป็นแก่นสาร, ความรู้เห็นอนตตาอย่างนี้ เป็นอันฟังได้ในข้อปฏิบัติธรรม
 ทางวิปัสสนา.

ข้อที่ว่าอตตาเป็นของมีอยู่, แต่ไม่ตั้งอยู่นั้น, ข้อนี้เปรียบความเหมือน
 อย่างว่า ธาตุไฟที่มีอยู่ในหัวของไม้ขีดไฟ, ในเมื่อยังไม่จุดขีดขึ้น ธาตุไฟก็
 คงมีอยู่ในหัวของไม้ขีดไฟนั้นแหละ ธาตุไฟที่มีอยู่นั้น, ก็ไม่แสดงการให้
 เห็นปรากฏว่าเกิดขึ้น หรือตั้งอยู่ หรือดับไป, แต่ธาตุไฟก็มีอยู่ในหัวของ

ไม้ขีดไฟ แต่ธาดุไฟไม่ได้ตั้งอาศัยอยู่ในหัวไม้ขีด, และธาดุไฟก็มีอยู่ในหัวของไม้ขีดไฟ, นั่นแหละถ้าไม่มีธาดุไฟ, ไม้ขีดนั้นก็จุดไม่ติด. ข้อนี้ฉันใด เมื่อธาดุหรือนิพพานที่ว่าเปนของจริงที่มีอยู่, ไม่สูญไม่หาย, ก็มีลักษณะอาการที่จะพึงกำหนดมองพิจารณาเห็นได้ เหมือนอย่างธาดุไฟที่มีอยู่ในหัวของไม้ขีดไฟนั้นนั่น, ถึงแม้ในข้อพุทธภาสิตที่มีมาในปาฐลิตคามิวคค-อุทานฯ ซึ่งกล่าวความไว้ว่า อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายตฺนํ อชาตํ อภฺตํ อกตํ อสงฺขตํ ฯ แปลว่าภิกขุทั้งหลาย อยตนะ อันไม่เกิดแล้วไม่เปนแล้ว, อันปัจจัยไม่ทำแล้ว ไม่แต่งแล้วมีอยู่ดังนี้.

พุทธภาสิตนี้ยืนยันรับรองว่า นิพพานหรือธาดุตา เปนของมีอยู่, อย่างแน่ๆดังนี้ จะเห็นความว่าพระนิพพานเปนอนธาดุตา สูญสิ้นไม่มีเสียแล้ว, จะเอาอะไรเปนที่พึ่งกันเล่า, เพราะเหตุนี้แหละขอท่านอนธาดุตาที่ทั้งหลาย อย่าพึงชิงสุกก่อนห่าม รีบด่วนโมเมที่กักตักปฏิเสธปิดบังเสียเลยว่ ธาดุตาหรือนิพพานเปนของไม่มี เปนของสูญไม่ใช่ตน.

(ขอจงมีความสวัสดีทุกท่าน)

ไปแล้วไม่กลับ !

สวนโมกข์ วันที่ ๑๕/๕/๘๑

บันเทิงคดี

คำตอบของท่านโลกนาถ

(ตอบ บุญโย)

[ต่อจากฉบับวิสาขะ หน้า ๘๘]

คนเราย่อมรู้จะเพาะที่ตนเคยปฏิบัติมาแล้วเท่านั้น

คนเราย่อมรู้จะเพาะสิ่งที่ตนเคยปฏิบัติมาแล้วจนชินเท่านั้น ไม่มากไม่น้อยไปกว่านั้น. อาตมาเป็นบรรพชิต ซึ่งกำลังพยายามอยู่ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ในการเดินตามรอยพระยุคลบาทอันแท้จริง ของพระพุทธองค์ และของท่านพระมหากัสสป มหาเถระ. จากเหตุอันนี้เอง ความรู้ของอาตมา จึงไปบูลย์. ฆราวาสซึ่งไม่เคยดำเนินตามรอยพระยุคลบาท ของพระพุทธองค์ ไม่มีหวังที่จะมีความรู้มากเช่นนี้. โดยการสมยอมกัน, เสมียนคนหนึ่งจะได้ถูกส่งไปปารีส ในขณะที่เมื่อผู้มีเลือดแห่งพุทธศาสนิกกรรมทูตอันแท้จริง เช่นอาตมา ถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง! จะไม่มีใครมองเห็นความยอดเยี่ยมในข้อนี้บ้างเลยเจิวหรือ? จะไม่มีใครมองเห็นอันตราย อันจะเกิดแก่พุทธศาสนาอย่างเก่าแท้บ้างเลยเจิวหรือ ในเมื่อคนซึ่งเพียงแต่ถูกเขาอุปโลกนัยขึ้นโดยกระทันหัน (mere upstart) ได้ถูกส่งไปปารีส เพื่อประกาศสถานติสุขของโลก ในนามแห่งพุทธศาสนา? อาตมาประสงค์จะไปปารีส เพื่อประกาศพุทธศาสนาอย่างเก่าแท้. มวง เอ มวง ต้องการไปปารีส เพื่อประกาศตัวของตัวเอง! ถ้าข้อนี้ไม่จริง ทำไมเขาไม่สละโลกเสียเล่า

ในเมื่อต้องการดำเนินงานธรรมทูต ? ทำไมเขายังผูกพันตัวเองอยู่ในการรับบริการเหมือนอยู่ที่ the Burma Book Club เล่า? ตามที่เขาบอกเล่าแก่อาตมาด้วยตนเอง, เขาบอกว่า เพราะว่าเขามองเห็นทางไปในฝ่ายโลก แจ่มแจ้งเหลือเกิน !!! จ๊ะ, คนซึ่งปราศจากประกายแห่งการสละโลก ต้องการจะประกาศพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาแห่งการสละโลก. เพื่ออะไร? เพื่อกำไร, เพื่อความดีความชอบ, เพื่อเกียรติยศ และเพื่อเกียรติศัพท์!!! เมื่อเขากลับมาจากปารีส เขาจะเป็นคนมีชื่อเสียง และแล้ว เขาอาจที่จะแต่งงานกับภรรยาสวยๆ! เหลวไหลอะไรเช่นนี้! ในโบราณสมัย เขาแผ่พุทธศาสนาไปด้วยความกรุณา! แต่เดี๋ยวนี้เขาแผ่กันด้วยความเห็นแก่เกียรติยศและชื่อเสียง! เขาผลอไปจากการสำนึกว่าชื่อเสียงทั้งหมด เป็นของพระพุทธรองค์ เพราะเผยแพร่คำสั่งสอนของพระองค์ มิใช่ของเขาเอง.

อาตมาลำบากใจ เพราะพวกไม่จบการศึกษา

อาตมาได้พูดไว้ว่า “พวกที่ไม่จบการศึกษา และทั้งไม่รู้พุทธวจนะ ย่อมเป็นอัยยง. พวกที่ไม่จบการศึกษา ซึ่งรู้พุทธวจนะ เป็นครึ่งอัยยง.” อาตมากล่าวคำเหล่านี้ ในความหมายอันกว้าง หรือที่เป็นส่วนมาก มิใช่ในความหมายอันเด็ดขาด และโปรดจำไว้ด้วยว่า อาตมาย่อมกล่าวตามความเห็นอย่างผู้ดำเนินงานธรรมทูต เสมอ! อาตมาได้รับความลำบากใจอย่างน่ากลัว จากการนำพวกไม่จบการศึกษา ไปในการยกขบวนออกเพื่องานธรรมทูต, ดังนั้น ในบัดนี้อาตมาจึงกล่าวย้ายอยู่เสมอ ถึงความสำคัญของการจบการศึกษา ซึ่งเราต้องการในงานธรรมทูต. ท่านติเตียนอาตมาได้อย่างไร? อาตมายอมรับว่า ผู้จบการศึกษาหรือไม่จบการศึกษา ซึ่งรู้พุทธวจนะ ย่อมเป็นอย่างเดียวกัน. แต่ว่าผู้ซึ่งเคยศึกษาวิทยาศาสตร์ มาแล้ว ย่อมเหมาะกว่าที่จะอธิบายพุทธศาสนา โดยหลักวิทยาศาสตร์ แก่ดวงต

ซึ่งยึดหลักวิทยาศาสตร์. และวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่อาจศึกษาให้รู้ได้
 จะเพาะในที่ซึ่งมีห้องทดลองเท่านั้น. ในการเผยแพร่ธรรม ท่านจะต้องปรับ
 ตัวของท่านให้เหมาะกับผู้ที่ตกอยู่ในกองทุกข์ หรือผู้ที่ท่านต้องการจะทรมาน
 เขา หรือหมุนเขาเข้ามา. ถ้าเขาเป็นคนยึดหลักวิทยาศาสตร์ ท่านต้องพูดกับ
 เขาให้สบหลักวิทยาศาสตร์, เพื่อว่าเขาจะกลับตัวได้โดยเร็ว. ข้อนี้ เป็น
 คุณภาพอันสูง ที่พุทธศาสนามีอยู่เหนือศาสนาอื่นๆ คือข้อที่ พุทธศาสนาเป็น
 ศาสนาที่สบหลักวิทยาศาสตร์ ในเมื่อศาสนาอื่นๆไม่เป็นเช่นนั้น. จึงกล่าว
 ได้ว่า คุณของวิทยาศาสตร์ สำหรับการรู้การเข้าใจพุทธศาสนาอย่างแจ่ม
 แจ่ม. ตวันตกซึ่งยึดหลักวิทยาศาสตร์ ถูกป้อนด้วยคฤสศาสนา ซึ่งไม่สบ
 หลักวิทยาศาสตร์ เสียอย่างเต็มที่แล้ว, ดังนั้นบัดนี้ มันเป็นเวลาสำหรับการ
 เข้าไปหาพวกนักวิทยาศาสตร์ชาววันตก, พร้อมด้วยศาสนาอันประเสริฐ
 ซึ่งพวกเขาได้คอยมานานแล้ว — นั่นคือ พุทธศาสนาอันสบหลัก
 วิทยาศาสตร์.

ทำไมพวกอสาสมัครของอาตมาจึงล้มเหลว

พวกอสาสมัคร แห่งการยกขบวนของอาตมาทั้งสามคราว ได้ปรากฏ
 แล้วว่าล้มเหลว. เพราะเหตุไร? เพราะว่าเขาไม่ได้เป็นนักศึกษา. การ
 ศึกษา ช่วยให้มีภูมิธรรม และมรรยาที่งดงาม. พวกพลอสาสมัครของ
 อาตมา หยาบคาย และตะกุกตะกัก. ในพม่าในปัจจุบันนี้ มีภิกษุประมาณ
 แสนหนึ่ง. ที่ดีมีเป็นจำนวนมาก. ถ้าส่วนที่เหลือเป็นนักศึกษาแล้ว เขา
 อาจรักษาความเลื่อมใสของประชาชนไว้ได้ มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้.
 นี้. “การศึกษา เป็นความเจริญของจิตตมรรยา และกำลังใจ.” พระ
 พุทธองค์ได้ทรงพิสูจน์ให้เห็นคุณค่าของการศึกษาแล้ว. การศึกษามีทั้ง
 ผิดและถูก. อาตมากล่าวหมายถึงการศึกษาที่ถูก. อาตมาสู้ดีกว่า อาตมา

ไม่อาจเข้าใจพุทธศาสนาได้ดี เมื่อปราศจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์. มีอยู่
เกลื่อนกลาด ที่พวกเรารักการศึกษาจำขอความศักดิ์สิทธิ์ในพระคัมภีร์อย่าง
เครื่องจักร โดยไม่ทราบบรรณอันละเอียดของสิ่งที่ตนจำไว้. การศึกษาทำ
ให้ใจกว้าง และทำให้ขยายตัวออกได้.

เขาไม่รู้ทั้งวิทยาศาสตร์และพุทธศาสนา

ผู้ไม่จบการศึกษา และไม่รู้พุทธวจนะ เป็นอ้ายงั่ง. เพราะเหตุไร ?
เพราะเขาไม่รู้ทั้งวิทยาศาสตร์และพุทธศาสนา. ผู้จบการศึกษาซึ่งไม่รู้
พุทธวจนะเป็นครึ่งอ้ายงั่ง. เพราะเหตุไร ? เพราะเขารู้วิทยาศาสตร์ แต่ไม่รู้
พุทธศาสนา. ผู้จบการศึกษาก็ตาม ไม่จบก็ตาม ซึ่งรู้พุทธวจนะ ย่อมเป็นผู้
ไม่วิปริตหลงไหลเช่นเดียวกัน. เพราะเหตุไร ? เพราะเขาทั้งสองพวกนี้
รู้พุทธศาสนา ซึ่งเป็นความรู้สูงสุด เป็นวิทยาศาสตร์สูงสุด เป็นความจริง
อันสูงสุด. แต่โปรดจำไว้ว่า คำว่า“โดยความรู้”นั้น อาตมาหมายถึง
“ความรู้แห่งการรู้จริงเห็นจริง” มิใช่ความรู้ในตำราอย่างเดียว! ผู้จบ
การศึกษาที่เยี่ยมยอด คือผู้จบการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยของพระพุทธองค์.
ดีกรีหรือปริญญาที่เยี่ยมยอด คือดีกรีโศดาบันน์, ดีกรีสภากาหมิ, ดีกรีอนา-
คามิ และดีกรีอรหัตต์. พระพุทธองค์ตรัสว่าทั้งหมดนี้ เป็นดีกรีที่ไม่วิปริต
หลงไหลอย่างเดียวกัน. นอกนั้นเป็นดีกรีบ้า แม้ว่าเขาจะเป็นพระราชกณะ
หรือเป็นอัครมหาบัณฑิต! คำของพระพุทธองค์ เป็นของเข้าใจได้ง่าย :
“สพเพ ปุถุชชชา อุมมุตตกา” แปลว่า ผู้ซึ่งมิใช่อรियบุคคล ยังเป็นคน
บ้า. ทำไม ? เพราะเขาหลงยึดมั่นในสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และ
ว่างเปล่า! เขาหลงยึดสิ่งเหลวไหลไว้ตัวตน!

ความจริงมีอยู่ว่า มีคนบางคนมีความรู้สูง โดยไม่มีดีกรีที่ได้รับอย่าง
ใดเลย. แต่นั่นเขาเป็นผู้จบการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยของเขาเอง, และ

เหตุนี้ เขาควรได้รับความขอบใจ อย่างเหมาะสมกับความพากเพียรและความเชื่อตัวเอง ของเขา. เราย่อมพบอีกว่า คนหลายคนที่จบการศึกษาจาก “วิทยาลัยแห่งความชำนาญชำนาญ” ของเขาเอง. เราอาจจับบุคคลจำพวกนี้ไว้ในชั้นที่จบการศึกษาได้, และเขาเป็น “ครึ่งอ้ายงั่ง” ถ้าเขาไม่รู้พุทธวจนะ. ในที่เช่นนี้ จัดเป็นผู้จบการศึกษานอกพุทธศาสนา. แต่โปรดอย่าลืมว่า ผู้ไม่จบการศึกษา แต่รู้พุทธวจนะนั้น เป็นผู้ไม่วิปริตหลงไหล! ดังนี้ ท่านจงดูซิ อาตมาไม่ได้บูชาความสำคัญของคิกริที่แต่งตั้งกันในสถานศึกษา เลย.

ครั้งหนึ่ง อาตมาได้ถาม มวง เอ มวง ว่า ทำไมจึงไม่มีผู้จบการศึกษาคณใด สละโลก และมาบวชเป็นภิกษุ. เขาตอบว่า “ช่องทางที่จะไปในฝ่ายโลก เป็นของแจ่มแจ้งแก่ผู้จบการศึกษาเหลือเกิน.” แต่สิ่งซึ่งเป็นวิสัยของโลกเหล่านี้ทั้งหมด ย่อมไม่เที่ยงมีอันแตกทำลายเป็นธรรมดา เป็นทุกข์ และไร้สาระ. ฉะนั้น เขาย่อมหมายความว่า ทางที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไร้สาระนั้น เป็นของที่ปรากฏแจ่มแจ้งเหลือเกิน สำหรับผู้จบการศึกษา! มันไม่เป็นที่ควรบันทึกไว้ดอกหรือ ว่า พวกเด็กๆ ไปเข้าโรงเรียน ภายในจุดประสงค์ที่จะเป็นผู้ตกไปในความหลงรัก ต่อสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไร้แก่นสารเหล่านั้น. นี่เป็นผลแห่งการศึกษาอย่างชาวตะวันตก. การศึกษาของพุทธศาสนิก สอนให้รู้วิธีที่จะอยู่เหนือสิ่งอันเป็นวิสัยโลก เหล่านั้น, และให้รู้จักวิธีทำให้ใจสงบเยือกเย็น. ครั้งหนึ่ง ท่านสามีมีวิเวกานั้นทะ ได้กล่าว ว่า “ถ้าข้าพเจ้าจะได้ส่งกระจายการศึกษาโดยทั่วไปอีก ข้าพเจ้าจะไม่ทำอย่างอื่นเลย นอกจากสอนให้รู้วิธีปฏิบัติที่ทำให้ใจสงบเย็น. เพราะที่นี้เอง คนเราจะพบอะไรๆ ได้ทุกสิ่ง.” อาตมาย่อมเห็นด้วยท่านสามี. ปลาได้ ได้พูดว่า “ความรู้เป็นเพียงการระลึกสิ่งในอดีตขึ้นมาได้ เท่านั้น.” ขอให้นมุษย์เราระลึกสิ่งที่เขารู้ในชาติก่อน ๆ ขึ้นมาให้ได้เถิด เขาจะเป็นนักปราชญ์.

สิ่งที่ยากลำบากของคนโง่ เป็นสิ่งสนุกสนาน สำหรับนักปราชญ์

พระพุทธองค์ของเราได้ตรัสว่า “สิ่งใดที่เป็นของยากลำบากสำหรับคนโง่ สิ่งนั้นเป็นสิ่งสนุกสนาน สำหรับนักปราชญ์.” การไปปารีสและออกซฟอร์ด เป็นของสนุกสนาน สำหรับพวกคนโง่ แต่เป็นของยากลำบาก สำหรับคนฉลาด. นรवासที่รักโลก ย่อมรักปารีสและออกซฟอร์ด มากกว่าบรรพชิต ที่ได้สละโลกแล้วโดยแท้จริง. ในจดหมายฉบับก่อนของอาตมา อาตมา เสนอวุฒิจานะ ๕ ประการของอาตมา คล้ายกับคนต้องการขอรับเหมาทำงาน ซึ่งแสดงวุฒิของตนต่อผู้ที่จะเป็นนายจ้างของตน. ไม่มีความอวดดีหรือแกล้ง พูดเกินกว่าเหตุเลย. แม้ว่าอาตมาประกอบพร้อมไปด้วยวุฒิจานะแห่งนัก ธรรมทูตผู้มีอุดมคติ ถึง ๕ ประการแล้ว อาตมาก็ยังพลาดที่จะถูกเขาเลือก. คนที่ถูกเลือกปรากฏว่า เป็นลูกศิษย์ของอาตมาเอง ซึ่งไม่ประกอบด้วย วุฒิจานะ ในห้าประการนั้น แม้แต่ประการเดียว. เขาถูกเลือกโดยตรงๆ ก็เพราะปรากฏว่าเขาเป็นคนชาติเดียวกับนายจ้างของเขา ! อาตมาเพียงแต่รู้ ลึกเสียดยว่า ทุกวันนี้ ความใฝ่ใจทางลัทธิชาตินิยมเป็นไปแรงกล้า ยิ่งกว่า ความใฝ่ใจทางพุทธศาสนา. ถ้าความใฝ่ใจทางฝ่ายศาสนาแรงกล้ากว่า อาตมาคงจะต้องถูกเลือกส่งไปปารีสแทน มวง เอ มวง. ก็การประชุมที่ ปารีส จะเป็นการประชุมเพื่อสานติสุขครั้งใหญ่หลวง ซึ่งคนสำคัญของโลก จะได้ถกเถียงกันถึงเรื่องหนทาง และกำลังสำหรับก่อสานติสุขให้แก่โลก. ก็ เมื่องานอันนี้ มีสานติสุขของโลกเป็นเดิมพันเช่นนี้แล้ว มันไม่เป็นการเหมาะสม แล้วหรือ ที่จะเหวี่ยงความระหายน่าอย่างเร่าร้อนแห่งลัทธิชาตินิยมไปเสียทาง หนึ่ง ในการเลือกผู้แทนสำหรับการประชุมเพื่อสานติสุข ? มันมิใช่ความ เร่าร้อนแห่งลัทธิชาตินิยมนี้ดอกหรือ ซึ่งเป็นเหตุอันหนึ่ง ในบันดาเหตุที่ทำให้ สานติภาพของโลกให้ทำลายลง ? “ผู้ซึ่งรักประเทศของตน จักไม่

รุ่งเรื่องในที่นี้ : ผู้รักความกรุณาของตน ย่อมรุ่งเรื่องยิ่งนัก.”
— (Baha – u – Lillah).

อาตมาเกิดในอย่างกึ่ง

อาตมา รับการบรรพชาอุปสมบทในอย่างกึ่ง นั่นคือ อาตมาเกิดในอย่างกึ่ง !!! การเกิดโดยนามขันธ์ สำคัญกว่าการเกิดโดยรูปขันธ์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด. ฉะนั้น อาตมาก็เป็นชาวพม่า มากเท่าที่คนพม่าคนอื่นๆเขาเป็นกัน ! ที่อิตาลี. ท่านลอเรนโซ เป็นบิดาของอาตมา. ที่พม่า พระพุทธองค์เป็นบิดาของอาตมา. เหตุนี้เอง อาตมาจึงเป็นลูกพม่าที่แท้จริง ที่สมควรจะได้สิทธิก่อน มิสเตอร์บูโยเอ็ย, ท่านกลัวไปว่า เกือบกว่าพุทธศาสนาจะแผ่ไปกว้างขวางโดยรวดเร็วเสียกระมัง ถ้าหากว่า ผู้แทนที่ดีกว่านี้ จะถูกส่งไป ? ท่านเป็นมิตรต่อพุทธศาสนาอย่างใหม่ และเป็นศัตรูต่อพุทธศาสนาอย่างเก่าแท้ เช่นเดียวกับศัตรูคู่อริคนอื่นๆของอาตมาหรือ ? ท่านคิดหรือว่ามันเป็นการถูกต้องแล้ว ที่ผู้เป็นพุทธศาสนิกชนรวมทูตไปปารีส จะแต่งกายแบบชาวยุโรป ดังที่ มวง เอ มวง เขาใช้อยู่. อาตมาเคยเดินเท้าไปตลอดประเทศ ในแถบใต้ของยุโรปเกือบทุกประเทศ และแถบเอเชีย ไมเนอร์ ภายใต้อุปกรณ์แต่งกายของพุทธศาสนิกแท้, และผู้แทนพุทธศาสนิก ที่จะไปปารีส ควรจะใช้แบบเดียวกัน.

ในที่สุดท่านได้กล่าวว่า “ได้เท้าโปรดค้นหาสังฆกรรมที่ตัวของได้เท้าคูใหม่, จงปฏิบัติคูใหม่อีก.” เช่นนี้, มิสเตอร์บูโย, ท่านได้โปรดจำไว้ว่า ในพุทธศาสนาไม่มี“ตัว”, มีแต่วิญญาณ หรือจิตต์ที่รู้สึกอารมณ์อันเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่เคยซ้ำเป็นอย่างเดียวกัน แม้ในขณะหนึ่ง. อาตมารู้สึกปลาใจเหลือเกิน ที่เห็นผู้เป็นพุทธศาสนิก เช่นกับท่าน ใช้คำที่พวกกฤตสเดียนเขาบัญญัติกันขึ้น. อาตมาได้ปฏิบัติมาแล้วอย่างมากมาย

และทั้งยังกำลังปฏิบัติอยู่เสมอ ในฐานะที่เป็นการเสวยสุข. ถ้าท่านเพียงแต่ได้ทราบถึงการปฏิบัติอย่างตึงเครียดของอาตมาเท่านั้น ท่านจะไม่พูดอย่างที่ได้พูดนี้เลย. ท่านจะกรุณาให้อาตมารู้ด้วยได้ไหม ในเมื่อ เมื่อใดที่ท่านจะเริ่มลงมือการปฏิบัติ ของท่านบ้าง ?

ในประโยคสุดท้าย ท่านได้เขียนมาว่า “ใต้เท้าคงจะพบความจริง ความหมดมานะทิฐิ, และสันติสุขอันแท้จริง ซึ่งได้ทำอาจพบได้. ‘ความสงบจิตต์’ เป็นคำอธิบายอันอ่อนหวานอันเร่ร่อน ของผู้ที่หวังดีต่อใต้เท้า คือกระผม –บุญ.” ขอบใจมาก ! ถ้าอาตมายังไม่ได้พบความจริง, อาตมาก็จะยังไม่มาเป็นพวกธรรมทูต เพราะว่า คนเราจะสอนความจริงได้อย่างไร ถ้าหากเขายังมิได้บันลึมนเสียก่อน ? ถ้าอาตมายังถือตัว ถือตน ไม่หมดมานะทิฐิ, อาตมาก็ไม่อาจถือภาชนะเที่ยวขอตามบ้านนี้บ้านโน้น เหมือนคนขอทานธรรมดา. ถ้าอาตมาไม่เคยพบสันติสุข อาตมาก็จะไม่ยังคงอยู่ในจิรวรนาถถึงเพียงนี้, และไม่อาจสอนเรื่องสันติสุขแก่คนอื่น. ดังนั้น สิ่งเดียวซึ่งเหลืออยู่สำหรับอาตมา ก็คือความหวังอย่างเร่ร่อนว่า ขอให้ท่านได้บันลึโสคาปตติผล ภายในชาตินี้เถิด. ในคำพูดทั้งหลายเหล่านี้ของอาตมา ไม่มีความอวดดีเจืออยู่เลย. แต่ว่า ราชสีห์ทั้งหลาย จำต้องบันลือสีหนาท ในเมื่อความจำเป็นเกิดขึ้น !!!

ความผิดข้อเดียวของอาตมา

ความผิดข้อเดียวของอาตมาก็คือ ความรักอย่างแรงกล้า ในพระพุทธศาสนาอย่างเก่าแท้ ความปรารถนาซึ่งลูกโหลงอยู่เสมอในชีวิตของอาตมา ก็คือ การรื้อพุทธศาสนาอย่างใหม่ขึ้นข้างทิ้งเสียให้หมด, และสร้างป้อมปราการอันอร่ามเรือง แห่งพุทธศาสนาอย่างเก่าแท้ขึ้นแทน, ตรงรอยซากโบราณซึ่งหักพังอยู่มากมาย. นี่เป็นวิธีเดียวเท่านั้น ที่สามารถกู้พุทธศาสนา

ขึ้นให้พ้นจากความตาย. เหตุนี้ ในบัดนี้ อาตมาจะร้องเรียกเพื่อนฝูงที่รัก พุทธศาสนาอย่างเก่าแท้ มาร่วมกิจการกัน! การรวมกำลัง เป็นความ แข็งแรงปึกแผ่น! ขอให้เราร่วมมือกันเพื่อการต่อสู้อย่างหนัก เพื่อพุทธ- ศาสนาอย่างเก่าแท้!

ขอนอบน้อมแด่พระพุทธองค์ และพระพุทธรวณะแห่งสมัยเพรงกาล ที่ ยังมีได้เคลื่อนคลาดวิปริต!

ด้วยพรและเมตตา ต่อท่านและทุกคน!

ทูลโรการมณจิตต์ แปล

จาก "NEW BURMA" 7. July 1937.

สมมติกับวิมุติ หรือ โลกกับธรรม

อะไรๆ เป็นความจริงชั้นอะไรๆ, แต่อะไรๆไม่ใช่ความจริงชั้นไม่ ไร้อะไรๆ. ชั้นไม่ใช่อะไรๆ ย่อมปรากฏแก่ผู้ไม่ข้องอยู่ในอะไรๆ. เพราะไม่ข้องอยู่ในอะไรๆ จึงพ้นจากความเป็นอะไรๆ. (เป็นอะไรๆ ก็เพราะผู้เป็นอะไรๆ. ถ้าผู้ไม่เป็นอะไรๆ ก็หาเป็นอะไรๆไม่).

มีสุภาษิตอยู่ข้อหนึ่งว่า “ธรรมทั้งสิ้น อันบุคคลไม่ควรถือมั่น” ดังนี้, ความถือมั่นมีอยู่ตราบใด ความทุกข์ก็ย่อมมีอยู่ตราบนั้น โดยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่ “ธรรมทั้งสิ้น อันบุคคลไม่ควรถือมั่น”

นายสำราญ พรเจริญ.

ธรรมบันเทิง

เมื่อมนุษย์ยังป่าเถื่อน มีสภาพไม่ไกลจากเดิยรัจจานันั้น โลกยังมีด เพราะปกคลุมไปด้วยควันดำแห่งความป่าเถื่อน แต่เดี๋ยวนี้ก็ดูโลกกำลังมืดมัวไปเหมือนกัน. **กวี** อะไรกำลังพลุ่งขึ้นหรือ ?

อารยยุค ! อารยประเทศ ! อารยชน ! อารยธรรม ! ฟังดูก็อารยหุ พิลึก. แต่ในอารยยุคนี้ ขณะที่อารยชนของอารยประเทศใดประเทศหนึ่ง จะ นำอารยธรรมไปสู่อีกประเทศหนึ่งเมื่อใด เมื่อนั้น โลกก็จะมืดมัวไปด้วย “อารยควัน”

ของ “เจ้าสาธิตาแก้ว”

หลวงพ่อดีบ่นแล้วบ่นเล่าหลายวันมาแล้ว มาวันนี้ก็บ่นอีก ว่า“แย่ จริงๆ แย่จริง เป็นที่แน่นอนเสียแล้วว่า สมัยนี้ไม่มีพระอรียบุคคล. เราไม่ ยอมเชื่ออย่างเด็ดขาด ว่ายังมีพระอรหันต์อยู่ในโลกเวลานี้....”

สามเณรจ้อย ลูกศิษย์ที่สนิทคนหนึ่ง ได้เถลลงขึ้นว่า “ตามพระบาลีมหา ปรีนิพพานสูตรตอนหนึ่ง มีพระพุทธพจน์อยู่ว่า ถ้าภิกษุสงฆ์ยังประพฤติดี ประพฤติชอบอยู่แล้วไซ้ร้ โลกก็จะยังไม่ว่างจากพระอรหันต์ ดังนี้ ได้ทำ เห็นปนอย่างไรครับ ?”

“ข้าก็เห็นตรงตามนั้นเหมือนกันแหละเจ้าจ้อย : ถ้าภิกษุสงฆ์ยังประพฤติ ดีประพฤติดชอบอยู่แล้วไซ้ร้ โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์จริง....”

“ถ้าอย่างนั้น เดี๋ยวนี้ไม่มีภิกษุสามเณรรูปใดปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ดังนี้หรือครับ?”

“แน่นอน, เออ, อย่างนั้นซี่ ; . . . .เอ๊ะ, ไม่ใช่! ไม่ใช่!!
นี่มันอย่างไรกันแน่หว่า!”
— ของ“ผู้รวบรวม”

อันโลกา ถ้าจะดู อยู่นอกๆ
อำนาจจิต วิทยา ปราภฏจริง
ทั้งรูปเสียง กลิ่นรส หมดทุกอย่าง
อากาศยาน รตเรือ เหลืออัตรา
แต่ถ้าคิด พิศให้ซึ้ง ถึงภายใน
คอยจดจ้อง ปองร้าย ทำลายกัน พัลวัน
สร้างบ้านเมือง เรืองอร่ามงามที่สุด
ใครอำนาจ มากน้อย คอยตะโพง
ปากนั้นว่า พากัน สันติภาพ
ใครมีทุน มีแรง แข่งกันทำ
ที่โกงได้ ไม่ถนัด ก็จัดยุ
ฆ่ากันเอง วุ่นวาย จนตายเตียน
ยื่นอาวุธ ให้เจ้าถือ ใส่มือไว้
เช่นสเปญ เห็นอยู่ ทุกผู้คน

ยอมแจ่งออก ว่าเกิน เจริญยิ่ง
ทั่วทุกสิ่ง ตึกบ้าน ตระการตา
นักปราชญ์ ต่าง คั่นคิด ประดิษฐ์หา
อีกปืนผา หน้ากาก มากด้วยกัน
“เสื่อม”มันไล่ ตามหลัง เปนกัณฑ์
หลอกล่อ แฉฉ้อโกง :
สร้างอาวุธ ไว้ทำลาย ให้ตายโหง
ต่างก็โกง กันจนสิ้น สิลและธรรม
ปืนกับดาบ อยู่ข้างหลัง ตั้งกระหน
ไว้คอยจ้ำ สันติภาพ ให้ราบเตียน!
ให้เดือดดุ โกรธกัน คอยปืนเคียร์
น้อยก็เลี่ยน มิได้เหลือ เนื้อของตน
แล้วยุให้ มุ่งหน้า ฆ่ากันปน
ความขายตน อยู่แก่ญาติ ชาติดนเอง.
ของ จ. อารมณสุข – ดำรงไทย.

บรรณวิจารณ์

ข้าพเจ้ารู้สึกว่ หนังสือที่น่าสนใจสำหรับอุบาสก อุบาสิกา ได้เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีใฝ่มาก่อน อีกเล่มหนึ่ง คือ หนังสือหัตถกรรม, ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง แต่ปรากฏว่ ท่านเจ้าคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดเทพศิรินทร เป็นผู้ตรวจแก้.

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือขนาดใหญ่ยาวถึง ๔๑ บท แต่ละบทบันจุข้อความเป็นเรื่องยาวเรื่องหนึ่งๆ, แต่งเป็นคำถามคำตอบระหว่างคนสองคนขึ้นไป ไม่มีสำนวนโยกใช้ แต่มีสำนวนชนิดที่ลัดเลี้ยวเข้าหาความจริง หรืออรรถอันลึกซึ้ง ได้รวดเร็วและง่ายดาย น่าชมเชยความสามารถของผู้แต่ง. ตามธรรมดา อุบาสก อุบาสิกา ไม่ค่อยสามารถอ่านหนังสือที่อยู่ในรูปคัมภีร์เดิมแล้ว เก็บเอาใจความมาปะติดปะต่อกัน จะเพาะที่เป็นเรื่องตรงกับความรู้สึกในใจของตน หรือที่ตนควรทราบ และต้องการจะทราบจริงๆ. มันเป็นการสมควรอย่างยิ่ง ที่มีหนังสือชนิดที่บันจุข้อความเฉพาะที่อยู่ในแนวคิด และความเป็นไปของพุทธบริษัทประเภทนี้ และแต่งไว้โดยสำนวนโวหารที่ง่ายๆ สำหรับการกำหนดจดจำเช่นนี้. เมื่อคำนวณดูตามสถิติแล้ว ความจริง ย่อมมีผู้ที่มีความต้องการในหนังสือเล่มนี้ อย่างน้อยจำนวนแสนคน (หมายตลอดถึงอุบาสิกาท้งประเทศสยาม), แต่น่าเสียดายที่หนังสือเล่มนี้ยังไม่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป และคงพิมพ์ขึ้นเป็นจำนวนน้อย เพียงพันสองพันเล่ม. ถ้าหากว่เจ้าของผู้ถือลิขสิทธิ์จะสละลิขสิทธิ์ ให้มีผู้พิมพ์ขายพิมพ์แจกได้ตาม

ชอบใจ ให้แพร่หลายออกไปโดยเร็วแล้ว ระดับความรู้ของอุบาสกอุบาสิกาในเมืองเราจะเขยิบสูงขึ้นอีกขั้นหนึ่ง. และผู้ได้รับประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้แล้ว ควรบอกกล่าวเพื่อนฝูงที่ยังไม่เคยอ่าน ให้ได้อ่านด้วย.

อนึ่ง ถ้าหากในการพิมพ์ครั้งต่อไป หนังสือเล่มนี้ จะได้รับการแก้ไขในการวางรูปหน้า, บันทัด, ตัวอักษร, ให้สะดวกหรือง่ายต่อการอ่านเสียใหม่บางประการแล้ว จะสำเร็จประโยชน์ยิ่งจึ้นกว่าที่จะพิมพ์อยู่ในรูปที่ใช้ตัวอักษรอย่างเดียวกันหมด และไม่มีกรย่อหน้า หรือมีอะไรให้ปนที่สังเกตุในระหว่างคำพูดของฝ่ายตามและฝ่ายแก้.

ข้าพเจ้าไม่อาจทำให้ท่านซึมซาบ ถึงคุณสมบัติของหนังสือเล่มนี้ได้โดยวิธีอย่างอื่น นอกจากจะได้อีกเอาข้อความบางตอนในหนังสือเล่มนั้นมาวางไว้ในที่นี้ และจัดวางรูปร่างเสียใหม่ ตามที่เห็นว่าจะเปนประโยชน์กว่าของเดิม ดังต่อไปนี้ :

บทที่ ๓๔

การถอนความรู้สึกว่า “เรา”

แม่ช่างตรอง ถามว่า ถ้าจะพูดโดยปรมัตถวิธี การจะถอนเราออกเสียให้ได้ นั้น เราจะทำอย่างไรจ๊ะ ?

แม่เรียนจำ ตอบว่า ต้องรู้จักเรื่องวิญญานเปนเรา และไม่เปนเราเสียก่อน แล้วจึงจะถอนเราได้จ๊ะ.

ช. : เรื่องวิญญานไม่เปนเรา และเปนเรานั้น อย่งไรจ๊ะ ?

- ร. : วิญญาณไม่เป็นเรานั้น คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ชัมมารมณฺ์ ดิหรือชั่วปราคฏกันเข้า ญใดญหนึ่ง วิญญาณก็รู้สึกขึ้นของวิญญาณเอง ไม่เป็นเรารู้เราเห็น ความรัก ความชังไม่มี อย่างหนึ่ง. ส่วนที่รู้สึกว่าวิญญาณเป็นเรานั้น คำว่าเรา ในที่นี้ ไม่ได้หมายความว่าเพียงสมมติ สำคัญว่าเป็นเราจริงๆ เมื่อ วิญญาณไปสำคัญผิดว่า เรารู้สึกรูป เรารู้สึกเสียง เรารู้สึกกลิ่น ฯลฯ เรารู้สึกชัมมารมณฺ์. ถ้ารู้สึกเป็นเรารู้เราเห็นเช่นนั้นแล้ว ถ้ารูปดี เสียงดี วิญญาณรู้สึกขึ้นเป็นรัก ถ้ารูปเสียงไม่ดี วิญญาณรู้สึกขึ้น เป็นชัง เพราะฉะนั้นจึงเห็นชัดว่า ความรักความชังซึ่งมีขึ้นเป็นขึ้นนี้ ก็เพราะเหตุที่รู้สึกว่าวิญญาณเป็นเรานี่เอง.
- ช. : ฟังคำชี้แจงก็ได้ความแล้ว แต่เดี๋ยวนี้วิญญาณของฉันรู้สึก ขึ้นในอารมณ์ใด ก็รู้สึกเป็นเรารู้เราเห็นอารมณ์นั้น จะทำแบบ คายอย่างไรจึงจะรู้สึกว่า วิญญาณไม่เป็นเรา จนชัดเจนตาม ความจริงได้จะ ?
- ร. : เมื่อเวลารูปปราคฏกับตา ก็นึกคว่าที่รู้สึกนี้ เราให้รู้หรือ, หรือ ว่าวิญญาณรู้ของวิญญาณเอง. เมื่อวิญญาณยังรู้สึกว่าเรารู้ ก็พึง ถามว่าถ้าเรารู้ เราจะห้ามไม่ให้รู้ได้ไหม. ที่นี้วิญญาณคงรับว่าไม่ ได้. ก็เมื่อห้ามไม่ได้ ควรจะกล่าวที่เราู้ หรือวิญญาณรู้ของ วิญญาณเอง. วิญญาณคงรับว่าวิญญาณรู้ของวิญญาณเอง. ถ้า วิญญาณรู้ของวิญญาณเอง ข้อที่ว่าเรารู้ มิเป็นการสำคัญผิดไปหรือ. วิญญาณคงรับว่า ที่สำคัญว่าเรารู้ เป็นอันสำคัญผิด. เมื่อรู้สึกว่า สำคัญผิดอย่างนี้แล้ว ต่อไปจะสำคัญผิดอย่างนี้ใหม่. วิญญาณคงรับ ว่า ต่อไปจะไม่สำคัญผิดอีกละจะ.
- ช. : ที่ชักกันออกนุงไปนั้น ใครชักใครเล่าจะ ?

- ร. : วิญญาณชักวิญญาณเองจ๊ะ.
- ช. : **ฉันสำคัญว่า เรา เป็นผู้ชักเล่าจ๊ะ ?**
- ร. : วิญญาณไม่เป็นเราแล้ว จะเอาเราที่ไหนมาชักเล่า, การที่เป็นเราขึ้นก็เพราะวิญญาณสำคัญผิดไปต่างหาก. ในตัวอย่างข้างต้นนั้น เรากล่าวกันถึงวิญญาณทางตา, แม้วิญญาณทาง หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็เป็นอย่างเดียวกัน. แต่ต้องระวังหน่อยนะจ๊ะ : เมื่อชักเขา เขามักรับเสียบ่ายๆ เพราะเขาจำมาพูดได้ดีทีเดียวว่า “วิญญาณไม่เป็นเรา.” ถ้าเขาเอาความจำเข้ามารับอย่างนั้น ไม่เป็นประโยชน์อะไร ก็เท่ากับที่รู้ๆจำๆไว้แต่เดิมนั่นเอง เพราะเมื่อวิญญาณรู้สึกว่าเป็นวิญญาณเป็นเรา เป็นสิ่งที่รู้สึกออกมาจากวิญญาณเอง. เมื่อรู้สึกว่าเป็นวิญญาณไม่เป็นเรา ก็จะเอาความจำของผู้อื่นมาว่า น้ำหนักไม่พอจะลบล้างกันได้ จึงต้องเกี่ยวเชือกให้วิญญาณเขาจับของเขาออกมาเองจ๊ะ.
- ช. : **ฟังคำชี้แจงเรื่องที่จะให้วิญญาณชักวิญญาณไป ตามที่เกิดขึ้นทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย นั้นทราบความได้แล้ว แต่วิธีชักทางใจนั้นเป็นของละเอียดนัก โปรดชี้แจงตรงวิญญาณกับสัมผัสมารมณฑ์ให้พิสดารสักหน่อยจ๊ะ ?**
- ร. : จะให้ฉันชี้แจงอย่างไร ก็เชิญถามเถิดจ๊ะ.
- ช. : **เหมือนอย่างเดี๋ยวนี้อันกำลังคิดไปถึงเพื่อนของฉัน ฉันก็คิดถึงหนักขึ้น วิญญาณรู้สึกที่เราคิดไปจริงๆ จะว่าเราไม่ได้คิดไปอย่างไรจ๊ะ ?**
- ร. : เพื่อนที่รักอยู่ที่ไหนเล่าจ๊ะ ?
- ช. : **เขากำลังอยู่ที่บ้านเขา หรือกำลังไปไหน ก็ไม่ทราบจ๊ะ.**
- ร. : **ก็เพื่อนอยู่ที่ไหนไม่ทราบ ทำไมจึงคิดไปถึงเขาได้เล่า ? จะไม่ได้คิดไปถึงที่ตัวเขาละกรรมมัง ที่คิดถึงนี้ จะคิดถึงสัญญาของแม่ข้างตรงเองละกรรมมังจ๊ะ ?**

- ช. : อ้อ จริงจ๊ะ, ฉันคิดถึงสัญญาของตนเองจริง. พอคิดถึงก็
ได้เห็นรูปอย่างนั้น ได้พูดกันอย่างนั้น เขาให้ดอกจำปาฉัน
รับมาดม หอมอย่างนั้น รับประทานข้าวด้วยกันอร่อยดีอย่าง
นั้น ฉันจับมืออ่อนนุ่มของเขา เดินเล่นกันที่ตรงนั้น ทำไมจึง
เห็นและรู้สึกชัดเจนจริงๆจ๊ะ ?
- ร. : ที่เห็นรูปเขานั้นแหละสัญญาทางตา, ได้ยินเสียงเขาพูดนั้นแหละสัญญา
ทางหู, ที่ดมดอกจำปาหอมนั้น สัญญาทางจมูก, รับประทานด้วยกัน
อร่อยนั้น สัญญาทางลิ้น, จับมือของเขา รู้สึกนุ่มนั้น สัญญาทางกาย.
ความรู้สึกตามสัญญา ที่จำ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ไว้ได้ นี่แหละ
เรียกธรรมารมณ์.
- ช. : ถ้าเช่นนั้น ที่คิดอะไรๆ ก็เป็นสัญญาที่ปรากฏกับวิญญานทั้ง
นั้น, แต่สำคัญผิดว่าเราคิดไป. ความจริงสัญญาที่ปรากฏกับ
วิญญาน, วิญญานก็รู้สึกขึ้นของวิญญานเอง ถูกไหมจ๊ะ ?
- ร. : ถูกแล้วจ๊ะ, อยตนะทั้ง ๖ แต่ละอย่างๆก็ล้วนแต่เป็นหน้าที่ให้วิญญาน
รู้สึกขึ้นเหมือนกันทั้งนั้น.
- ช. : สัญญาที่ปรากฏกับวิญญาน, วิญญานที่รู้สึกว่าจะไม่เป็นเรานั้น
เป็นอย่างไรจ๊ะ ?
- ร. : ต้องเอาวิญญานชั้กวิญญานไป เหมือนวิธีที่อธิบายไว้ข้างต้นแล้ว,
เมื่อวิญญานจะเห็นวิญญานไม่เป็นเรานั้นคือ พอสัญญาปรากฏกับ
วิญญาน วิญญานก็รู้สึกว่าจะ วิญญานอยู่ส่วนหนึ่ง สัญญาอยู่ส่วน
หนึ่ง ไม่มี เรา ผู้รู้. ในทันใดนั้น วิญญานก็เห็นวิญญานเอง แยก
ออกห่างจากสัญญาได้ วิญญานจึงเห็นชัดว่า วิญญานไม่เป็นเรา
มีแต่วิญญานกับสัญญาแท้ๆ เราไม่มี. ถ้าเป็นเรารู้เราเห็นแล้ว
วิญญานก็คิดซาบอาบเป็นเนื้อหนัง อันเดียวกับสัญญา. วิญญานที่

ติดเช่นนี้แหละร้ายนัก ทำให้รักให้ชังเนื่องกันไป ไม่มีที่สิ้นสุดจะ.

- ช. : ความรักความชัง เนื่องกันไปอย่างไรจะ ?
- ร. : ความรักเกิดขึ้นแล้วดับไป ภายหลังกลับคิดรักขึ้นใหม่ได้อีก. ความชังเกิดขึ้นแล้วดับไป ภายหลังกลับคิดชังขึ้นได้อีกจะ.
- ช. : เมื่อสัญญาดี และสัญญาชั่วปรากฏกับวิญญาณ เกิดความรักและความชังขึ้นแล้วดับไป ภายหลังคิดรักคิดชังได้อีก เพราะเหตุรู้สึกที่เรารู้เราเห็น ไปตามสัญญาดีสัญญาชั่วนั้นๆ, ก็สัญญาที่ปรากฏนั้น วิญญาณมิรู้สึก ว่า สัญญาเป็น เขา ด้วยหรือจะ ?
- ร. : อย่างนั้นซิ, ถูกแล้วจะ, เมื่อวิญญาณสำคัญคิดว่าเรารู้เราเห็นแล้ว สัญญาที่ให้วิญญาณรู้และเห็น ก็เป็นเขาด้วย. ถ้าวิญญาณรู้และเห็นของวิญญาณเองแล้ว ไม่เป็นเรารู้เราเห็น. สัญญาที่วิญญาณรู้และเห็น ก็ไม่ใช่เขา คงเป็นแต่สัญญากับวิญญาณเปล่าๆ . เมื่อวิญญาณไม่เป็นเรา และสัญญาไม่เป็นเขาแล้ว ความรักความชังที่เกิดขึ้น โดยอาศัยวิญญาณเป็นเราและสัญญาเป็นเขา ก็ย่อมดับหายไป ไม่มีอยู่เองเป็นธรรมดา.
- ช. : รวมความก็คือ ให้ดูวิญญาณ เมื่อมันรู้สึกกันขึ้นกับสัญญาใด, วิญญาณก็ชักวิญญาณนั้นไปว่า “เรารู้ หรือว่าวิญญาณรู้ของวิญญาณเอง?” และเมื่อวิญญาณจะเห็น วิญญาณไม่เป็นเรา สัญญาไม่เป็นเขานั้น วิญญาณต้องเห็นวิญญาณเอง ถอยห่างจากสัญญาในทันใดนั้น. เมื่อไม่เห็นวิญญาณแยกต่างหากจากสัญญาแล้ว ก็ต้องชักกันไป จนกว่าวิญญาณจะแยกห่างจากสัญญา. ดังนี้ถูกไหมจะ ?
- ร. : ถูกแล้วจะ.

อินทปัญโญ ภิกขุ

คณะธรรมทาน ๑๐ กรกฎาคม ๘๑

วิสุตาสา ปรมา ญาตี!

เขียนมา—ตอบไป

โปรดทราบ : ตั้งแต่ฉบับนี้เป็นต้นไป เราจะได้เปิดหน้า “เขียนมา - ตอบไป” ขึ้นสำหรับเป็นเครื่องสื่อสารระหว่างท่านผู้เขียนมา กับชาวคณะธรรมทาน และคณะบรรณาธิการ, ด้วยกิจธุระที่สมควร. การถามปัญหา, การแจ้งความเห็นหรือความประสงค์ของตนๆ, การให้คำแนะนำ แก่คณะธรรมทานประการใดประการหนึ่ง เหล่านี้ จะได้ติดต่อกันในหน้า แพนกันนี้, เว้นแต่ที่เป็นเรื่องส่วนตัว หรือไม่ควรนำลงด้วยเหตุอื่น. --บ.พ.

วัดตานีสโมสร จ.ว. ปัตตานี

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ. ศ. ๒๔๘๑

เรื่อง : ปัญหาว่าพระอรหันต์แสดงฤทธิ์ได้หรือไม่ ?

จาก สมาชิกเลขที่ ๗๑

ถึง ท่านอินทปัญญา ฤิกขุ

ด้วยผมสงสัยว่า พระอรหันต์สำแดงฤทธิ์ได้ต่างๆ

พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติห้ามมิใช่หรือ แต่ทำไมพระโมคคัลลานะกับพระจูล-
ป็นถกะเป็นต้น สำแดงฤทธิ์ได้เล่า ไม่ผิดต่อพุทธบัญญัติหรือ ขอได้โปรด

ท่านอินทปัญญาภิกขุ ช่วยแก้ปัญหานี้ให้แจ่ม แล้วนำลงในหนังสือพิมพ์
พุทธศาสนารายตรีมาสของคณะธรรมทาน ให้ทราบด้วย
ถ้าไม่แก้ปัญหานี้ ผมเสียใจมาก เพราะผมหมด
ปัญญาเสียจริง.

ด้วยความนับถือ

สุสธรรมม ภิกขุ

[จ.ม. ฉบับนี้ ส่งผ่านทางคณะธรรมทาน และขอให้รีบส่งผ่านไป
ยังท่านอินทปัญญาภิกขุ สวนโมกข์. เราได้ส่งผ่านไปตามความ
ประสงค์ของท่านแล้ว และได้คำตอบมาดังต่อไปนี้ - บ. พ.]

สวนโมกข์. ที่ ๒ กันยายน. ๒๕๕๑.

ธรรมะ พรและเมตตา จงเจริญแต่ท่านผู้เป็นสหธรรมิก

ตามที่ท่านถามไปนั้น คำถามยังไม่ละเอียดหรือชัดเจนพอ. การห้ามมิ
ให้แสดงฤทธิ์นั้น มีที่มาใน ขุททกเวทฎกัณฑ์จก จุลวรรค (ไตร. เล่ม ๗.
น.๑๒) ปรากฏว่า ทรงห้ามมิให้แสดงแก่พวกคฤหัสถ์ ในฐานะเป็น อุตตริ-
มนุสสธรรม, และปรับอาบัติทุกกฏ. [น ภิกขเว คีหิโน อุตตริมนุสสธมมัม
อิทธิปาฏิหาริย์ ทสเสตพพิ. โย ทสเสยฺย, อาปตติ ทุกกฏสฺส]. โดยนัยนี้
เป็นอันว่า การแสดงฤทธิ์แก่ผู้มีโชคกฤหัสถ์ หรือมิใช่แสดงรูปแห่ง
การแก่ง อวดอุตริมนุสสธรรมแล้ว ย่อมหาต้องห้ามไม่. ท่าน
ถามไปยังไม่ชัดเจน ในตอนที่ว่าพระโมคคัลลานกับพระจุลปิ่นถกจะเป็นต้น
แสดงนั้น แสดงอย่างไร ที่ไหน โดยอะไร เป็นต้น กระผมจึงยังไม่อาจตอบ
อะไรให้มากไปกว่านี้ได้. ถ้าท่านยังประสงค์จะทราบต่อไป ขอให้แจ้งไป
โดยละเอียด. เช่นที่มาของเรื่องเป็นต้น กระผมจะได้พยายามสืบไป.

ขอให้ธรรมะพรและเมตตา จงเจริญแต่ท่านเถิด

อินทปัญญาภิกขุ

บ้านสามแพรก หลังสวน

วันที่ ๑๗ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑

เจริญพร มายังผู้จัดการคณะกรรมการ ที่นับถือ

ด้วยอาตมาได้รับหนังสือพิมพ์ของคณะกรรมการ โดยถูกต้องทุกๆฉบับที่ส่งไป นับเป็นเวลา ๒-๓ ปีแล้ว และมีความปลื้มใจเป็นอันมาก ที่คณะกรรมการหวังดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอย่างแรงกล้า แต่มีความข้องใจอยู่หน่อยหนึ่ง คือ อยากทราบตำนาน ตามประเพณีโบราณนิยมสืบๆกันมา คือการฉลองพระ ฯลฯ วิวาหมงคล ดังนี้ เป็นต้น ในตอนเช้าเขาจัดอาหารพร้อมทั้งคาวหวาน ถวายละพေးพระพุทธรูปนั้น ได้เคยเห็นท่านผู้ใหญ่แนะนำผู้น้อยว่า อาหารที่ถวายพระพุทธรูปแล้วนั้น ผู้มีศีลจะรับประทานหรือฉันไม่ได้เป็นอันขาด ทำให้ศีลนั้นวิบัติไป นี่เป็นลัทธิอะไร การที่ขอร้องมาทั้งนี้ ขอให้คณะกรรมการจะถูกต้องหรือไม่ เพื่อจะได้ทำปฏิญญาความเห็นเหล่านั้น ให้ดียิ่งขึ้นไป.

ด้วยความนับถือ

จาก ส. ข. ง.

[จดหมายของท่านใช้นามแฝง. คณะเราขอร้องว่า ต่อไปโปรดอย่าใช้นามแฝง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความจริง เช่นนี้ ไม่เหมาะสมกัน, และเราจะยอมติดต่อกับผู้ที่ใช้นามจริงเท่านั้น สำหรับในกาลต่อไป. ส่วนข้อสงสัยของท่านั้น ท่านอินทปญฺญโฏภิกขุ ได้ตอบแทนในนามคณะกรรมการ ดังต่อไปนี้แล้ว - บ.พ.]

สวนโมกข์. ที่ ๓ กันยายน. ๒๕๕๑

ธรรมะ พรและเมตตา จงเจริญแต่ท่านผู้ใคร่ต่อคุณธรรมยิ่งขึ้นไป

ตามจดหมายของท่าน มีข้อที่จะต้องวินิจฉัยอยู่สองชั้นคือ (๑) การเอาอาหารถวายพระพุทธรูปนั้น จะสำเร็จเป็นการถวายหรือไม่. (๒) การที่ไปเอาอาหารชนิดนั้นมารับประทาน จะขาดศีลหรือไม่.

ข้อแรก ถ้าทำอย่างไร้เจ้าหรือเส้นผี ก็เป็นลัทธิอื่นมิใช่พุทธศาสนา. พระพุทธรูปองค์ปรินิพพานแล้ว ไม่มีอะไรเหลืออยู่สำหรับรับเส้นไหว้เช่นนั้นเลย. แต่ถ้าการทำเช่นนั้น เป็นการทำอย่างบูชา เช่นเดียวกับเราเอารูปเทียนบูชาพระพุทธรูปเช่นนี้ฟังได้ เพราะอาหารก็มีผู้ใช้เป็นเครื่องบูชาเหมือนกัน. บูชาด้วยผ้านุ่มผ้าห่มก็เคยมี. ในคัมภีร์เราจะพบว่า ผู้ฟังบางคน เปลื้องผ้าที่ตัวห่มอยู่ ออกบูชาธรรมเทศนาของพระผู้มีพระภาคเจ้า. พระพุทธรูปนั้น จัดเป็นเจดีย์ประเภทหนึ่ง เรียกว่า อุทเทสิกเจดีย์. เจดีย์ทุกอย่างประเภท เป็นที่ตั้งแห่งการบูชาได้ ท่านไม่ห้าม. เปนอันว่าการถวายอาหารแก่พระพุทธรูป ย่อมสำเร็จเป็นการถวายตามนัยนี้.

ข้อสอง. การไปหยิบเอาของชนิดนั้นมาใช้หรือบริโภคโดยพลการ นับว่าละเมิดสิทธิ์ของเจดีย์ จัดเป็นอกุศลนาทาน. เมื่อเปรียบเทียบกับของสงฆ์ เราเห็นว่าของใดเป็นของสงฆ์ สงฆ์เป็นผู้ถือสิทธิ์ สงฆ์ต้องแจกจ่ายตามระเบียบวินัยให้เป็นของบุคคลเสียก่อน บุคคลนั้น ๆ จึงมีสิทธิ์แจกจ่ายตามที่ตนปรารถนาสืบไป และบุคคลจึงบริโภคของสงฆ์ได้โดยวิธีนี้. ส่วนของเจดีย์นั้น ตามพระวินัย ถ้าเป็นของครุภัณฑ์เก็บไว้ได้ถาวร ให้เก็บไว้ เช่นการเก็บสมบัติของพระแก้วมรกต หรือสมบัติของพระบรมธาตุ เป็นต้น. ถ้าเป็นลหุภัณฑ์คือของเปื่อยเน่าได้ ชั่วครั้งชั่วคราวเช่นนี้ ให้ผู้มีหน้าที่จัดการสิ่งนั้นไปตามที่ควร, เช่นอาหาร ก็ให้ตกเป็นสิทธิ์ของผู้เฝ้า ผู้รักษา หรือเจ้าของเจดีย์นั้น ตามแต่ที่จะเป็นการชอบธรรมเพียงไร. สำหรับอาหาร

ที่ถวายพระพุทธรูปเช่นนี้ สิทธิย่อมตกอยู่ตามวินัยนิยม แก่ผู้รักษาพระพุทธรูปองค์นั้น, หรือคณะสงฆ์ วัดที่เป็นเจ้าของพระพุทธรูปองค์นั้น (นี้ยอมแล้ว แต่พันธกรณีที่ว่าพระพุทธรูปนั้นมาแต่ที่ใด). การที่เข้าไปถืออาหารนั้นมาบริโภค โดยมีได้รับการยินยอมจากผู้มีสิทธิโดยธรรมวินัย ย่อมเป็นอทินนาทาน มีโทษถึงสี่ลวิบัติ ก็เห็นว่าถูกแล้ว. ถ้าได้รับการยินยอมจากผู้มีสิทธิหาเป็นอะไรไม่. คำถามที่ท่านถามไป ก็ไม่ชัดว่าได้รับอนุญาตหรือไม่ ข้าพเจ้าจึงต้องตอบมาสองนัยเช่นนี้. แต่บางคนอาจเข้าใจวิปลาสเป็นอย่างอื่นไปก็ได้ เช่นเข้าใจว่า อาหารนี้ เป็นของเส้นไหว้ตรงไปยังพระพุทธเจ้าทีเดียว เมื่อพระพุทธเจ้าไม่มีพระองค์อยู่ในบัดนี้ ไม่มีใครอนุญาต ต้องเอาไปเททิ้ง ก็มี. แต่นี่เป็นของนำขบขันเท่านั้น. พระพุทธรองค์ไม่ทรงมีพระวิญญูญาณเหลือไว้ให้ใครเส้นไหว้ และรับไม่ได้ดอก. ถ้าหากมีและรับเส้นไหว้ ก็ไม่ทรงหวงอาหารที่เป็นเดนนั่น และคงประสงค์ให้ใครเอาไปรับประทานมากกว่าเอาไปเททิ้ง เช่นที่บางถิ่นกระทำกันอยู่เวลานี้. แต่นี่มิได้เป็นดั่งนั้น เป็นเพียงเรื่องอันเกี่ยวกับวินัยที่ตราไว้เป็นระเบียบ เกี่ยวกับ ของสงฆ์ ของเจดีย์ ของบุคลล ซึ่งจะต้องปฏิบัติกันให้ถูกต้อง ให้ควร เท่านั้นเอง.

ส่วนที่ท่านถามว่า ดำเนินการถวายเช่นนี้เป็นมาอย่างไรนั้น ออกจะมีดมัวเหลือเกิน. เท่าที่จะพบได้นั้น ครั้งพุทธกาลการนิมนต์ฉันมีแน่. การไปฉันนั้น หมู่สงฆ์มีพระพุทธรองค์เป็นประมุข เป็นผู้ไป, และการไปของหมู่เช่นนี้ เป็นเกียรติและเป็นบุญใหญ่ยิ่งอย่างสูง. ครั้นตกลมาถึงสมัยหลังๆ พระพุทธรองค์ปรินิพพานเสียแล้ว แต่ก็ยังมีผู้รักรจะทำการคล้ายกับครั้งกระโน้นที่สุด จึงมีการสมมติพระพุทธรูปแทนองค์ เป็นอันว่าหมู่สงฆ์นี้ ก็มีพระพุทธรองค์เป็นประมุขเหมือนกัน ได้แก่พระพุทธรูปที่เชิญมาตั้งไว้นั่นเอง. เมื่อมีการเลียงสงฆ์เช่นนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นว่า จะต้องเลียงพระพุทธรองค์ด้วยซิ

และจะเลี้ยงได้อย่างไร? ก็ต้องทำอย่างขอไปที พอให้หายกังวลใจ ด้วยการจัดสำรับคู่หนึ่งเข้าไปถวายพระพุทธรูป. ข้าพเจ้าเข้าใจว่า อันนี้เองเป็นต้นเหตุให้เกิดอาหารพระพุทธรูปขึ้น. และทางลังกา คงเป็นครุฑเราเช่นเคย กระมัง.

เมื่อทายกทำอย่างแก้ระหายของตัว และเพ่งเอากุศลเจตนาเป็นสำคัญ สำเร็จไปตอนหนึ่งเช่นนี้แล้ว ปัญหาต่อไปก็เกิดขึ้นแก่นักวินัยว่า ของนั้นเป็นของใคร. ในที่สุดเมื่อพิจารณาตามหลักแห่งพระวินัย มันสงเคราะห์เป็นของประเภทสมบัติเจดีย์ และต้องปฏิบัติไปดังกล่าวมาแล้วในข้อสอง. ขอท่านจงพิจารณาจากคำตอบทั้งหมดนี้ ให้แยบคายเถิด.

ขอธรรมะ พรและเมตตาจงเจริญแต่ท่านเถิด

อินทปัญญาโลกขุ

ที่ว่าการอำเภอ เกาะสมุย

วันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๐

นมัสการ ท่านพระอินทปัญญา ที่เคารพ

ด้วยกระผมมีปัญหาธรรมอยู่ ๘ ข้อ. ถ้าท่านผู้
หนึ่งคนใดมาที่(สวนโมกข์)นี้แล้ว เมื่อมีโอกาสสบเหมาะ โปรดช่วยคุยของ
กระผมด้วย ดั่งมีแจ้งเป็นข้อๆ ต่อไปนี้:

๑. ใช้ชี มิฉฉาจิตต์	๒. ให้เสียกิจ พระวินัย
๓. ผู้นั้น ครันตายไป	๔. ตกนรก โลหกุมภี
๕. หม้อเหล็ก เกี่ยวตนอยู่	๖. ยืนได้ถึง แปดหมื่นปี
๗. บาปตน อันใช้ชี	๘. ให้กินแล้ว <u>กลับใช้สงฆ์.</u>

ธรรมทั้งแปดประการนี้ ไม่ทราบว่าจะได้แก่ธรรมข้อไหนบ้าง ชักตัวอย่าง เช่นตกนรก จะตกอย่างไร เพื่อวัดความเห็นกันว่าจะตรงตามความเห็นในใจ ของกระผมหรือไม่.....ฯลฯ.....

ที่สุดนี้ขอนมัสการมาในท่านอย่างสูง

ลงนาม นายพุ่ม นุกุลธรรม

[ธรรม,พรและเมตตา จงเจริญแด่นายพุ่ม. อาทมายินดีที่จะทำตามขอร้องไป เพื่อว่าจะเป็นผลดังที่คิด. แต่ดูๆ นั้นเกือบจะแจ่มแจ้ง ไม่ต้องให้เป็นปัญหาอะไร ก็ได้อยู่แล้วกรรมัง –อินทปัญโญ –๓ กันยายน ๘๑]

วัดอุดมธานี ตำบลใหญ่ลาว นครนายก

วันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๘๑

คุณธรรมทาส ผู้เจริญ

..... ในรอบขวบปีที่แล้ว เข้าใจว่ากิจการณ์ ของ คณะธรรมทาน และของร.ร.พุทธนิคมคงจะเจริญรุ่งเรืองดี และก็หวังว่าใน รอบปีใหม่ คณะธรรมทาน และร.ร.พุทธนิคม คงจะบำเพ็ญพุทธศาสน- ภารกิจในอันที่จะ “ชี้ทางบรรเทาทุกข์ และชี้สุขเกษมสันต์ ชี้ทางพระ นฤพาน อันพ้นโศกวิโยคภัย.” แต่ปวงพุทธศาสนิกผู้แสวงหาความสุข ฝายนามธรรมเข้มแข็งยิ่งขึ้นกว่าศกที่แล้ว.

ใครที่จะให้ความเห็น เพื่อการส่งเสริมหนังสือพุทธ- ศาสนาให้ดียิ่งขึ้นอีกเล็กน้อย.

๑. ควรเปิดหน้าอธิบายธรรมขึ้นอีกแพนทหนึ่ง เริ่มจับอธิบายตั้งแต่ธรรมในมัชฌิมกัมมิถึงชั้นเถรภูมิ เพื่อประโยชน์แก่นักเรียนนักธรรม หรือธรรมศึกษา. ท่านพุทธทาส เป็นผู้ควรแก้หน้าที่นี้.

๒. ในเล่มหนึ่งๆ ควรมีประวัติศาสตร์เกี่ยวแก่พุทธศาสนาลงทุกเล่ม จะเป็นฝ่ายทางหินยานหรือมหายานก็ควร แต่ทั้งนี้ต้องติดต่อกัน เรื่องที่ลงควรจะคล้ายๆกับลัทธิของเพื่อน ของพระยาอนุมาน ฯ

๓. สูตรที่เป็นตัวบาลี ถ้าไม่จำเป็นไม่ควรนำลง เปลืองหน้ากระดาษเพราะผู้มีฉันทะจะดูสูตรเช่นนี้ได้จากที่อื่น(โดยง่ายอยู่แล้ว).

ทั้งนี้ อาจไม่ตรงกับความเห็นของคณะธรรมทานก็ได้ แต่ได้โปรดนึกว่า นี่เป็นเพียงความคิดเห็นของผู้หวังดีต่อคณะอย่างแท้จริง ผู้หนึ่งเท่านั้น. ....รูปพยายามที่จะเผยแพร่หนังสือพุทธศาสนา มิใช่หวังเป็นประการอื่นนอกจากจะช่วยให้พุทธบริษัทได้รู้จักพระพุทธศาสนา และปฏิบัติถูกต้องตามพระพุทธประสงค์อันแท้จริงเท่านั้น แต่กิจอย่างนี้ ก็ยากเหมือนกลิ้งกรกขึ้นเขา.

ในวาระแห่งปีใหม่นี้ ด้วยอำนาจแห่งรัตนตยานุภาพ จงบันดาลให้ท่านพุทธทาส คุณธรรมทาส และคณะธรรมทาน พาพุทธศาสนิกก้าวไปด้วยดีตลอดศกใหม่ ๒๔๘๑ นี้.

ขอได้รับพรหมวิหารธรรมจากรูป

พระมหาประหยัด กลฺยาณคุตุโต

[คณะบรรณาธิการ ขอรับข้อเสนอแนะของได้เท่าไร ด้วยความเคารพอย่างสูงเพื่อพิจารณาหาทางทำตามที่แนะนำให้จนได้. แต่ได้โปรดทราบข้อติดขัดบางประการ เช่น หนังสือพิมพ์พุทธศาสนา มีหน้ากระดาษน้อย. ถ้าเมื่อใดได้รับความร่วมมือจากท่านผู้อ่าน จนสามารถออกได้เป็นรายเดือน หรือสองเดือนแล้ว ก็มีทางสำเร็จตามนั้นได้เร็วเข้า. สำหรับเรื่องอธิบายธรรม ก. ๒๐

และประวัติศาสตร์นั้น เป็นงานที่เคยดำริว่า จะพิมพ์เป็นหนังสือชุดพิเศษเป็นเล่มๆต่างหาก ถ้าหากปรากฏว่าพุทธศาสนิกของเรามีความต้องการ ในหนังสือประเภทนั้นๆเป็นจำนวนมากพอ. ขอแสดงความเคารพอย่างยิ่ง - บ.พ.]

ข่าวจากต่างประเทศ

๑. ภิกขุและชีในพุทธศาสนาออกบรรเทาทุกข์ในการสงคราม

ด้วยการช่วยข่วยของ นายชู ยิง - กวัน หัวหน้าพุทธศาสนิกชนในประเทศจีน ภิกขุและชีในพุทธศาสนาจำนวนประมาณห้าแสนรูป ได้ออกทำการบรรเทาทุกข์ในการสงคราม พวกภิกขุทำการปัจจุบันพยาบาล และฝังศพทหารที่เสียชีวิตแล้ว พวกชีได้ทำหน้าที่นางพยาบาล. พวกภิกขุได้เที่ยวฝังศพทหารทั้งด้านหลังแนวรบจีนและแนวรบญี่ปุ่น ภิกขุจีนและภิกขุญี่ปุ่นก็ได้ร่วมกันสวดศพนทหารญี่ปุ่น นายชุนิน - กวัน เป็นผู้ควบคุมภิกขุร้อยรูปพยาบาลรักษาคคนเจ็บป่วย ๒๐,๐๐๐ คนมีโรงพยาบาลที่จัดขึ้นโดยภิกขุและพุทธมามกะมากกว่า ๑๐ แห่ง.

MAHABODHI Sept. 1938

๒. ญี่ปุ่นใช้พระบรมธาตุบรรจุเรือขงทุกๆลำ

โตเมอิ ๒๕ สิงหาคม

โตเกียว : พระบรมธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะได้เชิญนำเข้าบรรจุตามเรือขงต่างๆของราชนาวีญี่ปุ่น เรือที่จะได้จากพระบรมธาตุไปประจําานั้น ไม่แต่เรือ อิชูโม อันเป็นเรือขงของกองทัพเรือญี่ปุ่นในน่านน้ำจีน แต่จะบรรจุไว้ตามเรือขงอื่นๆทั่วไป ของกองทัพเรือ. - จากสยามนิกร

ให้ท่านถามเรื่องอนัตตา

โอกาสนี้ เราขอเปิดโอกาสให้ท่านผู้อ่านทุกท่าน ที่มีความสงสัยในเรื่องอันเกี่ยวกับ อนัตตา ถามข้อที่ท่านสงสัยได้ อย่างไม่มีขีดชั้น. ประเด็นมีว่า หลักพุทธศาสนามีอยู่ว่า สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา แปลว่า ธรรมทั้งหลายทั้งปวง เป็นอนัตตา. คำว่าอนัตตา แปลว่า มิใช่สิ่งที่มีตัวมีตน หรือเป็นตัวเป็นตน. คำว่าธรรมทั้งปวงนั้น หมายความว่าครอบคลุมไปถึงสิ่งทุกสิ่ง ทั้งรูปทั้งนาม ทั้งสังขตะและอสังขตะ ทั้งดีทั้งชั่ว ทั้งการกระทำและผลของการกระทำและผู้ที่ทำ หมายความว่าทุกอย่างกระทั่งถึง มรรคผลนิพพาน ซึ่งเป็นของสูงสุด ก็เป็นอนัตตาทั้งสิ้น.

ตามมตินี้ ถ้าท่านผู้ใดยังมีความสงสัย ข้องใจ เห็นแย้ง อยากแสดงความเห็นหรืออยากทราบ หรือแม้ที่สุดแต่อยากจะ ค้านเป็นฝ่ายปรวาทก็ตาม ขอให้โปรดส่งความเห็นเป็นคำแย้ง หรือปัญหาเป็นคำถาม ส่งไปยังคณะบรรณาธิการหนังสือพิมพ์นี้ ก่อนสิ้นเดือนหน้านี้จะขอบพระคุณมาก ซึ่งเราจะได้นำขึ้นสู่เวที แห่งการพิจารณาหาความจริง ในหนังสือพิมพ์ของเราสืบไป.

**ถามได้อย่างไม่มีขีดชั้น ! แย้งได้อย่างไม่ต้องเกรงใจ !
เพื่อความกระจ่าง !**

(ใบแซกหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา เล่ม ๓ ปีที่ ๖ ของคณะธรรมทาน)

ธัมมสถานแห่งเขากะโหลก

ขอเผด็จผู้ปฏิบัติพุทธธัมม์ ว่า, ที่วัดป่าสุมนนาส — เขากะโหลก อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้จัด เป็นสำนักปฏิบัติธัมมวิปัสสนา โดยตรง. เป็นวิเวกสถาน เสนาสนะป่าตั้งอยู่ริมฝั่งทะเล ตำบลสามร้อยยอด มีแนวณะ — ภูมิภาพและอากาศอันรื่นรม มี“ถ้ำ”ดีๆ ควรแก่การอยู่สงบ. เรา — ในนามของพุทธศาสนา, มีความยินดี ต้อนรับผู้ปฏิบัติพุทธวัจนะ “ธัมมานุธัมมปฏิบัติ” ทุกเมื่อ. กติกถัตติ ของเรามีเพียง “ความเป็นคนดี” ซึ่งพุทธบริษัทย่อมปฏิบัติได้ไม่ยาก. การคมนาคม-จากสถานีปราณมา. เพื่อความสะดวก เมื่อถึงสถานี ปราณให้ติดต่อกับ “ก้านนแสว” หรือ “วัดเมืองเก่า” และ “วัดนาห้วย” จะ มาทางเรือถึงวัดที่เดียวกันได้. ทางบก-เดินเท้า, เกวียนหรือรถยนต์ ฯลฯ. ฝ่ายภิกขุไม่นิยมนิกาย มีแต่ “สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ฯลฯ” เท่านั้น. ความเจริญจงมีแด่ผู้ปฏิบัติธัมม์.

ผู้จัดการธัมมสถาน ภิกขุ สุมน — อรุณายณะ

นิสสิตแห่งสำนักวัดปากน้ำภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรี

๒๗ กันยายน ๒๔๘๑

หมายเหตุคณะธรรมทาน :— เรื่องนี้ เพียงแต่ ผู้จัดการธัมมสถาน ส่งมาขอให้ช่วยพิมพ์โฆษณาให้ เท่านั้น คณะธรรมทานไม่ทราบอะไรมากไปกว่านั้น. ฉะนั้น ถ้าผู้ใดจะติดต่อ ให้ติดต่อหรือถามไปยัง สำนักของท่านโดยตรง.

(ต่อจากปกหน้าด้านใน)

พระธรรม

๑. ปฐมเทศนาสอนปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน.
๒. ลัทธิที่ผิดเพราะตั้งไป สองอย่าง : มัวเมา และทรมาณตน.
๓. วิธีพ้นทุกข์อย่างของพระพุทธเจ้า คือ มรรคมืองค์แปด ได้แก่
  - ก. สัมมาทิฏฐิ
  - ข. สัมมาสังกัปปะ
  - ค. สัมมาวาจา
  - ง. สัมมากัมมันตะ
  - จ. สัมมาอาชีวะ
  - ฉ. สัมมาวายามะ
  - ช. สัมมาสติ
  - ซ. สัมมาสมาธิทุกๆองค์มรรคสอนวิธีที่เหมาะสมแก่เด็กจะประพฤติตามได้.
๔. พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระธรรมอยู่แทนองค์, ผู้ใดเข้าใจธรรม ผู้ นั้นชื่อว่าเห็นพระพุทธเจ้า.
๕. พุทธศาสนามีได้อย่างไร ? ไม่มีพระผู้สร้าง ไม่ขัดกับเหตุผลและหลักทาง วิทยาศาสตร์ พระพุทธเจ้าเป็นนักวิทยาศาสตร์ แพณกวิชาความสุขทางใจ.

พระสงฆ์

๑. พระสงฆ์คือผู้ออกบวช เรียนรู้ และปฏิบัติพระธรรม สำหรับสั่งสอนต่อไป
๒. พระสงฆ์มีหน้าที่ทำตนเป็นตัวอย่างการไม่ทำบาป ไม่โลภโกรธหลง ให้ แก่ชาวบ้าน
๓. อุบาสกอุบาสิกาที่ประพฤติดี จนเป็นตัวอย่างได้เช่นเดียวกัน ท่านนับว่า เป็นผู้เนื้ออยู่ในหมู่สงฆ์ สวาก ของพระพุทธเจ้าด้วย.
๔. คำว่าพระสงฆ์ สวาก หมายถึงผู้ปฏิบัติธรรมจริงๆ ไม่จำกัดว่าเป็นพระ หรือเป็นฆราวาส.

เบ็ดเตล็ด

๑. วันวิสาขบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา มาฆบูชา.
๒. พระไตรปิฎก พระวินัย พระสูตร พระปรมัตถ์ และการทำสังคายนา.
๓. พระพุทธรูป พระบรมธาตุ เจดีย์ โบสถ์วิหาร วัด.
๔. พระบรมธาตุไชยา.